

A person wearing a red jacket and a grey hoodie is seen from the back, holding a smartphone up to take a photo of a group of people in a forest. The person is also holding a map in their other hand. The background is a blurred forest with trees and foliage.

TÄSSÄ MÄ OLEN

Tuloksia ja kokemuksia Mun juttu –
meidän tulevaisuus -hankkeen toiminnasta

Anja Kuhalampi ja Hilikka Laakso (toim.)

LUT
Lappeenranta
University of Technology

Lappeenrannan teknillinen yliopisto
LUT Scientific and Expertise Publications

Tässä mä olen – kokemuksia ja tuloksia
Mun juttu – meidän tulevaisuus -hankkeesta

Tutkimusraportit – Research Reports
ISSN-L 2243-3376, ISSN 2243-3376
Järjestysnumero sarjassa: 72

ISBN:
Painettu julkaisu, printed publication
978-952-335-167-7
Sähköinen julkaisu, electronic publication
978-952-335-168-4

Toimitus:
Anja Kuhlampi ja Hilikka Laakso

Graafinen suunnittelu ja taitto:
Vinkeä Design Oy, Petri Hurme

Valokuvat:
Joel Nykter (ellei toisin mainittu)

Paino:

Julkaisu on tehty Euroopan sosiaalirahaston
(ESR) tuella.

SISÄLLYS

"ANTOI VARMASTI MONELLE UUDENLAISTA
MOTIVAATIOTA TOTEUTTAA OMIA UNELMIAAN."

Jutta Jaakkola ja Senja Jouttimäki Alkusanat	4	PILOTTEJA, PAJOJA, KATSAUKSIA	
Forewords	6	Paavo Heinonen Nuorilta nuorille -toimintamalli	91
Anja Kihalampi Johdanto	9	Anja Kihalampi Taide avaa ajatukset	101
TEORIAA, TUTKIMUSTA, KARTOITUKSIA		Oona Koivu Nuoren tarina taidepajojen merkityksellisyydestä	111
Janne Matikainen Miksi mun juttu on tärkeä?	15	Minttu Nikula "Edessämme on laaja elokuva, kun sen näkee"	115
Anne Pässilä ja Allan Owens Välinpitämättömyyttä vastaan merkityksellisyyden puolesta	21	Karoliina Leisti Osallistava mediakasvatus	126
Arja Haapakorpi Nuorten yksinäisyys ja ulkopuolisuus	35	Suvi-Jonna Martikainen Sisällä, pihalla vai rajalla?	131
Riikka Puhakka Luonnon hyvinvointi- ja terveysvaikutuksia	49	Tuija Oikarinen Yrittäjyyspolku – Kokeilumatka yrittäjyyteen	143
Päivi Virtanen Luontokokemusten kautta uskoa tulevaisuuteen	57	Kaisa Ottavainen-Nurkkala Tiedottamisesta yhdessä tekemiseen	153
Michelle Suni Miksi luonto on hyvä oppimisympäristö nuorille?	71		
Petteri Väisänen Lahden koulujen lähiluontoalueiden kartoitus	77		

ALKUSANAT

Mun jutusta osaksi meidän kaikkien tulevaisuutta

Mun juttu – meidän tulevaisuus kietoutuu toiminnallaan osaksi laajaa hankkeiden ja kehittämistoiminnan verkostoa, jossa nuorten osallistamista on viety aktiivisesti eteenpäin ja testattu hyödyntäen liikuntaa, taidetta ja kulttuuria sekä nuorisotyön ammattilaisia. Näistä yksittäisistä toimenpiteistä ja hankkeista – isoista ja pienistä puroista – on muutamassa vuodessa syntynyt vuolas tapahtumien ja toimenpiteiden virta, jossa sadat nuoret ympäri Suomea ovat saaneet tukea ja vinkkejä arkensa hallintaan, oman juttunsa löytämiseen ja ennen kaikkea uskoa itseensä.

Osallistamisen tematiikkaan kytkeytyvien hankkeiden joukossa Mun juttu – meidän tulevaisuus on edustava esimerkki laajasti eri sektoreita yhteen sitovasta hankkeesta. Uudenlainen yhteistyö on tuonut ainutlaatuista lisäarvoa toimijoiden työhön sekä erityisesti kohderyhmille – nuorille ja heidän kanssaan toimiville. Mun juttu – meidän tulevaisuus on

luonut pohjaa ja malleja, joiden soisi juurtuvan vahvasti osaksi kaupunkien ja kuntien palveluita yli virastorajojen. Meidän kaikkien onkin tärkeä pitää huolta ja kantaa vastuuta siitä, että hankkeet eivät jää ”vain” hankkeiksi, vaan hyväksi havaitut asiat ja ideat jäävät elämään. Älkäämme siis unohtako tässä julkaisussa esiteltäviä oivalluksia, havaintoja ja kokemuksia, vaan hyödynnetään niitä yhdessä nyt ja tulevaisuudessa!

Hankkeiden toteuttamisen yhteydessä puhutaan usein mittareista, tuloksellisuudesta ja vaikuttavuudesta. Tätäkin hanketta arvioidaan hankkeen toteuttajien kesken, mutta myös rahoittajan ja yhteistyökumppaneiden toimesta. On kuitenkin erittäin tärkeää muistaa, että hankkeet ovat aina paljon muuta kuin tilastoitavia tuloksia, numeroita ja vaikuttavuusarviointia loppuraportissa, sillä jokaisen numeron taakse kätkeytyy ainutlaatuinen tarina. Tarina nuoresta elämän käännekohdassa,

jolle hanke voi tarjota jotain uutta, jotain mistä tulee nuorelle tärkeää ja omaa – se mun juttu!

Jutta Jaakkola

Projektipäällikkö

Luova ja osallistava Suomi – Creative and Inclusive Finland

Havainnot alusta ja lopusta

Mun juttu -hankkeen suunnitteluvaiheessa valmistelijat arvioivat tavoitteisiin ja rajaukseen sekä projektiorganisaatioon, aikatauluun ja resursseihin liittyviä riskejä. Tavoitteet asetettiin rohkeasti ja laaja-alaisesti. Toisistaan erottuvia tavoitteita oli monta, mutta niiden tuli kuitenkin muodostaa yhtenäinen kokonaisuus, mikä edellytti kaikkien osapuolten vankkaa sitoutumista.

Hankekonsortio oli laaja eivätkä kaikki osapuolet suinkaan tunteneet toisiaan alussa. Riskeiksi ennakoitiin yhteistyön, vastuiden ja tehtävien mahdolliset epäselvyydet ja ristiriidat. Tiedettiin, että toteutus suunnitelmaan voi jäädä aukkoja hyvästä pohjatyöstä huolimatta. Suuren ja kunnianhimoisen hankkeen riskinä on sekin, että työmäärä kasvaa ja kasautuu ja että tehtävien rajauksesta on houkutus lipsua uusille urille. Kaikkia inhimillisen toiminnan askeleita ei koskaan ole mahdollista ennakoita täydellisesti. Ja vaikka tekemiset

suunnitellaan mahdollisimman konkreettisesti, ei aikatauluja millään pystytä asettamaan ehdottoman pitäviksi.

Mun juttu on ollut kiistatta menestystarina. Onnistumisen avaimia oli hyvän riskien hallinnan ohella varmasti useita. Yhtenä kantavana voimana on ollut kokemus siitä, että hankkeessa tehtiin työtä, jolla on merkitystä. Merkityksellisyydestä ja monenlaisista kohtaamisista kumpusi innostunut tekemisen meininki.

Osallisuus, yhteisöllisyys ja vastavuoroisuus olivat Mun juttu -hankkeen ominaispiirteitä. Ensisijaisena kohderyhmänä ovat olleet nuoret. Mutta tässä tapauksessa nuoret eivät olleet passiivinen toimenpiteiden kohde, ja ryhmätoiminnan ajanakin nuoret ovat saaneet olla yksilöitä. Toiminnassa on ollut paljon yhdessä tekemistä ja vastavuoroisuutta: nuorelta nuorelle, aikuiselta nuorelle, nuorelta aikuiselle. Tapahtumia toteutettiin

mitä moninaisimmissa ja kiinnostavimmissa paikoissa eli valtaosin luonnossa ja arjen toimintaympäristöissä.

Mun jutussa omaksutusta asenteesta kertoo jotain sekin, että jo ensimmäisessä ohjausryhmän kokouksessa oli paikalla Nuorten lauluyhtye Femme, joka kajautti kokouksen alkajaisiksi laulun: "Tänään on hyvä päivä"!

Omasta puolestani esitän lämpimät kiitokset ja onnittelut kaikille Mun juttu -hankkeen tekijöille ja onnistumisiin eri tavoin vaikuttaneille ihmisille ja tahoille!

Senja Jouttimäki

Lahden Yliopistokampuksen pääsihteeri
Mun juttu -hankkeen ohjausryhmän
puheenjohtaja

FOREWORDS

My Thing – part of the future for all of us

What we are doing in My Thing – Our Future is entwined with a broad network of projects and development activities in which young people's social inclusion has been actively advanced and tested, utilizing physical recreation, the arts and culture as well as youth work professionals. Separate measures and projects – large and small streams – have in the course of a few years flowed together into a mighty river of events and activities, through which hundreds of young people from all over Finland have received support and advice in managing their daily lives, in finding their own thing and, above all else, in believing in themselves.

Among the range of projects linked to the theme of inclusion, My Thing – Our Future is a fine example of how to combine very different sectors into one project. A new kind of co-operation has brought unique added value to the work of the participating organizations as well as to the target groups – young people

and those who work with them. My Thing – Our Future has created a foundation and models which should become firmly rooted across departmental boundaries in the services provided by cities and municipalities. It is vital that all of us take responsibility for ensuring that the projects that have made up My Thing – Our Future do not remain just “projects”, and that things and ideas that have proved their worth live on. Let's not forget the ideas, observations and experiences presented in this book; together let's make good use of them now and in the future.

When projects are carried out, people usually speak of measurement, results and impact. This project, too, is being evaluated by those carrying it out, but also the funding body and co-operation partners are involved. It is, however, extremely important to remember that the projects are always much more than just results in statistical form, numbers

and impact evaluations to be recorded in the final report, because behind every number there is hidden a unique story. A story of a turning point in the life of a young person, for whom the project can provide something new, something which becomes important for the young person, something which is their very own – it's my thing.

Jutta Jaakkola
Project Manager
Creative and Inclusive Finland

Observations from the beginning and end of a project

In the design stage of the My Thing project the planners assessed the risks relating to the goals and scope as well as those relating to the project organization, timetable and resources. The goals were set boldly and were wide-ranging. There were many distinct goals, but they nevertheless came to a form a harmonious whole, one which required a firm commitment from all of the parties involved.

The project consortium was a broad one, and by no means all of the parties knew each other at the start. The planners foresaw that problems could arise from conflicts and a lack clarity affecting co-operation and the division of responsibilities. It was realized that there could be gaps in the plan for putting the project into effect despite the good groundwork. One risk in a large and ambitious project is that the volume of work grows and grows; there is a temptation to stray outside the limits set for the tasks onto new paths. It

is never possible to accurately predict all the steps in any human undertaking.

My Thing has incontestably been a success story. Besides good risk management, the keys to success have surely been many. One source of inspiration has been the feeling that the project involves work that has real meaning. Out of this meaningfulness and many kinds of encounters sprang an enthusiasm for getting things done.

Active involvement, a sense of community, and reciprocity were characteristic features of the My Thing project. The primary target group has been young people. But in this case young people have not been just the passive target for various measures, and during group activities the young people have been able to show their individuality. Activities have involved doing many things together, and the benefits have been reciprocal: young people have learnt

from other young people, young people have learnt from adults, and adults have learnt from young people.

It tells us something of the attitude of the participants that in the first meeting of the steering committee the young song group Femme kicked off the proceedings with the song "Today's a Good Day".

For my own part I would like to express my heartfelt thanks and congratulations to all the organizers of the My Thing project and to all the individuals and organizations who, in their different ways, have contributed to its success.

Senja Jouttimäki

Secretary General Lahti University Campus
Chair of Steering Group

"MIELIALA
NOUSI."

JOHDANTO

Hankkeen taustaa

Nuorten työttömyyden ja sen haittavaikutusten torjuntaan tarvitaan uudenlainen ote työ- ja toimintakyvyn ylläpitämiseksi ja edistämiseksi. Tarvitaan myös entistä syvempää ymmärrystä nuorten arjesta, nuoruuden tarpeista ja nuorten omien kokemusten kuulemisesta, että löydettäisiin ne mykistyneet kipupisteet, jotka eivät näy tilastoissa mutta ovat läsnä nuorten arjessa. Nuorten työelämään sijoittumisen haasteena ovat usein puutteelliset työnhaikutaidot ja vähäinen työkokemus. Myöskään yrittäjyyttä ei osata nähdä vaihtoehtona työllistymiselle, vaikka toisaalta on todettu, että nuori sukupolvi omaa yrittäjämäisiä ominaisuuksia ja edellytyksiä aiempaa sukupolvea enemmän.

Mun juttu – meidän tulevaisuus -hankkeen pilottien lähtökohtana on ollut edistää nuorten hyvinvointia ja tukea heidän hakeutumistaan koulutukseen ja työelämään. Keinoina on käytetty taidetta, kulttuuria, mediaa, liikuntaa ja

luontoelämyksiä. Hankkeen nimessä esiintyvä *Mun juttu* -käsite viittaa opetusneuvos *Martti Hellströmin* esittämään ajatukseen siitä, että jokaisella nuorella tulisi olla mahdollisuus löytää oma intohimonsa ja kasvaa täyteen mittaansa. Oman jutun löytäminen tarkoittaa siis laajasti oman osaamisen tunnistamista, tiedostamista ja kehittämistä. Oma osaaminen voi selkiintyä sopivassa pilotissa tai työpajassa ja parhaimmillaan johtaa siihen, että nuori hakeutuu kyseiselle alalle.

Hankkeen taustalla on vakava huoli nuorten työttömyyden kasvusta sekä tuen tarve koulutuksen nivelvaiheissa ja työelämään siirtymisessä. Ongelmakenttä on laaja. Puutteet osallisuudessa, elämänhallinnassa ja hyvinvoinnissa voivat johtaa heikkoon opiskelumotivaatioon sekä estää koulutukseen tai työelämään hakeutumista. Lisäksi tämän päivän nuorten on kasvettava tunnistamaan omien urapolkujen mahdollisuuksia

huomattavasti ketterämmin kuin aiempien sukupolvien. Harvalla on enää mahdollisuus luoda uraa yhden työnantajan palveluksessa. Työuria ja ammatteja voi olla useita elämän aikana. Tämä kaikki on erityisen haastavaa muita vähäisemmän koulutus- ja kulttuuripääoman omaaville nuorille.

Hankkeessa on haluttu edistää nuorten harrastamista, koulunkäyntiä ja opiskelua. Työpajat ovat edesauttaneet työhön hakeutumista, osallistumista ja osallisuuden tunnetta. Piloteissa on tarjottu nuorille mahdollisuus syventää omaa harrastusosaamistaan ja oppia samalla tulevaisuuden työelämätaitoja luonnon, liikunnan, taiteen, median ja yrittäjyyskasvatuksen menetelmien avulla. Hanke nojaa vahvasti aiemmin toteutettujen hankkeiden tuloksiin, joiden mukaan taiteen, kulttuurin ja luontoliikunnan sekä nuorten osallisuutta ja osallisuuden tunnetta lisäävin keinoin saadaan aikaan hyviä tuloksia.

Avausartikkelissa *Janne Matikainen* pureutuu hankkeen taustafilosofiaan ja -psykologiaan: Miksi mun juttu on tärkeä? Seuraava artikkeli Välinpitämättömyyttä vastaan merkityksellisyyden puolesta on *Anne Pässilän* ja *Allan Owensin* kuvaus nuorten ja nuorten aikuisten PAUSE-festivaalista, joka kokosi ihmisiä yhteen tutkimaan, ihmettelemään ja pysähtymään yhteiskunnallisten asioiden äärelle. *Arja Haapakorpi* puolestaan avaa Nuorten yksinäisyys -artikkelissa yhteiskunnallisen vaikuttamisen festivaaleille osallistuneiden nuorten tunteja.

Luontopilotit

Luonto on ymmärretty hankkeessa arvokkaaksi oppimisympäristöksi, joka luo mahdollisuuksia kasvulle ja kehitymiselle ihmistä kokonaisvaltaisesti koskettavien haasteiden ja elämysten kautta. Luontoa voidaan käyttää välineenä nuorten aktivoimiseen sekä hyvinvoinnin ja osallisuuden lisäämiseen. Lukuisat

tutkimukset osoittavat luonnon myönteiset hyvinvointi- ja terveysvaikutukset: luonto muun muassa elvyttää stressistä, kohottaa mielialaa sekä parantaa keskittymiskykyä ja tarkkaavaisuutta. Luonto innostaa liikumaan, ja luonnossa suoritettu liikunta koetaan vähemmän kuormittavana kuin vastaava sisällä tapahtuva liikunta.

Yleisellä tasolla luontokokemusten merkitykseen keskittyy *Riikka Puhakka* artikkelissaan Luonnon hyvinvointi- ja terveysvaikutuksista. Hankkeen luontopilottien vaikuttavuutta raportoidaan *Päivi Virtasen* tutkimusartikkelissa Luontokokemusten kautta uskoa tulevaisuuteen - tutkimuksellinen näkökulma pajatoiminnan vaikuttavuuteen. Vierumäen ja Outward Bound Finland ry:n osatoteutusten piloteissa luodun uudenlaisen ohjausmallin rakentumista selostaa *Paavo Heinonen* artikkelissaan Nuorilta nuorille -toimintamalli.

Outward Bound Finland ry on tuonut toimintaan kokemuksensa luonnon käyttämisestä oppimisympäristönä seikkailu- ja elämyspedagogiikassa. Sen mukaan ihmisen kasvu ja oppiminen mahdollistuvat sellaisten elämysten kautta, jotka koskettavat ihmistä kokonaisvaltaisesti. Kokemus itsensä voittamisesta antaa valmiuksia elämän haasteista selviämiseen. Voimistuneiden ja positiivisia ominaisuuksia löytäneiden ihmisten oletetaan olevan valmiimpia ottamaan vastuuta paitsi itsestään, myös toisista ja ympäröivästä yhteiskunnasta. Näitä aiheita esittelee *Michelle Suni* artikkelissaan Miksi luonto on hyvä oppimisympäristö nuorille?

Nuorilla liikkumisen elämänpiiri on rajatumpi kuin aikuisilla, minkä vuoksi lähiluonnon säilyttäminen on erityisen tärkeää heidän kannaltaan. Lahden kaupungin teknisen ja ympäristötoimialan osatoteutukseen sisällytettiin lähimetsäkartoituksen tekeminen

nuorten käyttämistä paikoista. Suunnittelussa olivat mukana Lahden seudun ympäristöpalveluiden ympäristöneuvonnan lisäksi sivistystoimi sekä teknisen ja ympäristötoimialan toimijoista yleiskaavoitus, paikkatietoyksikkö ja metsätoimi. Sähköisen kartta-aineiston käyttökelpoisuus huomattiin varsin pian käytännön työssä. *Petteri Väisänen* referoi toteutusta artikkelissaan Lahden koulujen lähiluontoalueiden kartoitus.

Taide ja mediapilotit

Taidepiloteissa nuoret oppivat yhteistyökykyä, aikataulutusta ja kurinalaisuutta, omien rajojen ylittämistä, palautteen antamista ja saamista, vastuunottamista, erilaisuuden hyväksyntää, keskittymiskykyä ja rohkeutta. Taiteelliseen prosessiin osallistumisen voimauttavista vaikutuksista on lukuisia tutkimuksia. Esimerkiksi musiikin tekemisen yhteydessä ja sen kautta syventyvän motivaatiotason on

todettu luovan hyvää oloa ja lisäävän sosiaalisia kontakteja, mikä johtaa aktiivisempaan ja motivoituneempaan elämään. Näihin tuloksiin syvennytään Taideyliopiston ja K. H. Renlundin museon toteutuksiin liittyvässä *Anja Kuhalammen* artikkelissa Taide avaa ajatukset sekä *Oona Koivun* artikkelissa Nuoren tarina taidepajojen merkityksellisyydestä.

Mediatyöskentely on nostettu hankkeessa omaksi menetelmäkseen taiteen rinnalle. Sillä sekä perinteinen että sosiaalinen media on nykyään olennainen osa nuoren arkea. Hankkeessa lähestytään mediaa uudesta näkökulmasta ja käytetään osallistavan mediatyöskentelyn menetelmiä nuorten omien vahvuuksien tunnistamisen tukena ja oman oppimisprosessin näkyväksi tekemisen apuna. Esimerkiksi nuorten kuvaamien videopäiväkirjojen kautta päästään käsiksi tunteisiin, onnistumisen kokemuksiin tai ristiriitoihin, joita nuoret kokevat projektin eri vaiheissa.

Karoliina Leistin artikkeli Osallistava media-kasvatus on kurkistus näihin teemoihin.

Ekososiaalinen lähestymistapa korostaa ihmisen ja luonnon sekä kulttuuriperinnön välistä yhteyttä: niin kulttuuriperinnöllä, taiteella kuin luontokokemuksilla on yksilöitä sosiaalisesti vahvistavia vaikutuksia. Eri menetelmillä pyritään samoihin päämääriin, joten myös uusien yhdistelmien rakentamiselle on nähtävissä hedelmällinen maaperä. K.H. Renlundin museon pilottien vaikutuksiin paneutuu *Minttu Nikula* artikkelissaan ”Edessämme on laaja elokuva, kun sen näkee”.

Uutta pedagogiikkaa ja nuorten ääni kuuluviin

Toisaalta hankkeessa on pyritty rakentamaan uudenlainen sektorirajat ylittävä yhteistyöverkosto nuorten kanssa toimivien ammattilaisten välille. Lappeenrannan teknillisen

yliopiston LUT Lahden yksiköllä yksi tärkeä tavoite on liittynyt yrittäjälähtöisen ideologian näkökulmaan ja palveluverkostolle avattavaan mahdollisuuteen opetella ja hyödyntää vaihtoehtoisia pedagogiikkaa nuorten palvelemiseksi ja kohtaamiseksi. Tätä prosessia piirtää *Tuija Oikarinen* artikkelissaan Yrittäjyyspolku.

Monialaisen palveluverkoston luomisen tarkoituksena on ollut vahvistaa yhteistyötä ja tiedonvaihtoa sekä saada nuorten ääni kuuluville verkoston keskuudessa. Yhtenä ydinajatuksena on ollut ymmärtää nuorten kokemusmaailmaa ja ajatuksia, nuorten maailmaa ja tarpeita. LUT Lahden osahankkeessa tämän ydinajatuksen ympärille koottiin ammattilaisten verkostoa, minkä muotoutumista *Suvi-Jonna Martikainen* kuvailee artikkelissaan Sisällä, pihalla vai rajalla? *Kaisa Ottavainen-Nurkkala* Kajaanin yliopistokeskuksesta luo puolestaan katsauksen nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten yhteistyöver-

koston rakentumiseen Kainuussa artikkelissaan Tiedottamisesta yhdessä tekemiseen.

Julkaisun nimi Tässä mä olen juontuu nuoren palautteesta *Outi Mäenpään* improvisaatiokurssilta:

”Jäi mieleen kun seistiin rivissä ja sanottiin: Tässä mä olen. Tällainen minä olen. Rakastan minua. Kuinka helppo on nähdä muut arvokkaina ja upeina ihmisinä sellaisenaan, kuinka vaikeaa olla arvostelematta itseään ja hyväksyä minut mutta miten vapauttavaa on antaa itselleen lupa siihen”.

Hanke on opetus- ja kulttuuriministeriön valtakunnallinen ESR-hanke, jonka rahoitava viranomaisena on Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Hanke käynnistyi elokuun alussa 2015 ja jatkuu vuoden 2017 loppuun. Hankkeen rahoitus on yhteensä 1,6 miljoonaa euroa, josta Euroopan

sosiaalirahaston (ESR) ja valtion rahoitusosuus on 75 % ja loppuosa tuensaajien omarahoitusta ja muuta ulkopuolista rahoitusta.

Lämpimät kiitokset hankkeen pajoimintaan osallistuneille nuorille ja nuorille aikuisille sekä koulutuksiin, seminaareihin ja foorumeihin osallistuneille nuorten parissa työskenteleville ammattilaisille. Kiitokset myös kaikille yhteistyötahoille Haminassa, Heinolassa, Helsingissä, Kajaanissa, Kokkolassa, Lahdessa ja Raahessa, jotka ovat mahdollistaneet hankkeen toteutumisen. Erityiset kiitokset Lahden kaupungin nuorisotoimelle erinomaisesta yhteistyöstä.

Anja Kuhalampi

Mun juttu – meidän tulevaisuus -hankkeen projektipäällikkö

A photograph of a classroom scene. In the foreground, a young man with long brown hair, wearing a black jacket, is looking intently at a whiteboard. In the background, two other students are working at the whiteboard; one is wearing a grey hoodie and the other a grey t-shirt. The whiteboard has some red markings on it. The text 'TEORIAA, TUTKIMUSTA, KARTOITUKSIA' is overlaid in white, bold, sans-serif font on the right side of the image.

TEORIAA,
TUTKIMUSTA,
KARTOITUKSIA

"PAJASSA RYHMÄYTETÄÄN HYVIN
JA SIINÄ KÄYNNISTYY PROSESSI.
AINUTLAATUISTA."

Janne Matikainen

MIKSI MUN JUTTU ON TÄRKEÄ?

Taustaa

Kasvuprosessi lapsesta aikuiseksi on niin vaativa, ettei se liene mahdollinen ilman ”kasvukipuja”. Tavallisista ongelmista nuori selviytyy omin voimin ja läheisten tuella. Toisinaan vaikeudet voivat kuitenkin käydä liian suuriksi: yksinäisyys, itsetunnon tai mielenterveyden ongelmat voivat olla liian raskasta omin voimin ja läheisten avulla ratkaistavaksi, varsinkin jos lähipiiri on kykenemätön tarjoamaan tukea.

Pahimmillaan ongelmakehitys johtaa syrjäytymiseen, jonka määrittelemine on kuitenkin hankalaa. *Pekka Myrskylä* (2012, 2) määrittelee syrjäytymisen laajaksi psyykkis-aineelliseksi ongelmakokonaisuudeksi, henkiseksi putoamiseksi yhteiskunnan normaalien käy-täntöjen ulkopuolelle tai erilaisiksi päihderiippuvuuksien ja rikollisuuden muodoiksi. Syrjäytyminen on vahvasti periytyvä ilmiö, vaikeuksissa olevan perheen lapset syrjäy-

tyvät huomattavasti todennäköisemmin kuin muut (mts. 7).

Syrjäytyminen on siis vahvasti yhteiskunnallinen ja rakenteellinen ilmiö. Toisaalta on aivan liian yksilöteistä määritellä syrjäytyminen tilastojen avulla joukoksi nuoria, jotka ovat työn tai koulutuksen ulkopuolella (Palola ym., 2012). Kyse voi olla erilaisista siirtymävaiheista, jolloin syrjäytymisriski on väliaikainen. Tärkeää on myös subjektiivinen näkökulma, tunteeo ihminen olevansa yhteiskunnan ulkopuolinen vailla tehtävää ja tarkoitusta.

Nuorten ongelmia ja syrjäytymisriskiä voidaan siis tarkastella sekä laajana yhteiskunnallisena ilmiönä että yksilöiden ja ryhmien tasolla. Yhteiskunnallinen taso tietysti tärkeä, mutta se myös helposti kadottaa yksilöt tilastoihin. Inhimillisesti katsoen olisi tärkeää nähdä yksilöt sosiaalisessa ympäristössä.

Ongelmakeskeisyydestä positiiviseen psykologiaan

Tässä artikkelissa esitellään Mun juttu –meidän tulevaisuus -hankkeen lähtökohtia syrjäytymisen ehkäisemiseen. Perusajatus on nuorten kohtaaminen yksilöinä ja nuorten kasvun tukeminen ja voimaantuminen, erityisesti nuoruuteen liittyvissä nivelkohdissa, kuten peruskoulun päättyessä. Hankkeen nimi on lähtöisin opetusneuvos *Martti Hellströmin* esittämästä ajatuksesta, jonka mukaan jokaisella nuorella tulisi olla mahdollisuus löytää oma intohimonsa, *mun juttu*, ja kasvaa sen avulla täyteen mittaansa.

Rakenteellisesta näkökulmasta syrjäytymisen ehkäiseminen näyttäytyy usein resurssien jakamisena: mihin panostetaan ja mistä leikataan. Nuorten kohdalla on esitetty myös pakottavia toimia, esimerkiksi taloudellisella pakolla yritetään ohjata koulutuksen pariin.

Taloudellinen pakko on kuitenkin havaittu tutkimuksissa huonoksi kannustimeksi, mikäli nuorella on itsetunto-ongelmia ja lähipiirin tuki ja kannustus puuttuvat (Palola ym., 2012). Niin syrjäytyminen kuin syrjäytymisen ehkäiseminen ovat vähittäisiä prosesseja, joten syrjäytymisen ehkäisemiseen ei ole yhtä ja nopeaa keinoa. Olennaista on nuorten tukeminen, kannustaminen ja hyväksyminen.

Hankkeen taustalla on myös havainto nuoriin liittyvien puheen ja politiikan riski- ja ongelmakeskeisyydestä (Harrikari, 2008). Riskien ja ongelmien tunnistamiseen on paljon erilaisia menetelmiä, käytäntöjä ja diagnooseja, jotka ovat tietysti monella tapaa hyödyllisiä. Samalla ne kuitenkin tuottavat nuorista kuvaa riski- ja ongelmajoukkona. Riski- ja ongelmapuhe vaikuttaa myös nuorten minäkäsitykseen, sillä tuon puheen kautta tuotetaan identiteettejä. Tällöin ongelmalliset piirteet ja ominaisuudet voivat

vaikuttaa kokonaisvaltaisesti nuoren minäkuvaan ja omanarvontuntoon.

On siis ilmeinen tarve kehittää ajattelu- ja toimintatapoja, joilla tuetaan positiivista minäkuvaa, itsetuntoa ja identiteettiä. Tarkoituksena on löytää pedagogisia ja käytännöllisiä menetelmiä, joilla tuetaan nuoren minäkuvan, itsetunnon ja identiteetin kehitystä sekä uskoa omaan kykyihin ja selviämiseen. Taustalla on positiivisen psykologian ajatuksia, joilla eri alojen ammattilaiset voivat tukea nuoria. Positiivinen tukeminen on kuitenkin syytä erottaa terapiatyöstä, jota voivat tehdä vain erityisen koulutuksen saaneet henkilöt.

Itsetunto ja identiteetti

Ihmisen hyvinvoinnin ja positiivisen kasvun kannalta on olennaista käsitys itsestä. Tätä voidaan kuvailla monilla eri käsitteillä, kuten minäkuvalla, itsetunnolla ja identiteetillä.

Käsitteet ovat monilta osin päällekkäisiä. Itsetunto tarkoittaa sitä, kuinka paljon hyviä ominaisuuksia ihminen näkee itsessään (Keltikangas-Järvinen, 2008,17). Itsetunto merkitsee myös realistista käsitystä itsestä eli hyvällä itsetunnolla varustettu ihminen tuntee myös rajansa ja tunnistaa heikkouksensa, mutta tietysti tärkeintä on nähdä omat hyvät ominaisuutensa.

Jotta itsetunto voi kehittyä hyväksi, tarvitsee ihminen onnistumisen kokemuksia. Lasten ja nuorten kohdalla tämä tarkoittaa sitä, että heille on mahdollistettava tilanteita ja tehtäviä, joissa he saavat onnistumisen kokemuksia. Koulu tarjoaa monille näitä onnistumisen kokemuksia, mutta ei kaikille, joten heille olisi suotavaa järjestää muita onnistumisen kokemuksia tuottavia mahdollisuuksia.

Identiteetillä tarkoitetaan ihmisen minäkäsitystä tai minuutta. Yksikertaisimmillaan

voisi sanoa, että identiteetti vastaa kysymykseen ”kuka minä olen?”. Sosiaalipsykologiassa identiteetin käsite on jakautunut kahtia eli puhutaan persoonallisesta ja sosiaalisesta identiteetistä (Deaux, 1992). Persoonallisella identiteetillä viitataan henkilökohtaiseen minään (self). Sosiaalisella identiteetillä viitataan ihmisen minäkäsityksen niihin osiin, jotka viittaavat sosiaalisiin ryhmäjäsenyyksiin.

Identiteettimme ei siis ole pelkästään persoonallinen, vaan perustuu myös ryhmäjäsenyyksiimme. Samastuessamme johonkin ryhmään arvostamme omaa ryhmäämme ja identiteettiämme vertaamalla sitä toisiin ryhmiin. Sosiaalinen identiteetti tekee näkyväksi sosiaalisen ympäristön merkityksen. Identiteettiä ja itsetuntoa ei voi tukea pelkästään yksilöllähtöisesti, vaan sosiaalisessa ympäristössä. Sosiaalisen identiteetin kannalta on tärkeää samastuminen ja kuulumis-

nen erilaisiin ryhmiin. Nuoren identiteetin kehityksen kannalta on siis tärkeää löytää sosiaalisia ryhmiä ja yhteisöjä, joihin nuori samaistuu ja joissa nuori tuntee yhteenkuuluvuuden tunnetta. Internet on tuonut tähän lisämahdollisuuksia kasvokkaisten ryhmien lisäksi.

Myönteinen tunnistaminen

Viime vuosina on ongelmakeskeisyyden vastapainoksi noussut erilaisia positiivisuutta ja kannustavuutta korostavia ajattelu- ja toimintamalleja. Yksi tällainen malli on ns. myönteinen tunnistaminen (Kallio, Korkiamäki & Häkli, 2015). Myönteisessä tunnistamisessa on kyse yhteisölähtöisestä laajamittaisesta tuesta. Tavoitteena on arvokkuuden ja osallisuuden kokemusten vahvistaminen. Lähtökohtana myönteisessä tunnistamisessa on tarjota kaikille lapsille ja nuorille mahdollisuuksia tulla tunnistetuiksi tavoilla, jotka kunnioittavat

sekä heidän yksilöllisyyttään että yhteisöllisiä siteitään (mts. 15).

Käsitteellisesti myönteinen tunnistaminen on lähellä tunnustamista. Nämä käsitteet ovat hyvin läheisiä ja saman sisältöisiä. Olenainen on ajatus, jonka mukaan identiteetti kehittyy ihmisten keskinäisen arvonannon kautta. Tämä ajatus on hyvin linjassa edellä esitetyn sosiaalisen identiteetin teorian kanssa. Ihminen kaipaa tukea ja tunnustusta niin lähisuhteissa, yhteisöissä kuin koko yhteiskunnan tasolla. Myönteinen tunnistaminen ei siis riitä pelkissä lähisuhteissa, vaan sitä tarvittaisiin myös laajemmin yhteiskunnassa ja erilaisissa instituutioissa.

Myönteisen tunnistamisen ajatukset ovat helppo hyväksyä, mutta niiden siirtäminen käytännön toimintaan on suurempi haaste. Myönteisen tunnistamisen käytäntöjä ohjaavat seuraavat periaatteet (Kallio, Korkiamäki & Häkli, 2015, 21):

- Arkiympäristössä toimiminen. Myönteistä tunnistamista tulisi toteuttaa siellä, missä nuoret muutenkin ovat ja toimivat.
- Keskittyminen voimavaroihin. Voimavarojen käyttö ja onnistumisen kokemukset ovat tärkeitä myönteisessä tunnistamisessa, joten toiminta ja tilanteet tulisi järjestää niin, että onnistumisen kokemuksia myös syntyy.
- Yhteisöllisyys ja ennaltaehkäisy. Yhteisössä kaikki ovat sekä tunnistamisen kohteita että toteuttajia.
- Toimintakulttuuri. Tavoitteena on ”tunnistamisen kulttuuri”, jolloin tunnistamisen käytännöt läpäisevät ryhmien, yhteisöjen ja organisaatioiden ajattelu- ja toimintatapoja laajalti.

Myönteinen tunnistaminen kuvaa hyvin Mun juttu -hankkeen tausta-ajatuksia. Erityinen haaste on kuitenkin löytää tilanteita ja toimintaa, joissa nuoret kokevat onnistumisia, uuden oppimista ja ryhmässä toimimista. Yksi keino tähän on erilaisten elämys-, seikkailu- ja taidepedagogiikkojen soveltaminen.

Pedagogiikat kokemusten tuottajina

Mun juttu -hankkeessa on pedagogisesti keskeisellä sijalla ollut elämys- ja seikkailupedagogiikka sekä taidepedagogiikka. Elämys- ja seikkailupedagogiikka voidaan määritellä monella tavalla. Maarit Marttila (2016, 34) määrittelee väitöskirjassaan elämys ja seikkailupedagogiikan ”erityisesti suomalaisen eräperinteeseen tukeutuvaksi kaikille opiskelijoille koulutusasteesta riippumatta sopivaksi elämykselliseksi, kokemuksellisen ja konstruktivistisen oppimisen teorioihin

pohjautuvaksi kokonaisvaltaiseksi pedagogiikaksi”. Modernit oppimisteoriat sisältyvät määritelmään ja sen erityisin piirre liittyy eräperinteeseen. Tätä piirrettä on sovellettu vahvasti myös Mun juttu -hankkeessa.

Elämys- ja seikkailupedagogiikan erityinen vahvuus on siinä, että se tarjoaa toiminnallisen menetelmän tukea erilaisten oppijoiden oppimiseen (Marttila, 2016). Tarkoituksena on siis hyödyntää erilaisia oppimisen muotoja, sillä syrjäytymisvaarassa ovat usein ne, jotka eivät suoriudu tai sopeudu kouluoppimisen malliin. Kokonaisuutena elämys- ja seikkailupedagogiikka sopii hyvin myönteiseen itsetunnon kehittämiseen, sillä ihminen nähdään ajattelevana, tuntevana ja tekeväna kokonaisuutena (mts. 36).

Taidepedagogiikan tavoite muistuttaa elämys- ja seikkailupedagogiikkaa. Taidepedagogiikan

tavoitteena on tarjota kokemuksellista ja toiminnallisia oppimisen muotoja. Taidepedagogiikka viittaa kaikkiin sellaisiin kasvatus-, opetus- ja oppimistilanteisiin, joissa taide on tavalla tai toisella läsnä (Anttila, 2011, 5). Taiteen rooli voi siis olla monenlainen, taide voi olla niin analysoimisen kuin tekemisen kohde.

Olennaista Mun juttu -hankkeen kannalta on, että taidepedagogiikka sekä elämys- ja seikkailupedagogiikka tarjoavat ajattelu- ja toimintatapoja, jotka tukevat ihmiskeskeistä kasvatusta ja oppimista. Lisäksi on tärkeää, että ne tarjoavat keinoja tekemiseen ja itseilmaisuuun, joita esimerkiksi perinteinen kouluoppiminen ei aina tarjoa.

Ilmeinen haaste erilaisissa pedagogiikoissa ja myönteisessä tunnistamisessa on niiden juurruttaminen osaksi nuorten arkista elämismaailmaa. Teoreettiset lähtökohdat

eivät aina kanavoidu käytännön toiminnaksi tai käytännön toiminta voi jäädä yksittäisiksi kokeiluiksi ja projekteiksi. Tietysti kokeiluja ja projekteja tarvitaan, jotta nämä myönteisyyteen ja nuorten minäkuvan ja itsetunnon vahvistamiseen liittyvät lähtökohdat yleistyisivät. Kun kokeiluja on riittävästi, alkaa niistä pikkuhiljaa muotoutua vakiintuneempia toimintamuotoja, jotka toivottavasti ehkäisevät syrjäytymiseen johtavaa kehitystä.

Lähteet

Anttila, E. (toim.) (2011). Taiteen jälki. Taidepedagogiikan polkuja ja risteyksiä. Teatterikorkeakoulun julkaisusarja 40. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/45263/TeaK_40.pdf?sequence

Deaux, K. (1992). Personalizing Identity and Socializing Self. Teoksessa G.B. Breakwell (toim.), *Social Psychology of Identity and the Self Concept*. London: Surrey University Press.

Harrikari, T. (2008). Riskillä merkityt. Lapset ja nuoret huolen ja puuttumisen politiikassa. Nuorisotutkimusverkosto. Julkaisuja 87. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/riskillamerkityt.pdf>

Häkli, J., Kallio, K.P. & Korkiamäki, R. (2015). Myönteinen tunnistaminen. Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 90. http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/myonteinen_tunnistaminen.pdf

Keltikangas-Järvinen, L. (2008). Hyvä itsetunto. Helsinki: WSOY.

Marttila, M. (2016). Elämys- ja seikkailupedagoginen luontoliikunta opetussuunnitelman toteutuksessa. Etnografinen tutkimus. Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/49593>

Myrskylä, P. (2012). Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? EVA Analyysi 19/2012. <http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjaytyminen.pdf>

Palola, E., Hannikainen-Ingman, K. & Karjalainen, V. (2012). Nuorten syrjäytymistä on tutkittava pintaa syvemmin. *Yhteiskuntapolitiikka* 77, 3, 310-315.

Anne Pässilä ja Allan Owens

VÄLINPITÄMÄTTÖMYTTÄ VASTAAN MERKITYKSELLISYYDEN PUOLESTA

Taustaa

Tarvitsemme yhteiskunnan ilmiöiden äärelle pysähtymistä, ja siihen tarpeeseen Lahdessa järjestettiin heinäkuussa 2017 ensimmäistä kertaa uudenlainen nuorten ja nuorten aikuisten festivaali. Kyseessä oli ajankohtainen, moniääninen ja yhteiskunnallinen PAUSE, joka kokosi ihmisiä yhteen tutkimaan, ihmettelemään ja pysähtymään. Toiminta kiinnittyi osallisuus ja tasa-arvo -tematiikkaan niin, että PAUSE hakee, luo ja kokeilee erilaisia dialogin ja kohtaamisen tapoja ja tilojen syntymistä.

Ohjatussa työskentelyssä osallistujat määrittivät itselleen tärkeiksi kokemansa teemat, toiminnan suunnan sekä tavan ja muotoikielen. PAUSE kokosi yhteen 15–27-vuotiaita 32 ja yli 30-vuotiaita 12 ihmistä. PAUSE koostui kolmesta päivästä, joiden aikana työskenneltiin ohjatusti yhdessä isolla joukolla, itseohjautuvasti pienryhmissä ja

itsenäisesti yksinään. Työskentelyprosessia johti englantilainen taidepedagogi ja draamakasvatuksen professori Allan Owens, ja työskentelyä täydensi yksitoista muuta taiteen ja taidekasvatuksen ammattilaista. Työskentelytapoina olivat draaman lisäksi myös luova kirjoittaminen, liike ja tanssi sekä sarjakuva. Työskentely tapahtui suomeksi ja englanniksi, ja molemmilla kielillä pärjäsivät hyvin mukana.

Järjestämisessä ja ohjaamisessa mukana olevia taiteen, taidekasvatuksen, tutkimisen ja ohjaamisen ammattilaisia yhdisti kiinnostus yhteistyöstä nuorten ja nuorten aikuisten kanssa vaikuttamisen mahdollisuuksista muutokseen sekä keskustelun synnyttämiseen. *Richard Sennetin* (2013) mukaan tarvitsemme kykyä empatiaan ymmärtääksemme toisen ihmisen kokemusta ja hänen erityisyyttään. Empatiolla Sennet tarkoittaa sinnikästä dialogista tahtoa ja kykyä kuunnella

toista ihmistä. Hän painottaa yhteistyötä sosiaalisena taidon, taitamisen ja kyvykkyyden lajina sekä väittää, että olemme nykyisessä organisoitumisen tavassamme kadottamassa yhdessä tekemisen taidon.

PAUSE järjestettiin tällaiseen 'sennetiläiseen' empatiataitamiseen painottuvaan yhdessä tekemisen kyvyn elvyttämisen henkeen. Yhteistyössä olivat mukana *Laura Mellanen* ja *Nikke Kaartinen* (Lahden nuorisopalvelujen Uusi paja), *Allan Owens* (Chesterin Yliopisto), *Anne Pässilä* (Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Arts-Equal-tutkimushanke), *Lasse Kantola* (Suomen diakoniaopiston Theatrum Olga) sekä *Johanna Tuliainen* (Koulutuskeskus Salpaus). Lisäksi joukko muita yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta, taidepedagogiikasta ja kulttuurisesta nuorisotyöstä kiinnostuneita henkilöitä mahdollistivat mukanaolollaan eri taidemuotojen käytön PAUSEn suunnitteluvaiheessa.

Tapahtuman järjestämisen mahdollistivat Mun juttu – meidän tulevaisuus -hanke sekä Suomen Akatemian Strategisen tutkimuksen neuvoston Tasa-arvoinen yhteiskunta -ohjelman rahoittama ArtsEqual-hanke (hankenumero 293199). Erityinen kiitos taiteilija *Eili Ikoselle*, nuoriso- ja taidekasvattaja *Virpi Toivoselle*, nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja *Heidi Aaltoselle*, vaatesuunnittelija *Satu Itäpäälle*, muusikko-musiikkiteknologi *Nelly Sandiialle* ja johtaja *Anne-Maria Karjalaiselle*. Kiitokset myös *Hilkka Laaksolle* (Lappeenrannan teknillinen yliopisto) kielentarkastuksesta.

Tämä artikkeli koostuu kahdesta osasta, ensimmäisessä osassa avaamme PAUSE-festivaalia ja sen toimintaa ja toisessa osassa selitämme PAUSE-toiminnan teoriaa. Toinen, teoreettisempi osio on kirjoitettu englanniksi yhdessä Allan Owensin kanssa.

Mikä on pysähtymisen arvoista?

Lähestyimme osallisuuden ja tasa-arvon tematiikkaa nuorten ja nuorten aikuisten omasta merkityksenannosta käsin, hahmottaen maailmaa niin, että olemme kaikki yhteiskuntamme ja tämän ajan muovaamia. Aina emme kykene hahmottamaan, käsittämään tai ymmärtämään millaisia ihmisiä yhteiskunta ja sen mekanismit tuottaisivat, jos nämä mekanismit olisivat radikaalisti erilaisia (Giroux, 2014a; 2014b, Mason, 2012). PAUSE-työskentelyprosessin aikana käsitelimme yhteiskunnallisia asioita yhdistäen rationaalista ajattelua, emotionaalista kokemustietoa ja subjektiivista merkityksen antoa suhteessa mahdollisiin tulevaisuuksiin. Kysyimme konkreettisesti, mikä on pysähtymisen arvoista, minkä kohdalla painamme pause-nappulaa ja pysähdymme tarkastelemaan.

Ideamme oli testata onko mahdollista luoda yhdessä taiteen keinoin tilaa, jossa

mahdollistuu yhteiskunnallinen kriittinen keskustelu. Kyse ei siis ollut siitä, että me keski-ikäiset ja sitä vanhemmat aikuiset olisimme valistaneet ja opettaneet nuorempaa polvea yhteiskunnallisista asioista. No, onnistuimme ihan mainiosti luomaan tilan, kirjallisen palautteen perusteella PAUSE-festivaali ylitti kaikki odotukset. Kolmen päivän ajan siis työstimme nuoria ja nuoria aikuisia (15–27-vuotiaita) kiinnostavia yhteiskunnallisia teemoja. Näitä olivat mm. vaikuttamiseen, osallistumiseen, osallisuuteen, vastuuseen, kunnioitukseen, ihmisyyteen ja välittämiseen liittyvät kysymykset.

Toki tiedostimme kriittisen pedagogiikan henkeen (Giroux, 2014a; 2014b) valtarakenteen, jossa vanhempi ikäpolvi ja me ohjaamisen ammattilaiset olemme osa vallitsevaa valtarakennetta. Juuri tätä vallitsevien valtarakenteiden asiantuntijuuden monopolia halusimme avata ja tarkastella toiminnallisesti yhdessä nuorten

A group of people in a dimly lit room, possibly a stage or rehearsal space. In the foreground, a person with long, light-colored hair lies on their back on the floor. Several other people are gathered around them, some holding plants and a large black umbrella. The scene is lit with warm, low-key lighting, creating a dramatic and somewhat somber atmosphere. The background features a white curtain and some colorful balloons.

**"RAJOJEN YLITTÄMINEN - KOKEILEMINEN,
ÄÄRIRAJOILLE MENEMINEN JA RAJOJEN
YLITTÄMINEN. JÄI HUIKEA OLO."**

Kuva: Sonja Siikanen

ja nuorten aikuisten kanssa. Avaamme tätä teoreettisemmin englanninkielisessä osiossa.

Vaikuttaminen ja osallisuus taiteessa tapahtuvassa toiminnassa

Oikeus tulla kuulluksi ja nähdyksi on kaikkien perusoikeus. Hybridinen yhdessä oppiminen on oleellinen osa vaikuttamiseen kytkeytyvää toimijuutta ja osallisena olemista. Aiemmissä tutkimuksissa olemme toisenlaisessa kontekstissa nimenneet tämän tyyppisen työskentelyn moniäänisyyteen (Pässilä, Owens, & Pulkki, 2016; polyphony) ja kollektiivisen äänen vahvistumiseen tähtääväksi (Pässilä, Oikarinen, & Harmaakorpi, 2015; collective voicing).

Allan Owens korostaa, että vaikka hän vetää, johtaa ja ohjaa toimintaa, hän ei niin tehdessään anna ääntä kenellekään. Hänen mukaan meillä kaikilla – niin nuorilla ja kuin aikuisilla – on yhteiskunnallisina toimijoina

ihan oma äänemme. Taiteellisessa työssä pysytymme Allanin mukaan vahvistamaan omaa ja toistemme ääntä, ja tekemään eletystä ja koetusta näkyvämpää. Allan korostaa sitä, että taiteellisessa työssä voi myös vaientaa ja mykistää. Tämän takia taitelijan, taidekasvattajan, tutkijan ja ohjaajan tulee jatkuvasti harjoittaa refleksiivisiä käytänteitä tehdäkseen omat perususkomuksensa itselleen ja muille näkyviksi sekä kyseenalaistaa luonnollisena pidettyä käytännettä.

Kolmepäiväinen prosessi alkoi Allanin vetämällä pre-textillä, jossa japanilaisen, vertauskuvallisen, myyttisen tarinan avulla tehtiin näkyväksi nuorten ja nuorten aikuisten kokemuksia ja näkemyksiä. Tarinan keskeisessä roolissa oli hirviö ja se miten päähenkilö kohtaa erilaisissa haastavissa tilanteissa jonkin tuntemattoman asian jonka kokee itselleen uhkaksi. Työskentelyn edetessä Allan auttoi toiminnallisilla kysymyksillään ja taiteellisilla

tehtävänannoillaan pauselaisia linkittämään tarinan vertauskuvia nykypäivään ja pohtimaan tämän ajan 'hirviöyttä', mitä tai mikä se on ja millaisessa suhteessa luomme itse hirviöyttä itsellemme ja toisille. Seuraava kuva ilmentää draamassa tapahtuvaa toiminnallista ajattelua.

Työskentelyssä pohdittiin tarinan tasolla päähenkilön motiiveja, tunteita ja tekoja erilaisten roolien, tilanteiden ja näkökulmien kautta. Reflektiivisillä draamallisilla teoilla purettiin auki erilaisia vaihtoehtoja ja skenaariota. Auki purkua tehtiin tarinan tasolla sekä ikään kuin pysäyttämällä tarina ja astumalla siitä ulos ilman roolia purkamaan sitä mitä juuri äsken tarinassa tapahtui. Allanin pre-text-prosessidraamassa avattiin vertauskuvien ja symbolisen ajattelun avulla tässä ajassa kohtaamiamme todellisuuksia. Ensimmäisen päivän työskentely toimi alustana kysymyksen asettelulle, jossa nuoret ja nuoret aikuiset

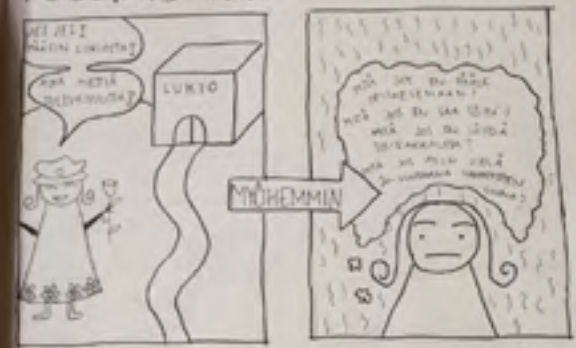

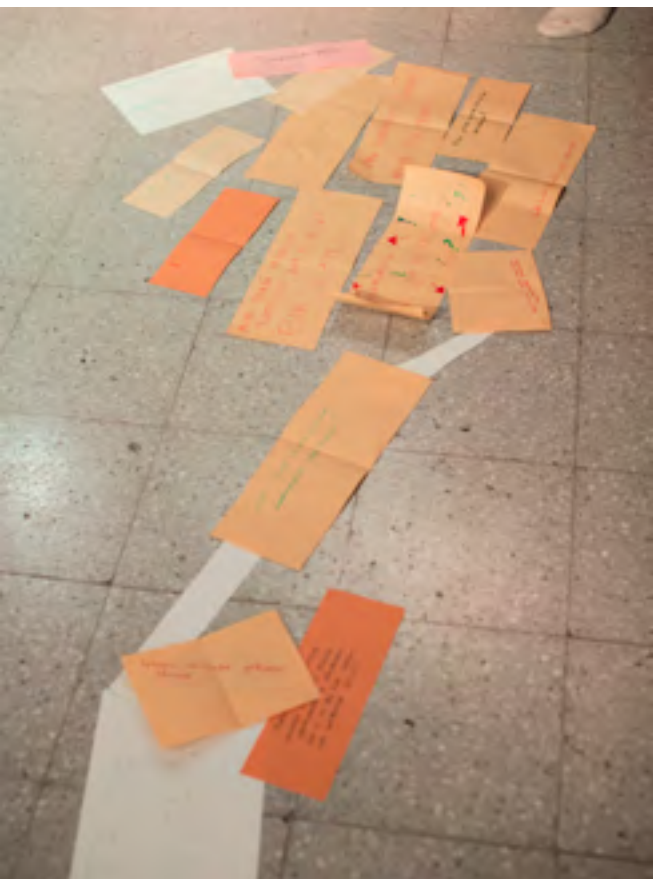
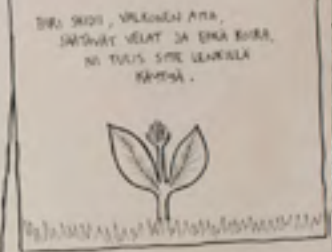
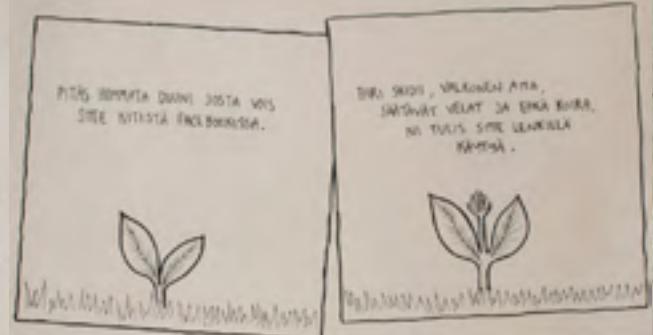
**"HERÄSI TAVOITTELEMAAN
OMIA UNELMIA."**

Kuva: Sonja Siikanen

TULEVAISUUDEN PELKO

ANNA MUN ELÄÄ

nimesivät itsellensä yhteiskunnallisesti merkittäviä kysymyksiä. Kaikki osallistuivat kysymysten ryhmittelyyn ja luokitteluun. Seuraavissa kuvissa näkyy lattialle rakennettu luokitus, joka muistutti polkua.

Näiden luokitusten pohjalta jakauduttiin pienryhmiin, joissa erilaisilla taiteen muoto-kielillä avattiin kysymyksiä. Seuraavat kuvat ilmentävät sitä miten kysymyksiä avattiin mm. sarjakuvapiirtämisen avulla. Metodista lisää tästä linkistä: <http://sarjakuvablogit.com/category/sarjakuvan-abc/>

Kolmantena päivänä kysymyksiin palattiin uuden pre-text -prosessidraamatyöskentelyn avulla. Tällä kertaa tarina kertoi pienestä kalasta, jonka ympärillä kaikki tuttu tuhoutuu suuren uhan takia. Tarinassa liikutaan draamallisesti pienenä kalana, joka yrittää löytää ja luoda paikkaansa uhanalaisessa ja tuntemattomassa tilanteessa. Seuraavat

kuvat ilmentävät draamallisen työskentely-tavan kehollista ja tilallista luonnetta.

PAUSE on siis jatkumoa kansalliselle nuori-so- ja taidekasvatuksen keskustelulle, jossa pohditaan osallisuuden ja tasa-arvon toteuttamista ohjaustoiminnassa. Pauselaisessa keskustelussa nuoret ja nuoret aikuiset ovat itse asettamassa tärkeiksi ja merkitykselliseksi pitämiänsä kysymyksiä. Pre-text-prosessidraama ja sarjakuva taiteen muotona loivat tilaa yhteiskunnalliselle kysymyksen asettelulle. Kysymykset taas synnyttivät ikään kuin yhteiskunnallisiin asioihin virittyneen taidelaboratorion. Tämän tyyppinen dialoginen toiminta on esimerkki 'senettiläisesti' empatiataitamiseen painottuvasta yhteistoimijuudesta ja yhdessä tekemisen kyvykkyydestä.

PAUSE on oleellinen toimintaympäristö nuorten ohjaustoiminnan ja järjestelmän tasa-arvoisessa rakentumisessa. PAUSE

näyttäytyy siis potentiaalisena, uudentyyp-pisenä, itseohjautuvana toimintaympäristönä ohjauspalvelun ekosysteemissä. PAUSE-työ on alussa, mutta se vaikuttaa erittäin lupaavalta muun muassa aktiivisen tasa-arvoisen toimijuuden rakentumisessa; osa mukana olleista nuorista ja nuorista aikuisista on jo kiinnittynyt toiminnan organisointiin.

Seuraavassa kappaleessa avaamme PAUSEn taustateoriaa, kappale on kirjoitettu Allan Owensin kanssa englanniksi.

In the form of democracy

Every generation has to define its understanding of democracy what it would look like and how it would feel to be in it. PAUSE Festival Lahti is an event staged to enable young people to imagine this. At its heart is a project of equality and equity. From the outset the assumption of the planning team was that

the quality is not something to be worked towards but to be established from the outset. In concrete terms this meant that all the 12 professionals involved artists, educators and researchers brought what they brought to the space just as the young people brought themselves and their understandings to the space. What the professional team could offer was a set of arts-based pedagogical and artistic practices that would enable collective imagining of democratic forms of being.

The festival asked the questions 'What do you pause for in this life?' and 'what would you like to pause for?' These directly challenge the authority of speed, 'useful' employment and valued ways of spending time in society, the authoritarianism of older generations. Theorist of critical pedagogy *Henry Giroux* (2014a; 2014b) argues that one way of challenging authoritarianism is 'to reclaim the relationship between critical education and

social change'. The problem he identifies is that democracy has been sullied as a concept and no longer offers the promise of emancipation. The solution for this, Giroux argues, is to institute a critical education as a means to revitalise democracy by encouraging and enabling people to engage with issues of citizenship and emancipation, and, as he puts it, 'reclaiming a kind of humanity that should inspire and inform our collective willingness to this what a real democracy might look like'.

As Giroux argues, it is not only participation in education that is important but the way that education provides the means towards governance. Crucial to this idea is critical thinking, but 'critical thinking divorced from action is often as sterile as action divorced from critical theory' as Giroux explains it (2014, para. 45). Critical education for Giroux is one that is not subservient to corporations or business interests, but rather one that is

designed in the form of democracy, and from which democracy is produced and enabled.

A whole range of practices designed in the form of democracy were used during PAUSE. A key one of these was pre-text, a dramatic structure that provides a narrative in which young people can step into another world in order to step back into their own with more awareness of it. The carefully observed reality of the drama is used to interrogate the often unobserved reality of everyday life. Through this the possibilities a sense of agency can be generated as well as new understanding and sense of the possibilities of change. During the three days questions emerged from the young people that could not be anticipated such as; "why are glazed and older people so angry with young people?" They centred often round freedoms but also there was a real concern with justice and what this might mean and the tension between these two concepts.

"ANTOI ITSELUOTTAMUSTA."

Kuva: Sonja Siikanen

"IMPRO OLI KUIN TERAPIAA."

Kuva: Sonja Siikanen

Chantal Mouffe (2012) argues that democracy consists of continuous enduring struggles, a series of rights that are never given away freely, but rather have to be won through questioning and assertion; that democratic rights are in a perpetual state of fragility and vulnerability, and therefore have to be protected by constant vigilance.

Pause festival focused on the free access to high quality arts pedagogic experience as the touchstone for the well-being of a democratic society. Democracy in this sense is a contingent and momentary occurrence that has to be constantly reinvigorated. Through the pretexts everyone present could express their own opinion with no attempt to come to some sort of consensus we were more concerned with dissensus – the right to disagree but listen to other views. There are limits to consensus, Mouffe quotes from *Wittgenstein's* Philosophical Investigations, where he

critiques the ideal of rational consensus in politics, on the grounds that politics cannot escape from the practices of life with all its inherent contradictions:

We have got to the slippery ice where there is no friction and so in a certain sense the conditions are ideal, but also, just because of that, we are unable to walk: so we need friction. Back to the rough ground. (Wittgenstein, quoted in Mouffe, 2005, p.98)

The vacuum that is created by this absence of antagonism is filled with other expressions of conflict, such as the rise of nationalist, religious or ethnic fundamentalism, which are entrenched and sit outside the democratic political process. Pause was about allowing for antagonism in a safe space, allowing for transgressive behaviours such as going to sleep in the space as one group of younger participants did because they needed to sleep.

Everybody accepted this behaviour which is seen as transgressive by busy professionals but which is indicative of a hopeful transgression because of the discussion it provokes.

One participant who traveled from refugee centre said

“I see what we’re doing here, we are learning about the arts but much more than this we are learning about life on how we might live it, we say what we think and we listen to others, their something therapeutic about this and also political.”

Democracy in the PAUSE sense then is not the elimination of antagonism or conflict, but rather its ‘domestication’ within a pluralist democracy; converting the ‘enemy’ into the ‘adversary’, into the legitimate opponent (p.102). Conflicting ideals cannot necessarily be resolved through rational discussion, that is to say

that the antagonism may remain unresolved, and may even be a permanent condition.

The difference that agonism makes is that it permits 'a struggle between adversaries' to persist within the democratic process, and the arts pay structures allowed for this

Channels were provided through which collective passions could give way to express themselves over issues which, while allowing enough possibility for identification, do not construct the opponent as an enemy but as an adversary... Too much emphasis on consensus and the refusal of confrontation leads to apathy and disaffection with political participation. (Mouffe, 2005, pp.103–104).

Pause drew on the clear parallels between models of democracy and models of art,

whereby art is able to disrupt normalising societal roles and practices. This is important as in a vision that sees democracy as perpetually challenging, critical and disruptive. Art provides a means to enable this critical social engagement. The arts and democracy are both collaborative and collective projects not as in the more conventional view - singular and individual. In this common ground the arts are fundamental to the democratic and educational process, especially given their propensity for disruption and critical questioning. Democratic subjectivity can be constructed through creative practices, especially those in which a context for collective democratic action is created.

This was worth pausing for according to participants! Following quotation is from a feedback inquiries:

Lähteet

Valokuvat Sonja Siikanen

Adams, J. and Owens, A. (2015). *Creativity and Democracy in Education: the practice and politics of education through the Arts*. London: Routledge & Taylor Francis Group.

Giroux, H. (2014a) Neoliberalism and the machinery of disposability. Retrieved 24 September 2017 from; <https://philosophersforchange.org/2014/04/15/neoliberalism-and-the-machinery-of-disposability/>

Giroux, H. (2014b) Neoliberalism's war on democracy. Retrieved 24 September 2017 from; <http://www.truth-out.org/opinion/item/23306-neoliberalisms-war-on-democracy>

Lehikoinen, K., Pässilä, A. and Owens, A. (2015). *Critical Reflection and the Arts as Third Spaces*. Conference paper in *Organizational Learning, Knowledge and Capabilities conference*, Milan, Italy 9th-11th April, 2015.

Mason, P. (2013) Why It's Kicking Off Everywhere: The New Global Revolutions. Paperback first published 2012, new edition 2013.

Mouffe, C. (2005) On the Political. New York: Routledge.

Mouffe, C. (2012) Agonistics: Thinking the World Politically. London, Verso.

Owens, A. (2014). Translating and Understanding: pre-text based drama, in Korhonen, P. & Airaksinen, R. (eds.) Hyvä Hankaus 2.0, Helsinki: Draamatyö, pp. 45-68.

Pässilä, A., Owens, A. and Pulkki, M. (2016) Learning Jam: an evaluation of the use of Arts Based Initiatives to generate polyphonic understanding in Work Based Learning. Journal: Higher Education, Skills and Work-Based Learning. Vol. 6 Issue: 2, pp.178-192. <https://doi.org/10.1108/HESWBL-01-2016-0006>

Pässilä, A., Oikarinen, T. and Harmaakorpi, V. (2015) Collective voicing as a reflexive practice, Management Learning, February 2015, Vol. 46 No. 1, pp. 67-86. <http://mlq.sagepub.com/content/46/1/67.abstract>

**"PÄÄSIN
VANHASTA
ULOS."**

Kuva: Sonja Siikanen

Arja Haapakorpi

NUORTEN YKSINÄISYYS JA ULKOPUOLISUUS

Taustaa

Yksinäisyys on noussut yhteiskunnallisena ongelmana esille viime aikoina, kun aikaisemmin sen katsottiin kuuluvan selvemmin yksilölliseen elämänalueeseen. Nuorten yksinäisyys on koskettavinta, sillä nuoruuteen yhdistetään seurallisuus, kaverit ja vilkas seuraelämä vapaa-ajalla, ja nuorten sivullisuus kaveruudesta ja yhdessä jakamisesta on siten erityisen raskasta. Nuoruus on ikäkautena erityisen herkkä sosiaalisille suhteille, sillä lapsuuden koti, kasvuympäristö, piha- ja koulukaverit luovat pohjan itseymmärrykselle ja suhteille muihin ihmisiin. Suhteet muuttuvat aikuistumisen myötä, mutta käsitys itsestä haluttuna ystäväväenä tai sosiaalisista suhteista syrjäyn jääväväenä yksilönä seuraavat aikuistuvaa nuorta.

Ihmisuhteiden puuttuminen on nuorille erityisen koettelevaa, koska kelpaaminen muille on tärkeä itsearvostuksen näkökulmasta. Ystävät ja kavერიpiiri myös avaavat erilaisia ik-

kunoita maailmaan yhdessä tekemisen kautta ja elämä voi kapeutua virikkeiden puutteessa. Yksinäisyys on kuitenkin monitahoinen ilmiö eikä välttämättä pysyväksi jäävä ilmiö. Yksinäisyys voi olla tilapäinen jakso elämässä ja liittyy esimerkiksi paikkakunnan tai koulun vaihtoon, jolloin sosiaaliset suhteet voivat rakentua ajan myötä.

Yksin oleminen ei myöskään ole samasisältöinen asia kuin yksinäisyys, sillä nuorten tarve ja halu puuhailla yksin asioita vaihtelee huomattavasti. Nuorten, niin kuin vanhempienkin, suhde yksin ja seurassa olemiseen on yksilöllistä. Suhteiden laatu on yhtä lailla tärkeä nuorille kuin vanhemmillekin. Nuorten temperamentti ja kiinnostuksen kohteet ovat tärkeitä toivottuja ystävyys-suhteita luotaessa. Jos suhteet koetaan yhdentekeviksi tai jopa epämielekkäiksi omasta näkökulmasta, ne voidaan kokea samalla tavoin kuin yksinäisyys eli erillisyytenä ja ulkopuolisuutena.

Nuoret eivät elämäkokemuksen lyhyiden vuoksi pysty käsittelemään ja etsimään ratkaisuja yksinäisyyteen samalla tavoin kuin kokemuksilla nahkansa parkinneet aikuiset. Nuoret saattavat ajautua umpikujaan etsiesään syitä yksinäisyyteensä ja tyytymiseen elämään vailla ystäviä. Yksinäisyys voi hävettää, minkä vuoksi vetäytymistä voidaan pitää itsevalittuna itsearvostuksen säilyttämisen keinona kuten seuraavassa lainauksessa oleva haastateltu, Mun juttu -pajaan osallistunut nuori tilannettaan kuvasi.

”Mä luulin, että en mä tarvii ystäviä, mutta kun mä tulin tänne draamapajaan ja tutustuin muihin, mä huomasin, että kyllä mä vaan tarvitsen. Se on liian helppo ajatella, että mä en tarvii ystäviä. Nyt mulla on paljon kavereita sen pajan kautta.”

Yksinäisyys, niin kuin muutkaan nuorten ongelmat, eivät ole kohtalonomaisia ongelmia

monestakaan syystä. Ensinnäkin nuorissa on paljon voimia tilanteidensa korjaamiseen, eivätkä he halua uhriutua. Toiseksi, osa heistä kuitenkin tarvitsee tai haluaa suhteiden rakentamiseen apua. Nuorten palvelut ja projektit tarjoavat erimuotoisina keinoja yhteisöllisten tilojen, toiminnan ja sosiaalisten suhteiden edistämiseen. Mun juttu – meidän tulevaisuus -hankkeen näkökulmasta nuorten yksinäisyys on keskeinen kysymys, koska se hallitsee laajasti elämää ja kytkeytyy itsearvostukseen ja elämänlaatuun. Hankkeen pajoissa ja projektin kumppaniorganisaatioissa pyrittiin toiminnallisten pajojen kautta kehittämään ja löytämään nuorten voimavaroja ja elämänperspektiivejä.

Tämän artikkelin tarkoitus on luoda katsaus nuorten yksinäisyyteen ja peilata sitä Mun juttu -hankkeen sekä sen kumppaneiden (Lahden nuorisotoimen työllisyyspalvelut, Starttipajat ja muut pajat ja Diakonissalaitoksen VAMOS-projekti) ohjaajien ja pajoihin

ja palveluihin osallistuneiden nuorten näkemyksiä tähän teemaan. Tavoitteena ei ole akateeminen tutkimusjulkaisu, vaan ajassa ja yhteiskunnassa liikkuvaan teemaan sitoutuva, surullista ongelmaa käsittelevä, mutta myönteiseen lopputulemaan pyrkivä artikkeli.

Nuoret arvioivan katseen kohteena

Nuoriin on aina kohdistettu aikuisen arvioiva katse, joka varsin usein on ollut myös tuomitseva. Sanomalehtien uutiset 40 tai 70 vuoden takaa kertovat uhkaavasta nuoriso-ongelmasta, joka on liittynyt muun muassa laiskuuteen, osaamattomuuteen, väärin koulutusvalintoihin ja vaatteisiin. Asiaan on liittynyt huoli siitä, että nuoret eivät ehkä ole halunneet elää samanlaista elämää kuin vanhempansa ja täyttää yhteiskunnan odotuksia.

Aikaisemmin nuoriin kohdistuvat vaatimukset ovat olleet selkeämmät eli esimerkiksi kun-

nollisuus ja ahkeruus ovat olleet niin nuorten kuin aikuistenkin ihanneominaisuuksia. Nykyajan vaatimukset ovat eräällä tavalla kovemmat kuin aikaisempina vuosikymmeninä. Nuorilla on mahdollisuuksia itsenäisiin ratkaisuihin, mutta toisaalta heiltä odotetaan samalla kykyä toteuttaa näitä ratkaisuja ja omatoimisesti pärjätä elämässään. Vaikka näitä vaatimuksia ei sanallisteta, ne näkyvät selvästi instituutioiden kuten koulun toimintatavoissa ja myös nuorten keskinäisissä verkostoissa. Ne tuodaan esille epäsuorasti, kuten kuvauksina itsensä voittajista. Yksilöllisen pärjäämisen keinoja ovat itsen aktiivinen esille tuominen ja itsevarmuus erilaisilla elämänalueilla.

Pärjäämiseen liittävät itsevarmuus ja itsen aktiivinen esille tuominen eivät kuitenkaan ole erityisesti aikuisten nuoriin suuntaamia uusia vaatimuksia, vaan laajemmin yhteiskuntaan, myös nuorten maailmaan, levinneitä

TEEMU

IRENE

"SAI ETSIÄ OMAA
TAPAA OLLA."

oletuksia siitä, millaisia ihmisten tulisi olla. Odotukset voivat tuottaa painetta ujoille ja epävarmoille nuorille erityisesti silloin, kun ne ovat epäsuoria eli piilotettuina myönteisinä pidettyihin ominaisuuksiin.

Itsevarmuutta ja ulospäinsuuntautuneisuutta arvostetaan niin nuorten kuin vanhempienkin maailmassa ja ne koetaan pärjäämisen kannalta positiivisina. Ystävien saaminen ja kaveripiirin luominen voi olla ujoille nuorille vaikeaa sellaisissa ympäristöissä, joissa oletuksena on itsevarmuus ja itsen esille nostaminen aktiivisesti. Lahden nuorisotoimen eräs ohjaaja kuvasi ilmiötä eräänlaisena eritahtisuutena: jotkut nuoret tarvitsevat enemmän aikaa sulatelllessaan sosiaalisia tilanteita ja niihin sopeutumista ja ikään kuin tulevat jälkijunassa koko ajan. Voiko toisaalta olla niin, että yhteiskunnassa on myös sellaisia sosiaalisia tiloja ja toimintoja, joissa hitaus on etu?

Itsevarmuuden ja ulospäin suuntautumisen toivottavuus voi myös tuottaa painetta ujoille nuorille esiintyä omien taipumusten vastaisesti räväkkänä. Omien ominaisuuksien kieltäminen ja pyrkiminen esiintymään itsevarmana ja ulospäinsuuntaavana voi toimia esimerkiksi sellaisissa sosiaalisissa yhteyksissä, joissa ei ole välitöntä vuorovaikutusta, kuten sosiaalisessa mediassa. Kuitenkin jonakin toisena esiintyminen voi johtaa ristiriitoihin, sillä omien ominaisuuksien piilottaminen tarkoittaa myös niiden kokemista kielteisinä ja torjuttavina. Kasvokkaisessa sosiaalisessa kanssakäymisessä yksilöllisiä ominaisuuksia on vaikea piilottaa, ja vinoutuneen kuvan antaminen itsestä voi tuottaa vielä kielteisempiä seurauksia.

Paksunahkaisemmat aikuiset voivat katsoa heihin kohdistuvia vaatimuksia etäämmältä ja kriittisesti, mihin antaa tukea elämäkokemus. Elämäkokemuksen myötä vaatimusten läpi on

helpompi nähdä eli ymmärtää niiden alkuperä tai tavoite ja kehittää toimintamalleja, joilla voi torjua itseän kohdistuvat kohtuuttomat vaatimukset ja samalla pysyä mukana sellaisillakin elämänalueilla, joilla niitä vaaditaan. Nuorten keinot tulkita ympäristöään ja suojata itseä ovat vasta kehittymässä. Kiusatuksi tuleminen on usein yhteydessä yksinäisyyteen, sillä se voi leimata nuoren ulkopuoliseksi. Toisaalta kiusaaminen ei kaikella välttämättömyydellä liity yksinäisyyteen, ja myös kiusaajien toiminnan taustalla voi olla pelko omasta heikosta asemasta kaveripiirissä.

Yksinäisyys voi juontua kasvusta sellaisessa ympäristössä, johon voi liittyä taloudellisesta ja sosiaalisesta ympäristöstä kumpuavia paineita tai elämän rajoitteita. Esimerkiksi taloudelliset ja perheen asemaan liittyvät paineet voivat asettaa muiden elämäntavasta poikkeavat nuoret toiminnallisesti muiden nuorten kaveripiirien ulkopuolelle. Harras-

tuspiirien ulkopuolelle jääminen taloudellisten edellytysten puuttuessa lienee selkeimmin osoitettavissa oleva ulkopuolisuuden syy, mutta myös muut perheeseen liittyvät tekijät voivat saada nuoren vetäytymään kuoreensa. Nuorten psyykkiset vaikeudet voivat syventää tai aiheuttaa yksinäisyyttä. Perheiden voimavarat nuorten tukemiseksi tällaisissa elämäntilanteissa vaihtelevat huomattavasti.

Moderni yhteiskunta elämisen tilojen eriyttäjä

Modernin yhteiskunnan piirteitä hallitsee erilaisten yhteiskunnan alueiden eriytyminen ja niiden myötä ihmisten elämän osittuminen tilallisesti ja ajallisesti erilaisiin toimintoihin kuten työhön, opiskeluun, ystävien tapamiseen, harrastuksiin ja perheen kanssa ajan viettämiseen. Inhimilliset ja sosiaaliset kohtaamiset eriytyvät näiden erilaisten tilojen kautta: uusia tuttavuuksia ja ystävyysuhteita

syntyy yhteisen toiminnan kautta, sillä niissä on luontevaa kohdata uusia ihmisiä ja ylläpitää jo syntyneitä suhteita. Näiden tilojen ulkopuolelle jääminen voi altistaa yksinäisyydelle. Toisaalta toiminnan luonteella ja suhteiden ominaisuuksilla on väliä, eli mikä tahansa sosiaalisten suhteiden kehystämä toiminta ei motivoi syvempään tuttavuuden rakentamiseen. Nuoret ja aikuiset ovat valikoivia, sillä kiinnostuksen kohteet ja niihin liittyvät arvot ja mieltymykset yhdistävät samalla aaltopituudella olevia ihmisiä.

Huoli nuorista kiinnitetään yleensä viralliseen yhteiskunnalliseen rooliin kansalaisena, eli opiskelijana tai työntekijänä. ”Not in education, employment or training”, NEET-ilmaisulla kuvataan tilannetta, jossa nuoret ovat syrjäytyneet työstä ja opiskelusta. Sitä käytetään laajasti kansallisvaltioiden ja EU- viranomaisten sanastossa ja sillä viitataan usein yhteiskunnan ulkopuolella olemiseen

ja sen luomaan tilaan ”peräkammaripoikana”, syrjäytyneenä tai yhteiskunnan siivellä eläjänä. Työelämän tai koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret eivät kuitenkaan ole yhtenäinen joukko kansalaisvastuitaan pakoilevia elämäntapaintiaaneja, vaan tässä joukossa on laaja kirjo erilaisissa elämänvaiheissa olevia nuoria.

Nuorten auttamisen näkökulmasta on ongelmallista niputtaa heidät samaan kategoriaan, sillä ongelmat ja tarpeet ovat hyvinkin erilaiset. Osa nuorista osallistuu pajoihin keskenjääneiden opintojensa käynnistämiseksi. Osalla heistä taas on mielenterveysongelmia ja välitön avun tarve kohdistuu elämän perusasioihin, kuten arjessa pärjäämiseen. Lahden nuorisotoimen ohjaajien mukaan nuorten palveluihin hakeutuissa on kasvanut erityisesti ammatillisen koulutuksen saaneiden joukko, jolla on vaikeuksia työllistyä. Heidä tuetaan ohjauksella, paja-toiminnalla ja palkkatuetulla työllistämisellä.

"SAIN UUSIA KOKEMUKSIA."

Toinen ongelmallinen asia tässä kategorisoinnissa on nuorten subjektina olemisen vähättely, jota valotan seuraavasti. Uusi Pajan järjestämällä PAUSE-festivaalilla menetelmänä oli koota anonyymisti nuorilta sellaisia teemoja, jotka he kokivat pelottavina, tai sellaisina asioina, joihin ei pysty itse vaikuttamaan. Nuoret osallistujat olivat nostaneet esille erityisesti kategorisoinnin pelottavana, ulkoapäin nuoria lokeroivina käytäntöinä. Kategorisoinnilla nuorista tehdään toiminnan kohteita sen sijaan, että ne aktivoisivat oman elämänsä käsikirjoituksen tekemiseen. Erillisyyys yhteiskunnassa oli termi, jolla nuoret kuvasivat omaa näkemystään lokeroituksi tulemisesta ja erillisyydestä. Erillisyyys yhteiskunnassa on yksi yksinäisyyden muoto, sillä nämä nuoret eivät koe olevansa täysivaltaisia yhteiskunnan toimijoita. Vaikka nuorisopolitiikan tarkoitukset olisivat hyvät, niiden toteutustapa ei aina toimi toivotusti eli aktiivisuutta ja osallisuutta tukevasti.

Modernin yhteiskunnan toimintarakenteisiin ja käytäntöihin toki kuuluvat systematisoidut kansalaisten kuulemisen tavat, ja nuoria varten on kehitetty erityisiä kuulemisen muotoja. Muodoltaan vakiintuneisiin vaikutuskäytäntöihin osallistuminen jakanee nuoria, sillä osa haastatelluista pajatoimintaan osallistuneista nuorista ei nähnyt niiden yhteyttä omaan elämäänsä. Nuorisotutkijoiden mukaan nuorten kokemus kuulluksi sekä ymmärretyksi tulemisesta ja täysivaltaiseksi yhteiskunnan jäseneksi kokemisesta on myös välityttävä toimintamuodoista (Kiilakoski, 2007). Ovatko nämä vaikutuskanavaltaan niin kaukana nuorten maailmasta, etteivät he koe niiden olevan heitä varten?

Osallisuuden ja ystävyyssuhteiden puuttumiseen on siis syytä kiinnittää huomiota, mutta keskeistä on, kenen ja millaisilla ehdoilla puuttumista tehdään. Usein yleisenä havaintona esitetään nuorten poisjäämisen

syynä järjestettyihin toimintoihin (opinnoista, harrastuksista, tms.) laiskuus tai mukavuudenhalu, ja lääkkeeksi tarjoillaan oman mukavuusalueen ulkopuolelle siirtymistä eli haasteiden kohtaamista ja itsensä voittamista.

Nuorten osallisuuden edistämiseksi muiden järjestämät siirtymiset mukavuusalueen ulkopuolelle ovat ongelmallisia, jos nuori ei koe niitä omasta näkökulmastaan tärkeäksi. Itsen ylittäminen tai haasteiden vastaanottaminen tuottaa myönteistä oppimista ja minäkuvan kohennusta, jos nuori kokee tekemisen mielekkääksi. Ulkoapäin tarjottujen, ylimitoitettujen haasteiden täyttämisestä ei taas seuraa itsearvostusta, vaan ikävän velvollisuuden täyttämisen hetkellinen huojennus. Mun Juttu -hankkeen tiimoilta nuorten kokemukset olivat pääosin myönteiset pajatoimintaan liittyvien haasteiden voittamisessa, mutta osa haastatelluista nuorista olisi halunnut valita itse haasteensa

eikä kokenut tarjottua toimintaa mielekkääksi omasta näkökulmastaan.

Nuorille järjestetyissä aktiviteeteissa pulmana on toisinaan nuorten näkeminen yhtenäisenä joukkona, jolle asiantuntijat järjestävät ekspertiisinsä pohjalta toimintaa. Nuoret, kuten aikuiset ja vanhukset ovat hyvin moninainen joukko, minkä vuoksi sama sabluuna ei toimi kuin osalla kohdejoukkoa. Koneiston rattaaksi itsensä kokeminen ei ole yksilöllisyyteen pohjautuvan suomalaisen yhteiskunnan toimiva tapa osallistaa nuoria. Ihmissuhteiden laatu liittyy siihen, että yhdessä tekeminen tarjoaa samoista asioista kiinnostuneille nuorille mahdollisuuden tutustua ja solmia suhteita. Keskeistä nuoren itsetunnon kohentamiseksi on myös se, että nuoria osallistetaan suunnitteluun vain passiivisen vastaanottamisen sijaan. Tällainen toiminta lisää sosiaalisia resursseja eli antaa eväitä nähdä itsensä aktiivisena

suhteiden rakentajana. Tällöin heiltä voidaan myös edellyttää luontevasti vastuuta, mikä ohjaa heitä oikeiksi subjekteiksi, joilla on asema ryhmässä ja yhteiskunnassa.

Pajoihin osallistaminen ja osallistuminen Mun juttu -hankkeessa

Mun juttu -hankkeen arviointihaastatteluissa nuorten yksinäisyys tuli ilmi selvästi, vaikka arvioinnin tavoitteena ei ollutkaan sen tarkastelu. Yksinäisyys saattoi liittyä elämänvaiheeseen, ujouteen ja varautuneisuuteen, mutta myös psyykkisiin ongelmiin. Pajojen vetäjät ja nuorisohjaajat kuvasivat tilannetta seuraavalla tavalla.

”Se on tärkeää, että nuorilla on paikka minne tulla. Täällä on se sosiaalinen yhteisö, jos ei ole kavereita muuten. Ja sitten se jäsentää arkea, että voi tulla tänne ja osallistua toimintaan”.

Kyseessä oli paja tai nuorisotoimen järjestämä vakituinen nuorten tapaamispaikka, johon oli helppo tulla. Pajojen käytännöt toiminnan rakenteen ja sisällön mukaan vaihtelivat, mutta niiden ominaisuutena oli matala kynnys osallistua. Yksi ohjaajista kuvasi nuorisotoimen toimintaideaa termillä paineettomuus, mikä tarkoitti sitä, että nuoret saattoivat omaan tahtiinsa – hitaasti tai nopeammin – osallistua ohjelmaan ja ohjaukseen. Paineettomuus lienee tärkeintä erityisesti jos nuorta ahdistaa tulevaisuus ja sen hahmottomuus.

Sisällöllisesti teemoitetuissa pajoissa nuoret osallistuivat itse sisällölliseen toimintaan, mutta esimerkiksi PAUSE-festivaalilla oli mahdollisuus olla osallistumatta niin pitkään kuin halusi. Varsinaisen sisällöllisen toiminnan lisäksi osassa pajoja tarjottiin henkilökohtaista tukea ja ohjausta. PAUSE-festivaalin organisaattorit nostivat myös esille sen, että huolimatta festivaalin sosiaalisesti haastavas-

ta ohjelmasta yksinäisyydestä puhuvia nuoria tuli paikalle etsimään sosiaalisia kontakteja. Yksinäisyys näyttäytyi monenkirjavana: nuoren pakolaisen yksinäisyys kumpusi ihonväristä kun taas esimerkiksi sosiaalisesti vaikeista oloista tulevilla nuorilla niukat taloudelliset resurssit yhdistyivät sosiaaliin ja terveydellisiin ongelmiin, kuten psyykkisiin ongelmiin ja perheen kyvyttömyyteen tarjota tukea.

Pajat ja niiden merkitys yksinäisyyden näkökulmasta

Monissa haastatteluissa nuoret kertoivat pajojen tai nuorisotoimen vakituisen toiminnan antaneen heille tilan luoda suhteita muihin. Yhdessä tekeminen loi sellaisia tilanteita, joissa luontevasti saattoi tutustua muihin osanottajiin ilman mahdollisesti raskasta itsensä esittämisen painetta. Vaikutukset vaihtelivat kuitenkin selvästi pajan luonteen mukaisesti. Usein paja tai muu toiminta jo sellaisenaan kuitenkin

tuki mahdollisuutta yhteisöllisyyteen. Yhteisöllisyyttä luovia luontevia toimintamuotoja toivottiin lisää niiden luonteen vuoksi.

”Mulla ei ole kavereita. Mutta täällä on kuitenkin tuttuja, vaikka niistä ei ole tullut ystäviä. Mä toivosin, että olis enemmän sellaista toimintaa, jossa tehdään yhdessä. Silloin tutustuu helpommin. Että lähdettäis täältä sisältä ulos vaikka retkelle.”

Yksinäisyyteen liittyy usein ujous muiden joukossa, joka näkyy hiljaisuutena. Sinänsä hiljaisuus ei ole kielteistä, jollei siitä ryhdytä tekemään erityistä ongelmaa. Se voi kuitenkin ehkäistä nuorta saamasta toiveitaan esille ja ilmaisemasta itseään ja raskaimmassa tapauksessa puolustamasta omia näkemyksiään. Edellisen haastattelulainauksen nuori ei rojhennut esittää toivetta retkestä, joka hänen näkökulmastaan olisi ollut myönteinen asia.

Vapaus olla hiljainen ja syrjässä oli myönteinen toimintamalli joissakin pajoissa ujojen nuorten näkökulmasta. Huolimatta valitusta hiljaisuudesta näiden nuorten aktiivisuus toteutui, mutta eri tavalla kuin äänekkäämpien. Myös ryhädynamiikan näkökulmasta tasapainoisuus aktiivisuuden ja hiljaisuuden tiloissa voi tuottaa hyvän tuloksen. Ohjaajien tehtävä oli pitää huolta tästä tasapainosta.

Tämän tyyppisestä toimintamuodoista kertoivat PAUSE-festivaalin ja draamamenetelmiä ja hahmoterapiaa hyödyntävien pajojen vetäjät. Draamamenetelmää ja hahmoterapiaa hyödyntävissä pajoissa käsiteltiin ryhmässä olemista ja lähestyttiin siihen liittyviä haastavia asioita eli ihmisten erilaisuutta, ryhädynamiikkaa, roolin ottamista ja oman tekemisen merkitystä ryhmässä. Ryhmässä olemisen paineen sietäminen ja oman tilan löytäminen oli tavoitteena.

**"HERÄTTI OMIEN UNELMIEN
TAVOITTELEMISEEN JA KANNUSTI
OLEMAAN ROHKEA."**

Pajaan osallistuneet nuoret kertoivat, että pajan työskentely auttoi löytämään keinoja, joilla kohdata ristiriidat ryhmässä. ”Oppi sen, että voi olla sellaistenkin ihmisten kanssa, joiden kanssa on eri mieltä”. Ristiriitojen ja jännitteiden hallinta on keskeistä oman yksinäisyyden tai sosiaalisten vaikeuksien kohtaamisessa. Niissä sovellettiin erilaisia improvisaation ja esittämisen menetelmiä, joiden kautta haettiin vahvistusta muun muassa oman identiteetin vahvistamiselle ja ryhmässä olemiselle.

PAUSE-festivaali heinäkuussa 2017 oli kolmen päivän mittainen prosessi, jossa purettiin ja käytiin läpi nuorten kokemista yhteiskunnasta ja erityisesti mieltä painavista huolista. Festivaalilla käytettiin erilaisia taiteen menetelmiä, mutta olennaista oli nuorten mahdollisuus valita tärkeät teemat ja se, että osallistuminen eri toimintoihin oli vapaaehtoista. Teemojen valinta tehtiin anonymisti kirjelippujen muodossa, jotta hiljaiset saisivat äänensä kuuluville.

Tilan antaminen ja hiljaisuuden hyväksyminen rohkaisivat ujompia nuoria ottamaan puheenvuoron silloin kun he kokivat sen itselleen tärkeäksi. Ryhmädynamiikan näkökulmasta tämä oli erityisen toimivaa, sillä näillä nuorilla oli valittuina hetkinä erityisen painavaa sanottavaa. Hiljaisina hyväksytyksi tuleminen oli keskeistä oman puheenvuoron ottamisen rohkeudelle.

Luontopajat antoivat mahdollisuuden olla hiljaa muiden kanssa, jos puhe ei tuntunut luontevalta. Metsässä kulkeminen peräkanaa metsäpolulla loi yhteisyyttä, vaikka sitä ei sanoitettu. Retkeilyaktiviteetit käytännönläheisenä toimintana luovat vuorovaikutusta yhdessä tekemisen kautta. Huolimatta vähäisestä sanallisesta vaihdosta vuorovaikutus voi olla intensiivistäkin luontopajojen tyypisissä toimintamuodoissa.

Nuorten yksilöllisyys ja osallisuus

Mun juttu – meidän tulevaisuus -hankkeen työpajoihin osallistuneiden nuorten joukossa näkyi erilaisuus monin tavoin. Luontopajoihin osallistuneissa oli suuri joukko tyytyväisiä nuoria, jotka olivat myös osallistuneet kalliokiipeilyn vaatimaan kokeiluun. Osa nuorista kuitenkin olisi ollut kiinnostunut muun tyyppisistä toiminnoista ja erityisesti vanhimmat heistä ihmettelivät, miksi kaikkien tuli osallistua samanlaisiin pajoihin. Oman yksilöllisyyden kokemus ja sen arvostus on keskeistä sosiaalisissa suhteissa ja mahdollisen yksinäisyyden ongelman ratkaisussa. Mahdollisuus valita omanlaisensa pajatoiminta liittyy siten kontaktien rakentamiseen muihin ihmisiin: kiinnostus tietynlaiseen toimintaan yhdistää ihmisiä ja toisaalta samankaltaiseen toimintaan hakeutuvat ihmiset ovat yleensä samalla tavalla ajattelevia.

Osallisuus kohteena olemisen sijaan oli toinen asia, jota usea nuori piti tärkeänä. Heistä osa kritisoi joidenkin pajojen järjestämisen tapaa, jossa nuoret eivät olleet päässeet osallistumaan itse toiminnan suunnitteluun. Kritiikki oli hedelmällistä seuraavista syistä. Toiminnan kohteena olemisen sijaan oma näkemys ja osallistuminen toimintaan omista lähtökohdista kantaa pidemmälle, koska se tuottaa aktiivisuutta ja itsearvostusta. Lisääntyvän vastuun ja sen mukaisesti toimintavallan kautta nuoret kokevat itsensä arvokkaiksi täysivaltaisina yhteiskunnan jäseninä. Aktiivisuus tukee myös sosiaalisten kontaktien ottamista, sillä itsevarmuuden kehittymisen kautta myös oleminen muiden ihmisten kautta helpottuu. Luontopajojen vetäjien ja opettajien mukaan nuorten vastuun ottaminen luontopajan käytännöistä tuki aktiivisuutta ja loi yhteisöllisyyttä yhdessä tekemisen ja ongelmanratkaisun kautta.

PAUSE-festivaali sovelsi ohjelmassaan nuorten osallistamista eri tavoin. Festivaalin prosessi käynnistyi nuorten omien teemoitusten kautta, joita sitten käsiteltiin tarina-menetelmällä kolmen päivän ajan ohjaajan fasilitoinnilla. Nuoret saattoivat osallistua erilaisiin työskentelymuotoihin, mm. draamapajaan tai videopajaan, jolla käsiteltiin jotakin vaikeata asiaa. Toimintamuoto oli yhteisöllinen.

Millä tavoin kehittää edelleen pajojen toimintamuotoja?

Nuorten palvelut tai pajat kestävät määräajan, ja niiden päätyttyä jatkuvuutta kaipaavat nuoret voivat tarvita vastaavanlaisen kiinnostuksen yksinäisyyden tai tuen tarpeen vuoksi. Pajan jatkaminen jossain muussa muodossa voi olla yksinäisille nuorille tärkeä linkki sosiaaliseen elämään. Osa kontakteja hakevista nuorista onnistuu rakentamaan

pajan aikana suhdeverkostoa, mutta kaikilta se ei onnistu.

PAUSE-festivaalin järjestäjät ovat jatkaneet pajan aloittamaa prosessia Uusi Paja – nuorten palvelussa. Pajan järjestäjät ovat suunnitelleet jatkavansa pajan viitoittamalla tavalla nuorisotoimintaa siten, että nuorista muodostetaan johtoryhmä, joka suunnittelee ja hahmottelee nuorten tarvitsemia palveluita ja toimintamuotoja. Operatiivinen ryhmä eli nuorisotyöntekijät toimivat tämän ryhmän tukena ja toimenpiteiden käytännön suunnittelijana. Festivaaliin osallistuneet voivat osallistua erilaisiin työryhmiin, joissa suunnitellaan toimintamuotoja ja sisältöjä.

Keskeistä nuorille suunnattujen pajojen ja vastaavien toimintamuodoissa on yksilöllisten tarpeiden huomioon ottaminen ja nuorten osallistaminen heitä koskevaan suunnitte-

luun ja päätöksentekoon. Nämä kaksi asiaa tulevat yhdistetyksi riittävän monipuolisen nuorten ryhmän mukaan ottamisella suunnitteluun. Paja-muotoisessa toiminnassa vaikutusmahdollisuudet tulevat lähelle, kun yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa ne ovat monimutkaisempia. Yhden haastattelun nuorisohjaajan mukaan nuoret voivat vaikuttaa kaupungin tuottamiin palveluihin, mutta mahdollisuutta hyödyntävät valve-tuneet ja rohkeat nuoret. Paja-muotoisessa toiminnassa osallistujilta ei vaadita rohkeutta ja itsevarmuutta, minkä vuoksi siihen voivat osallistua hiljaisemmat ja aremmatkin nuoret.

Taloudelliset ehdot ovat myös keskeinen toiminnan mahdollistaja, sillä osalla nuoria tulot ovat niukat eikä vanhemmilla ole taloudellisia edellytyksiä tukea kalliita harrastuksia. Taloudellisten ehtojen huomioon ottamiseen liittyy myös tasa-arvon tavoite, koska kalliit harras-

tukset erottelevat tehokkaasti vähävaraiset nuoret muista ikäkumppaneista. Nuoret myös toivat esille sen, että maksuttomuus oli tärkeä syy osallistua taidepainotteisiin pajiin.

Lähteet

Junttila, N. (2010). Social competence and loneliness during the school years – Issues in assessment, interrelations and intergenerational transmission. *Annales Universitatis Turkuensis*, sarja B, osa 325.

Kiilakoski, T. (2007). Johdanto: Lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa: Gretschel, A. & Kiilakoski, T. (toim.). *Lasten ja nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura*, julkaisuja 77, Helsinki.

"NYT TIEDÄN MITÄ HALUAN."

Riikka Puhakka

LUONNON HYVINVOINTI- JA TERVEYSVAIKUTUKSIA

Johdanto

Kaupungistumisen seurauksena elämäntapamme on muuttunut, mistä on seurannut myös kielteisiä vaikutuksia hyvinvointiin ja terveyteen. Ensinnäkin elämäntavat ovat muuttuneet fyysisesti passiivisemmiksi. Vaikka suomalaislapset harrastavat liikuntaa aikaisempaa enemmän, ohjaamaton vapaa-ajan liikkuminen sekä matkojen kulkeminen jalan tai pyörällä on vähentynyt. Lasten ja nuorten spontaani ja oma-aloitteinen ulkona liikkuminen ja muu vapaa-aika on muuttunut yhä enemmän suunnitelluksi, organisoiduksi ja aikuisten ohjaamaksi toiminnaksi.

Samaan aikaan television ja tietokoneen ääressä vietetty aika on kasvanut suosituksia runsaammaksi. Suomessakin on viime aikoina käyty keskustelua nuorempien sukupolvien luonnosta etäännyttämisestä ja sen vaikutuksista. Lahden seudulla asuville nuorille tehty tutkimus osoittaa luontosuhteen polarisoitumisen:

osalle nuorista luonto on tärkeä osa elämää ja osalle hyvin etäinen (Puhakka, 2014a).

Tutkimuksissa on löydetty runsaasti näyttöä luontokontaktin hyödyistä niin ihmisen fyysiseen, psyykkiseen kuin sosiaaliseen hyvinvointiin ja terveyteen. Luonnossa oleskelusta ja liikkumisesta seuraa välittömiä hyvinvointi- ja terveysvaikutuksia. Toisaalta välillisiä hyötyjä syntyy, kun luonto houkuttelee ihmisiä liikkumaan. Erittelen tässä artikkelissa luonnon myönteisiä vaikutuksia ihmisen hyvinvointiin ja terveyteen.

Luonnon hyvinvointi- ja terveyshyötyjä alettiin tutkia jo vuosikymmeniä sitten, mutta tutkimus on lisääntynyt ja muuttunut monitieteisemmäksi erityisesti 2000-luvulla samalla kun väestön elämäntapaan liittyvät terveysongelmat ovat lisääntyneet (ks. Bowler ym., 2010; Keniger ym., 2013). Tutkimuksen lisääntyessä luonnon hyvinvointi- ja terveyshyötyjä on alettu

nostaa voimakkaammin esille niin Suomessa kuin kansainvälisesti.

Luonto pyritään nykyisin liittämään osaksi terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen toimintaympäristöjä. Sosiaali-, terveys-, kasvatusta- ja kuntoutuspalveluissa käytetään muun muassa *green care* -menetelmiä, joilla tarkoitetaan luontoon ja maaseutuympäristöön kytkeytyviä, ihmisten hyvinvointia ja elämänlaatua edistäviä toimintatapoja. Luontoa käytetään myös oppimisympäristönä elämyspedagogiikassa, jossa pyritään ihmisen kasvun ja oppimisen mahdollistamiseen elämysten kautta.

Psyykkiset hyvinvointivaikutukset

Luonnossa oleskelu parantaa mielialaa ja itsetuntoa, vähentää kielteisiä tuntemuksia sekä lisää yleistä henkistä hyvinvointia, millä on myönteisiä vaikutuksia tunteisiin ja käyttäytymiseen. Tutkimuksissa on myös

havaittu luonnon myönteinen vaikutus lasten itsetuntoon ja henkiseen hyvinvointiin (Kaplan, 2001; Kuo & Sullivan, 2001; Maller, 2009). Luontoliikunnan on todettu lievittävän ahdistuneisuutta ja apeutta ja olevan siten hyödyllisempää kuin kaupunkiympäristössä kuntoilun (Hartig ym., 1991; Barton & Pretty, 2010; Pasanen ym., 2014). Luonto kannustaa ihmisiä liikkumaan useammin ja pidempiä ajanjaksoja, millä on myönteisiä vaikutuksia paitsi henkiseen hyvinvointiin myös fyysiseen kuntoon (Kaczynski & Henderson, 2007).

Kognitiivisten hyötyjen osalta tutkimukset osoittavat, että luonnonympäristössä oleskelu lisää tarkkaavaisuuden palautumista ja vähentää henkistä uupumusta (Kaplan, 2001; Björk ym., 2008; Tyrväinen ym., 2014). Mitä suurempi osuus vapaa-ajasta käytetään luonnossa ulkoiluun, sitä vahvempia elpymiskokemuksia saadaan ja sitä suurempaa on emotionaalinen hyvinvointi (Korpela ym., 2014). Sekä erämai-

nessa että kaupunkiluonnossa oleskelu vaikuttaa myönteisesti ongelmanratkaisukykyyn ja keskittymiskykyyn. Luontoaktiiviteettien on myös todettu vähentävän ADHD-oireita lapsilla (Hartig ym., 1991; van den Berg ym., 2003; Kuo & Taylor, 2004).

Lisäksi myönteiset, elvyttävät luontokokemukset voivat edistää ympäristövastuullista käyttäytymistä. Varhaiset luontokokemukset vaikuttavat ympäristöherkkyyteen eli empaattiseen suhtautumiseen ympäristöä kohtaan, joka on tärkeä ehto ympäristövastuullisuudelle (Ewert ym., 2005; Hartig ym., 2007).

Fyysiset hyvinvointivaikutukset

Tutkimuksissa on myös tunnistettu luonnon myönteiset vaikutukset fyysiseen kuntoon ja terveyteen. Luonnossa oleskelu lievittää monien kaupunkiympäristön stressitekijöiden kielteisiä fysiologisia vaikutuksia. Luontokos-

ketuksella on havaittu olevan fysiologisesti stressistä elvyttäviä vaikutuksia. Luonnonympäristössä verenpaine, sydämen syke ja lihasjännitys alenevat, stressihormoni kortisolin määrä vähenee ja parasympaattisen hermoston toiminta lisääntyy. Hyödyllisiä vaikutuksia on todettu saatavan jo 15 minuutin luonnossa oleskelun jälkeen. Elpyminen on voimakasta muun muassa metsäalueilla (van den Berg ym., 2003; Lee ym., 2012; Tyrväinen ym., 2014).

Luonto myös motivoi ihmisiä liikkumaan, mikä auttaa terveyden ja jaksamisen ylläpitämisessä. Kodin läheisen luonnonympäristön virkistysarvojen on todettu olevan myönteisesti yhteydessä asukkaiden fyysiseen aktiivisuuteen ja vuokralaisilla myös normaaliin tai alhaiseen painoindeksiin (Björk ym., 2007). Vaikka kansallispuistossa tutkittujen retkeilijöiden päätavoite oli luonnon kokeminen eikä kuntoilu, retkeilijät kuluttivat enemmän

"VAHVISTAA."

energiaa kuin juoksijat tai kävelijät, sillä he liikkuvat fyysisesti haastavammilla reiteillä (Wolf & Wohlfart, 2014). Suomessa Metsähalituksen koordinoimassa Luonto liikuttamaan -hankkeessa kehitetty luontoliikuntalähtöinen ohjausmalli on todettu miehiä motivoivaksi tavaksi toteuttaa painonhallintaryhmä.

Luonnossa oleskelu voi vahvistaa ihmisen vastustuskykyä lisäämällä valkosolujen tuotantoa (ks. Lee ym., 2012). Lisäksi luontokosketus vaikuttaa ihmisen mikrobiomiin ja sitä kautta parantaa elimistön puolustusjärjestelmän toimintaa. Viime vuosina yhä enemmän huomiota on saanut suomalaistutkijoiden kehittämä biodiversiteettihypoteesi, jonka mukaan hygieniatason nousu ja ympäristön biologisen monimuotoisuuden kaventuminen on vähentänyt immuunijärjestelmän luonnollista kehitystä edistävää altistusta mikrobeille (ks. Haahtela ym., 2017). Yhteiskunnan kaupungistuessa ja luontokontaktien vähentyessä seurauksena

on ollut immuunijärjestelmän vakavien häiriöiden kuten allergioiden, astman ja tyypin 1 diabeteksen voimakas lisääntyminen.

Sosiaaliset hyvinvointivaikutukset

Luontoaktiviteetit edesauttavat sosiaalista kanssakäymistä ja tuottavat siten sosiaalisia hyvinvointivaikutuksia. Luonto ja yhteiset luontokokemukset tarjoavat mahdollisuuksia sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja siteiden tiivistämiseen perheiden ja yhteisöjen välillä. Tutkimusten perusteella viheralueet voivat lieventää sosiaalisia ongelmia kaupungeissa. Ne voivat lisätä ihmisten voimaantumista ja keskinäistä vuorovaikutusta sekä edistää yhteenkuuluvuuden tunnetta. Luonnonympäristöt edesauttavat henkilökohtaisen ja yhteisön identiteetin luomista sekä sosiaalisen aktiivisuuden ja osallistumisen lisäämistä (Irvine & Warber, 2002; Maller, 2009; Keniger ym. 2013). Rikollisuuden ja väkivaltaisuuden

tason on havaittu olevan pienempi paljon viheralueita sisältävissä kaupungeissa (Kuo & Sullivan, 2001).

Lopuksi

Nuoruutta voidaan pitää luontosuhteen säilymisen kannalta kriittisenä ikävaiheena. Teini-ikä edustaa luontosuhteessa ”aikalisää”: nuoret eivät arvosta luontoa yhtä paljon kuin nuoremmat ja vanhemmat ikäluokat (Sjöblom, 2012). Luonto koetaan usein vieraaksi vähintään jossakin nuoruuden vaiheessa. Luontokokemukset vähenevät murrosiässä, kun itsestään selvästä, läheltä löytyvästä luonnosta tulee ikään kuin käyttöluonto: lähimetsään, kuntoladulle tai hiihtoladulle mennään rentoutumaan tai ajattelemaan omia asioita (Pantzar, 1998).

Myös Lahden seudulla asuville nuorille tehdyn tutkimuksen mukaan osa nuorista on kiinnostunut luonnosta ja heillä on luonnossa liikku-

misen taitoja, mutta tällä hetkellä muut tekijät – kuten ystävät, koulu ja muut harrastukset – ovat tärkeämpiä heidän elämässään (Puhakka, 2014a). Nuorten luontoharrastaminen saattaa lisääntyä myöhemmässä elämänvaiheessa.

Vanhemmilla ja isovanhemmilla on tärkeä rooli luontosuhteen siirtäjinä jälkipolville. Suurin osa niistä Lahden seudulla asuvista nuorista tutkittavista, joille luonto oli tärkeä, oli oppinut luontoa koskevia tietoja ja taitoja lähipiiriltä, erityisesti vanhemmilta sukupolvilta. Luontoon liittyviä tietoja ja taitoja opitaan, kun vietetään yhdessä aikaa luonnossa – usein kesämökillä. Kodin lisäksi koulu, harrastukset ja muut viiteryhvät ovat merkityksellisiä nuorten luontosuhteen syntymisen ja säilymisen kannalta.

Mun juttu -hankkeen kaltaisilla projekteilla voidaan innostaa nuoria liikkumaan luonnossa, ja luontoa voidaan käyttää välineenä nuor-

ten aktivoimiseen ja hyvinvoinnin lisäämiseen (Puhakka, 2014b). Hyvinvointia lisäävät erityisesti keholliset ja moniaistiset sekä arjesta irtautumista korostavat luontokokemukset (Puhakka ym., 2016).

Lapsena ja nuorena luodulla luontosuhteella, liikkumistavoilla ja luonnosta saadulla mikrobiotistuksella on todettu olevan merkittävä vaikutus myöhemmin elämässä, mikä korostaa tämän elämänvaiheen merkitystä hyvinvoinnin ja terveyden kannalta. Vahvan luontosuhteen syntyminen varhaisessa elämänvaiheessa antaa eväitä koko loppuelämään.

Lähteet

- Barton, J., & Pretty, J. (2010). What is the best dose of nature and green exercise for improving mental health? A multi-study analysis. *Environmental Science & Technology*, 44, 3947–3955.
- Björk, J., Albin, M., Grahn, P., Jacobsson, H., Ardö, J., Wadbro, J., Östergren, P.O. & Skärbäck, E. (2008). Recreational values of the natural environment in relation to neighbourhood satisfaction, physical activity, obesity and wellbeing. *Journal of Epidemiology & Community Health*, 62:e2. doi:10.1136/jech.2007.062414
- Bowler, D. E., Buyung-Ali, L. M., Knight, T. M., & Pullin, A. S. (2010). A systemic review of evidence for the added benefits to health of exposure to natural environments. *BMC Public Health*, 10:456. doi: 10.1186/1471-2458-10-456
- Ewert, A., Place, G., & Sibthorp, J. (2005). Early-life outdoor experiences and an individual's environmental attitudes. *Leisure Sciences*, 27, 225–239.
- Haahntela, T., Hanski, I., von Hertzen, L., Jou-silahti, P., Laatikainen, T., Mäkelä, M., Puska, P., Reijula, K., Saarinen, K., Vartiainen, E., Vasankari, T. & Virtanen, S. (2017). Luontoaskel tarttumattomien tulehdustautien torjumiseksi. *Duodecim*, 133, 19–26.
- Hartig, T., Mang, M., & Evans, G. W. (1991). Restorative effects of natural environment experiences. *Environment & Behavior*, 23, 3–26.
- Hartig, T., Kaiser, F. G., & Strumse, E. (2007). Psychological restoration in nature as a source of motivation for ecological behaviour. *Environmental Conservation*, 34, 291–299.
- Irvine, K. N., & Warber, S. L. (2002). Greening healthcare: Practicing as if the natural environment really mattered. *Alternative Therapies in Health and Medicine*, 8, 76–83.
- Kaczynski, A. T., & Henderson, K. A. (2007). Environmental correlates of physical activity: A review of evidence about parks and recreation. *Leisure Sciences*, 29, 315–354.
- Kaplan, R. (2001). The nature of the view from home. *Environment and Behavior*, 33, 507–542.
- Keniger, L., Gaston, K., Irvine, K. N., & Fuller, R. (2013). What are the benefits of interacting with nature? *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 10, 913–935.
- Korpela, K., Borodulin, K., Neuvonen, M., Paronen, O., & Tyrväinen, L. (2014). Analyzing the mediators between nature-based outdoor recreation and emotional well-being. *Journal of Environmental Psychology*, 37, 1–7.
- Kuo, F. E., & Sullivan, W. C. (2001). Aggression and violence in the inner city. Effects of environment via mental fatigue. *Environment and Behavior*, 33, 543–571.
- Kuo, F. E., & Taylor, A. F. (2004). A potential natural treatment for attention-deficit/hyperactivity disorder: Evidence from a national study. *American Journal of Public Health*, 94, 1580–6.

Lee, J., Li, Q., Tyrväinen, L., Tsunetsugu, Y., Park, B.-J., Kagawa, T., & Miyazaki, Y. (2012). Nature therapy and preventive medicine. Teoksessa J. Maddock (toim.), *Public health – Social and behavioral health*, InTech Open (s. 325–350). <http://www.intechopen.com/books/howtoreference/public-health-social-and-behavioral-health/nature-therapy-and-preventive-medicine>

Maller, C. J. (2009). Promoting children's mental, emotional and social health through contact with nature: A model. *Health Education*, 109, 522–543.

Pantzar, H. (1998). "Majanrakentajat" – nuorten luontosuhteen rakentumisesta. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:-jyu-1998776337>

Pasanen, T., Tyrväinen, L., & Korpela, K. M. (2014). The relationship between perceived health and physical activity indoors, outdoors in built environments, and outdoors in nature. *Applied Psychology: Health and Well-Being*, 6, 324–346.

Puhakka, R. (2014a). Y-sukupolvi luonnossa. Luonnon merkitykset kaupungistuvassa yhteiskunnassa. *Alue ja Ympäristö*, 43, 34–48.

Puhakka, R. (2014b). Luonnosta nuorille hyvinvointia ja potkua elämään – esimerkkinä Polku-hanke. *Nuorisotutkimus*, 32, 55–59.

Puhakka, R., Pitkänen, K., & Siikamäki, P. (2016). Health and well-being impacts of protected areas in Finland. *Journal of Sustainable Tourism*. <http://dx.doi.org/10.1080/09669582.2016.1243696>

Sjöblom, P. (2012). Naturen och jag. En studie av gymnasiestudenternas förhållande till naturen ur ett miljöpedagogiskt perspektiv. Åbo Akademi, Åbo.

Tyrväinen, L., Ojala, A., Korpela, K., Lanki, T., Tsunetsugu, Y., & Kagawa, T. (2014). The influence of urban green environments on stress relief measures: A field experiment. *Journal of Environmental Psychology* 38, 1–9.

van den Berg, A. E., Koole, S. L., & van der Wulp, N. Y. (2003). Environmental preference and restoration: (How) are they related? *Journal of Environmental Psychology*, 23, 135–146.

Wolf, I. D., & Wohlfart, T. (2014). Walking, hiking and running in parks: A multidisciplinary assessment of health and well-being benefits. *Landscape and Urban Planning*, 130, 89–103.

"AJATUKSET
AVUKES."

Päivi Virtanen

LUONTOKOKEMUSTEN KAUTTA USKOA TULEVAISUUTEEN

Johdanto

Luontoympäristön virkistyskäyttö on Suomessa hyvin tiedostettu ja osalle väestöä luontoliikunta on tärkeä virkistystä ja elinvoimaa tuova tekijä. Toisaalta erityisesti osa kaupunkiympäristössä elävistä ihmisistä on vieraantunut luonnosta ja ulkoilmaliikunnasta niin etteivät he omaehtoisesti hakeudu harrastamaan esim. retkeilyä luonnossa. On kuitenkin tutkimustietoa siitä, että luonto elvyttää stressistä, kohottaa mielialaa sekä parantaa keskittymiskykyä ja tarkkaavaisuutta. (aiheesta tarkemmin Riikka Puhakan artikkelissa). Positiivisia terveysvaikutuksia saa jo 20 minuutin tietoisella oleskelulla rakentamattomassa luontoympäristössä tai viettämällä yhteensä viisi tuntia kuukaudessa metsässä (Williams, 2017).

Syrjäytymisvaarassa olevat nuoret ja maa-hanmuuttajanuoret eivät hakeudu herkästi hyvinvointi- ja terveyspalvelujen pariin. Luontopalvelut voivat tarjota matalan kyn-

nyksen terveyttä ja hyvinvointia edistävän toimintaympäristön. Luontolähtöiset palvelut yleisesti myös kiinnostavat eri-ikäistä väestöä. Luonto liikuttamaan ESR-hankkeen tulosten (Kati Vähäsarja, 2015) mukaan luonnossa toimiminen ehkäisi nuorten syrjäytymistä, paransi itsetuntoa ja nuorten välistä vuorovaikutusta niin, että kiusaaminen ja ulkopuolelle jättäminen vähenivät. Luontoon pääseminen on kuitenkin usein kiinni ohjaajan tai opettajan omasta osaamisesta ja aktiivisuudesta sekä resurssien rajallisuudesta.

Mun juttu – meidän tulevaisuus -hankkeen tavoitteena on omien voimavarojen tunnistamisen kautta tukea syrjäytymisvaarassa olevien nuorten kasvua ja kehittää keinoja työllistymisen ja opiskelupaikan tai uran löytämisen tueksi. Hankkeen luontopajoissa hyödynnetään elämyspedagogiikkaa. Luontoympäristössä jokainen voi saada uusia kokemuksia ja luonnossa liikkuen haasteet voidaan räätälöidä

kullekin sopiviksi. Luontopajojen toiminnot suunniteltiin niin, että ne aktivoivat osallistujia vuorovaikutukseen toistensa kanssa ja pajojen nuorten ohjaajien kanssa. Hankkeessa kehitettyä Nuorilta nuorille -ohjausmallia on kuvattu tarkemmin Paavo Heinosen artikkelissa. Lisäksi Mun juttu -hankkeen tavoitteena on kehittää toimintamalli ja antaa nuorten omille opettajille ja ohjaajille kokemus siitä, miten he voivat omatoimisesti hankkeen päättymisen jälkeen hyödyntää luontoympäristöä syrjäytymisvaarassa olevien nuorten hyvinvoinnin ja elämän hallinnan tukemisessa. Tässä artikkelissa kuvataan Mun juttu -hankkeen luontopajojen vaikutusta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten elämään.

Arvioinnin toteuttaminen

Luontopajojen vaikuttavuuden arviointi perustui toimintatutkimukseen (action research), jolloin vuorovaikutusprosessi tutkittavien ja tutkijan

välillä korostuu, tutkimusmateriaalia kerätään koko prosessin ajan erilaisilla menetelmillä ja tutkimuksella tuetaan hankkeen tavoitteiden saavuttamista. Lisäksi toimintatutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset nousevat tutkittavien lähtökohdista ja kehittämistarpeista.

Mun juttu -hankkeen luontopajojen vaikuttavuuden arvioinnissa tutkija on ollut mukana pajojen retkillä, retkiin valmistauduttaessa ja harjoiteltaessa retkillä tarvittavia taitoja. Tapaamisten aikana tutkija on tarkkaillut nuorten toimintaa ja keskustellut nuorten ja mukana olleiden aikuisten kanssa. Lisäksi mahdollisuuksien mukaan nuoria on haastateltu yksin tai pienryhmissä ja he ovat täyttäneet lyhyen kyselylomakkeen. Pajojen aikana on myös otettu valokuvia ja kuvattu lyhyitä videoita.

Joitain kuukausia pajaan osallistumisen jälkeen nuoriin otettiin yhteyttä seuranta-tutkimuksen muodossa, jonka tavoitteena

oli selvittää nuorten elämäntilannetta ja tyytyväisyyttä, tulevaisuuden toiveita ja näkymiä sekä pajatoiminnan antia heille. Lisäksi seurantavaiheessa nuorilta kysyttiin pajatoiminnan vaikutuksista heidän elämäänsä, esim. olivatko he jatkaneet luontoliikuntaa, olivatko luontoretket herättäneet ajatuksia, jotka olisivat vaikuttaneet heidän myöhempään toimintaansa tai ajatuksiinsa. Hankkeen pajoihin osallistuneiden maahanmuuttajanuorten seurantaosuudessa käsiteltiin lisäksi kysymyksiä liittyen kotoutumiseen ja pajatoiminnan kautta saatuun kokemukseen uudenlaisesta toimintaympäristöstä ja harrastustoiminnasta.

Pajoihin osallistuneiden nuorten lisäksi vaikuttavuuden arviointia varten on kerätty aineistoa pajojen vastuujärjestäjiltä, käytännön ohjauksesta vastanneilta liikuntaneuvojaopiskelijoilta sekä pajoihin osallistuneiden nuorten omilta opettajilta ja ohjaajilta, jotka ovat olleet toteutuksissa mukana. Aineiston

keruumenetelminä on käytetty keskustelua ja kyselyä, joka on sisältänyt muutamia reflektioon ohjaavia avoimia kysymyksiä.

Tutkimusaineistoa kerättiin luontoliikuntapa-joissa seuraavilta ryhmittä:

- 25 joustavan perusopetuksen (Jopo) ja maahanmuuttajien pienryhmän 8–9-luokkalaiselta nuorelta,
- yhteensä 38 nuorelta aikuiselta Vamos-valmennuksesta, Starttivalmennuksesta sekä sosiaalipalvelujen työttömille nuorille suunnatusta kuntouttavasta työtoiminnasta ja nuorisopalveluiden nuorille suunnatusta pajatoiminnasta
- maahanmuuttajanuorille suunnattuihin ammatilliseen peruskoulutukseen valmentaviin opintoihin (Valma) osallistuneilta 17 nuorelta aikuiselta ja 8 nuorelta aikuiselta, jotka osallistuivat

Harjulan Settlementin Minun Suomi2
-koulutukseen.

Perusopetuksen nuoret osallistuivat useampaan tapaamiseen, jotka sisälsivät mm. laskettelua, patikointi- ja ulkoiluretkiä luonnossa ja eväiden valmistamista laavunuotiolla. Yksi ryhmä teki kolmen päivän melontaretken, jota edelsi useampi suunnittelutapaaminen, melonnan, leiritaitojen ja retkikeittimen käytön harjoituksia. Toisen ryhmän päätösetreki oli yön yli patikointiretki Nuuksion kansallispuistossa. Luokkien opettajat olivat myös aktiivisesti mukana suunnittelussa ja toteutuksessa.

Vamos-valmennuksen nuorten aikuisten ryhmiä oli kaksi. Ensimmäinen ryhmä teki päiväretkiä Lahden lähiluontokohteisiin patikoiden. Retkiin sisältyi ruokailua nuotiolla ja suomalaiseen luontoon tutustumista. Toinen Vamos-valmennuksen ryhmä teki yön

yli retken Repoveden kansallispuistoon ja tapasi kaksi kertaa sitä ennen Vierumäen urheilupuiston maastossa, jossa harjoiteltiin Repoveden retkellä tarvittavia retkeilytaitoja retkiruuan tekemisestä teltan pystytykseen ja lajitaitoja, kuten kiipeilyvaljaiden käyttöä kalliolaskeutumisessa sekä ensiaputaitoja.

Starttivalmennuksen nuorten tapaamiset sisälsivät myös kaksi valmistavaa tapaamista harjoitteineen Vierumäellä ja Repoveden kokopäiväretken. Kuntouttavan työtoiminnan ja pajatoiminnan nuorten luontoretket sisälsivät osapäivän ja kokopäivän kestäviä patikointi- ja laavuretkiä Lahden lähiluontokohteissa.

Maahanmuuttajien Valma-ryhmä retkeili Vierumäen maastossa patikoiden ja potkupyöräillen. Lisäksi he meloivat ja saivat tietoa luonnossa liikkumiseen ja retkeilyyn liittyvistä asioista ja harjoittelivat retkiolosuhteissa tarvittavia taitoja kuten retkikeittimellä ja

nuotiolla ruuan tekemistä, kirveen ja puukon käyttöä jne. Minun Suomi2-ryhmä teki päiväretkiä patikoiden. Retkien aikana tutustuttiin Lahden seudun luontokohteisiin, valmistettiin ruokaa yhdessä nuotiolla jne.

Tulokset

Lyhyen kyselylomakkeen ryhmittäiset keskiarvotulokset on esitetty taulukossa 1. Lainaukset alla olevissa kappaleissa ovat nuorten ja heidän ohjaajiensa tai luontopajojen vastuuvetäjien haastatteluista.

Toimiminen ryhmässä toi positiivisia kokemuksia

Positiivisimpana luontoliikuntapajoihin osallistuneet nuoret olivat kokeneet ryhmätoiminnan, lähes kaikki osallistujat olivat saaneet ja antaneet tukea toisilleen retkilä ja yhteistyö ryhmissä oli ollut helppoa. Jopo-luokkalaisten nuorten mukaan luokan

toiminta ryhmänä parani retkien aikana merkittävästi. Kuntouttavan työtoiminnan ja nuorisopalveluiden pajatoiminnan kautta luontoretkille tulleiden mielestä luontoretkillä oli ollut erityisen mukavaa olla ryhmässä ja hyvin moni heistä oli tutustunut retkipäivien aikana uusiin ihmisiin.

Erään yhdeksäsluokkalaisen mukaan projektissa oli parasta ”nähdä, kun kaikki tekevät hommia yhdessä” ja usean tuon ryhmän osallistujan mieleen oli jäänyt parhaiten ”yhteishenki” ja ”yhdessäolo”. Toisen yhdeksännen luokan oma opettaja piti kehittymisen kannalta hyvänä, että melontaretken aikana nähtiin ”esimerkkejä siitä, mikä on lopputulos, kun jokainen toimii ryhmässään yhteisvastuullisesti ja sitten myös esimerkkejä siitä, mikä on lopputulos, jos ryhmässä huolehtii vain itsestään ja omista tarpeistaan.”

Vamos-valmennuksen nuorten aikuisten mukaan ”Ryhmätyö pelasi hyvin ja kaikki olivat mukana hyvällä hengellä”, ”Ei tullut ryhmän ulkopuolelle jäämisen oloa”, ”Ennen kalliolaskeutumista kannustettiin ja rohkaistiin. Tsemppaava tunnelma oli hieno”. Startti-valmennuksen ryhmässä luontoretkille osallistunut nuori aikuinen kertoi odottaneensa retkeä etukäteen kovasti, koska tiesi siellä saavansa olla ihmisten kanssa ja luonnossa. Lisäksi retkeily toi hänen arkipäiväänsä vaihtelua.

Valman maahanmuuttajaryhmän nuoret olivat kokeneet luontoretket erittäin positiivisesti. Retket olivat ”piristäneet ja lisänneet onnellisuutta”, ryhmässä oleminen retkellä oli saanut ryhmän tuntumaan ”omalta perheeltä”. Noin 20 nuoren ryhmässä olikin avoin ja iloinen tunnelma, paljon intoa kokeilla ja oppia uusia asioita retkeilyyn liittyen.

Itsetuntemus ja vastuun ottaminen lisääntyivät

Erityisesti nuorimmat luontoliikuntaan osallistuneet olivat oppineet retkien aikana tuntemaan itseään paremmin ja tekemään päätöksiä. Heistä lähes kaikki olivat saaneet myös uusia kokemuksia ja taitoja luontoretkien aikana ja keskimäärin heidän luottamuksensa omiin kykyihin oli kasvanut jonkin verran. Nuorimmat olivat retkien ansiosta kehittyneet vastuun ottamisessa itsestään ja myös mm. varusteista. Lähes kaikki nuorimpien ryhmässä olivat kokeneet retkien aikana päässeensä haastamaan tai ylittämään itsensä ja toisaalta hyvin moni koki selvinneensä hyvin hankalista tai epämukavistakin tilanteista retkillä. Eräs 9-luokkalainen kiteytti melontaretken kokemuksen näin: ”Mukava reissu antoi mulle paljon itseluottamusta ja auttoi mua ymmärtämään, että pelot on tehty rikottaviksi.”

Nuorten aikuisten osalta luontoretkeily vaikutti vaihtelevammin itsetuntemuksen

kehittymiseen. Osa koki oppineensa tuntemaan itseään paremmin, osa ei ollut saanut ahaa-elämyksiä tällä osa-alueella. Kuitenkin pääosa nuorista aikuisista koki luottamuksen kasvaneen omiin kykyihin ja myös heistä pääosa koki kehitystä vastuun ottamisessa itsestään. Vamos-ryhmän nuori totesi: ”Retkellä keskityin retkeilyyn. Jälkeenpäin mieltä ja totesi, että uusien asioiden yrittämisen kynnyks madaltui. Toiminnasta sai varmuutta ja uskallusta lisää.” Yksi Startti-valmennuksen nuori kertoi voittaneensa pelkonsa korkeita paikkoja kohtaan Repoveden kalliolaskeutumisen yhteydessä. Kokemus oli ollut merkittävä, sillä hän oli kertonut ja näyttänyt valokuvia perheelleen.

Maahanmuuttajien ammatillisiin opintoihin valmentavan ryhmän (Valma) jäsenet kokivat luontoliikunnan erittäin positiivisesti itsetuntemuksen, - luottamuksen, päätösten tekemisen ja vastuun ottamisen kehittymisen kannalta.

Luontoretket lisäsivät hyvinvointia

Lähes kaikki vastaajat olivat retkipäivien jälkeen sitä mieltä, että luonnossa oleminen parantaa mielialaa paljon tai jonkin verran ja retkipäivien jälkeen oli hyvä olo. Lähes kaikkien vastaajaryhmien mielestä luontoretkillä oli positiivista vaikutusta myös pidemmälle: tulevaisuus näytti heidän mielestään valoisammalta luontoretkien jälkeen. Erityisesti pidempikestoisiin luontoretkiin osallistuneet ja Valma-ryhmä kokivat, että luonnosta saa energiaa, joka saa näkemään tulevaisuuden positiivisempänä. Suuri osa vastaajista piti luontoretkestä ja aikoi jatkaa luonnossa liikkumista vapaa-ajallaan. Ysiluokkalaisen mukaan: ”Luonnossa rauhoittuu ja saa voimaa arkeen.” Vamos-valmennuksen nuori totesi retkipäivien jälkeen: ”Retkeilyllä on iso ero sisällä olemiseen. Raikas ilma ja luonto lievittävät stressiä. Aktiviteeteissa en ajatellut muuta, omat murheet jäi sivuun.”

Taulukko 1. Kyselylomakkeella kerätyn aineiston yhteenveto ryhmäkohtaisesti. Asteikko 1–5 (1 = täysin eri mieltä, 5 = täysin samaa mieltä).

Kyselylomakkeen väittämät	Ryhmienkeskiarvotulokset							N=88 ka
	Jopoo 9 lk n=25	Kuntouttava +paja n=17	Vamos syksy 2016 n=6	Vamos keväät 2017 n=8	Vamos syksy 2017 n=7	Startti- valmennus n=8	Meidän Suomi2 n=8	
Ryhmän jäsenet ovat tukeneet toisiaan.	4,31	* 4,50	3,83	4,50	4,71	4,75	4,59	4,45
Yhteistyö [ryhmän jäsenen kanssa] on ollut helppoa.	4,47	* 4,50	3,83	4,29	4,71	4,88	4,48	4,44
Luokkamme toiminta ryhmänä parani retkien aikana.	3,95							
Luontoretkillä oli mukava olla ryhmässä.		4,53						
Tutustuin uusiin ihmisiin retkipäivien aikana.		4,00						
Luontoretkillä olen oppinut tuntemaan itseäni paremmin.	4,39	* 3,00	2,83	3,81	3,71	2,38	4,59	3,62
Luottamus omiin kykyihin on kasvanut.	4,11	* 3,00	3,17	3,88	4,14	2,88	4,12	3,72
Itseluottamukseni kasvoi retkipäivien aikana.	3,74							
Olen oppinut tekemään päätöksiä.	4,67	* 2,50	3,33	3,63	3,71	2,25	4,24	3,64
Sain uusia kokemuksia / taitoja luontoretkien aikana.	4,47	4,20						4,34
Päysin haastamaan/ylittämään itseni retkien aikana.	4,33							
Olen oppinut ottamaan vastuuta itsestäni.	4,30		3,50	3,81	3,78	2,50		3,58
Selvisin hankalista / epämukavista tilanteista retkillä hyvin.	4,21	4,18						4,20
Olen oppinut ottamaan vastuuta, esim. varusteista.	4,50						4,29	4,40
Huomasin pärjääväni retkillä paremmin kuin odotin.	3,29							
Luontoretkillä on helppo puhua vaikeistakin asioista.	3,71		3,33	3,38	3,71	3,25	4,24	3,61
Luontoretkien jälkeen tulevaisuus näyttää valoisammalta.	4,00		3,33	3,88	4,00	2,50	4,29	3,67
Luonnossa oleminen parantaa mielialaa.	4,25		4,00	4,38	4,34	3,38	4,47	4,14
Minulla oli retkipäivien jälkeen hyvä olo.	3,00	4,29						
Luontoretket ovat selkiyttäneet tulevaisuuden suunnitelmiani, (esim. ammatin-valinta tai opiskelumaan hakeutuminen). TAI **Luontoretket ovat helpottaneet/ tukeneet ammatinvalintaani tai seuraavan opiskelupaikan valintaa.	3,61		** 2,00	** 2,75	** 3,14	** 2,00	3,59	3,60
Olen huomannut, että minulla on vaikutusmahdollisuuksia omaan elämäni.	4,33		3,33	4,06	4,07	2,38	4,50	3,78
Innostuin retkeilystä ja voisin ehkä alkaa harrastaa sitä.	3,71	3,59						
Luontoretket sopivat hyvin osaksi toimintaa, jonka yhteydessä ne oli toteutettu.	4,9	4,89		4,63	4,57	4,38		4,61
Luontoretket sopivat hyvin osaksi kuntouttavaa työtoimintaa.		4,14						4,14

*) 2 vastausta

Valman maahanmuuttajaryhmän nuoria haastateltiin myös seurantavaiheessa. Muutama maahanmuuttajanuori toi esiin suomalaisen ja eteläisempien kulttuurien erot sosiaalisen elämän osalta. He olivat kokeneet masennusta Suomessa sosiaalisten suhteiden vähäisen määrän vuoksi. Hyvin harvalla oli suomalaisia ystäviä, useimmilla vain muutama suomalainen tuttava tai suhteita suomalaisen elämäntutkimuksen perheeseen. Usea toi esiin sen, että suomalaisiin on vaikea tutustua ja olla heidän seurassaan, koska nuoret kokivat itse olevansa sosiaalisia ja suomalaiset ujoja. Kotona ja yksin olo haastateltujen mukaan ”saa pohtimaan omia murheita” ja ”mielialaa laskee”, jopa ”pelkoa siitä, että joutuisi jäämään kotiin, jos ei löydy työ- tai opiskelupaikkaa”.

Luontoretket olivat piristäneet mielialaa siksi, että niiden aikana ”pääsi kommunikoimaan ryhmän jäsenten ja suomalaisten kanssa”. Aktiivinen liikkuminen luonnossa oli vaikut-

tanut maahanmuuttajanuorten hyvinvointiin myös siksi, että esimerkiksi ”pyörällä temp-puilu nostaa adrenaliinia ja rohkeutta vaativa liikunta karkottaa myös masennuksen”.

Vaikutus tulevaisuuden suunnitelmiin

Luontopajojen tavoitteena oli myös tukea nuorten tulevaisuuden suunnitelmien selkiytymistä. Jonkin verran positiivista vaikutusta pajoilla oli ollut erityisesti Jopo-luokkalaisiin ja Valma-ryhmän nuoriin aikuisiin. Kuitenkin yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, että luontoretkillä ei ollut suoranaista vaikutusta heidän ammatinvalintaansa tai oman opiskelualan löytymiseen. Pääosa nuorista oli havainnut, että heillä on vaikutusmahdollisuuksia omaan elämäänsä. Tutuista ja tavanomaisista toimintaympäristöistä ulos (kirjaimellisesti) lähteminen, voi tuoda uutta luottamusta ja näkökulmia nuorelle, jonka tulevaisuuden suunnitelmat eivät vielä ole selkiytyneet.

Kaikki yhdeksäsluokkalaiset nuoret olivat hakeutumassa jatko-opiskelemaan ja lähes kaikki mainitsivat suunnittelevansa mielellään omaa tulevaisuuttaan. Tässä nuorimpien vastaajien ryhmässä oli hajontaa vastauksissa kuinka hyvin he voivat vaikuttaa oma elämäänsä koskeviin päätöksiin. Vaikutusmahdollisuudet vaihtelivat eri asioiden välillä ja esimerkiksi henkilökohtaisen taloustilanteen mainittiin vaikeuttavan itsenäistymistä. Usean Vamos-valmennuksen nuoren aikuisen ajatuksiin tulevaisuudesta sisältyi toiveita saada opiskelu päätökseen, löytää työpaikka ja muuttaa omaan kotiin. Jotkut heistä toivoivat löytävänsä tulevaisuudessa ystäviä tai pääsevänsä eroon masennuksesta, toisaalta voivansa matkustella.

Lähes kaikki Valma-ryhmän haastatellut maahanmuuttajanuoret aikoivat hakeutua opiskelemaan ja useimmilla oli jo hahmottunut mieleisin opintoala. Useimpien mielestä

retkipäivät eivät olleet vaikuttaneet heidän ammatillisiin suunnitelmiinsa, koska he ai-koivat hakeutua aloille, joilta heillä oli tutkinto kotimaasta tai aloille, joilla varmasti on tulevaisuudessa työtä. Muutama haastateltu kertoi, että retkien aikana he olivat tulleet ajatelleeksi uusia uramahdollisuuksia niiden rinnalle, joiden aikaisemmin ajatteli olevan itsestään selviä. Seurantahaastatteluissa kävi ilmi, että usea Valma-ryhmän nuori oli osallistunut muutama kuukausi pajan jälkeen maahanmuuttajille suunnattuun vertaisohjaajakoulutukseen, joka antoi valmiuksia ohjata maahanmuuttajia luonnossa liikkumiseen ja retkeilyyn.

Luontoretket sopivat hyvin kohderyhmien toimintaan

Vastaajista noin 90 % oli sitä mieltä, että luontoretket sopivat hyvin sen ryhmän toimintaan, minkä kautta he olivat luontoretki-

toimintaan tulleet. Kuntouttavan työtoiminnan ryhmien vastaajista hieman vähemmän, reilu 80 % piti luontoretkiä sopivana heidän ryhmänsä toiminnalle. Keväiselle melontaretkelle osallistuneet yhdeksäsluokkalaiset pitivät sitä hyvänä lopetuksena yläasteelle. Vamos-valmennuksen haastatellut nuoret aikuiset mainitsivat: ”Luontoon meneminen on hyvä, sitä voisi lisätä kaikkeen opiskeluun”, ”Kaikki vamoslaiset pitäisi saada mukaan (yön yli retkelle) ja ryhmäkoko suuremmaksi”. He, kuten myös yhdeksäsluokkalaiset toivoivat pidempää kuin puolentoista päivän tai kahden yön retkeä. Lisäksi Vamos-valmennuksen nuoret ehdottivat toimintaan lisättäväksi säännöllistä lähiluontoliikuntaa.

Myös Startti-valmennuksen kolme haastateltua nuorta pitivät luontoretkiä sopivana toimintana ryhmälleen: ”Se tuo vaihtelua ja sai retkeilykokemusta.” ”Oli hyvä kokemus, vaikka luonnossa liikkuminen ei ollut uutta,

koska isän kanssa liikkunut luonnossa pienestä lähtien.” Startti-nuorten mielestä kokemattomille sopii hyvin matalan kynnyksen retki, jossa on aikuisia mukana. Aikuiset tuovat turvallisuutta uuden kokemisessa.

Valman maahanmuuttajanuorten käsitys vapaa-ajan viettotavoista Suomessa laajeni: ”Luontoretket paljastivat uusia nauttimista-kojeja. Luontopaikkoja voi käyttää vapaa-ajalla.” Yhden nuoren mukaan retkillä olisi voinut olla tarjolla enemmän aktiviteetteja ja valinnanvaraa. Myös osaamisen tai kunnon mukaan jaetut pienryhmät oli koettu hyväksi.

Luontoliikunta ja retkeily edistivät kotoutumista

Valma-ryhmän maahanmuuttajanuorten kanssa keskusteltiin myös luontoretkeilyn vaikutuksesta Suomeen kotoutumiseen. Hyvin moni heistä koki retkipäivien edistäneen hei-

dän kotoutumistaan erilaisista syistä, joista useimmin mainittiin seuraavat kolme seikkaa:

- Retkipäivien aikana he olivat tutustuneet useisiin suomalaisiin, jotka he kokivat avoimiksi, sosiaalisiksi, avuliaisiksi, iloisiksi ja ystävällisiksi. Aikaisemmin heillä ei ollut paljonkaan kontakteja suomalaisiin oppilaitoksensa ulkopuolella, ja heidän käsityksensä mukaan suomalaiset ovat pidättyviä, ujoja ja vähäpuheisia. He kokivat, että retkipäivien aikana oli ollut helppo tutustua paremmin suomalaisiin. He olivat nähneet ”eri puolia” suomalaisista ja heidän käsityksensä suomalaisista oli muuttunut.
- Haastateltujen mukaan Suomen kielen oppiminen on tärkeää kototutumisessa. Retkipäivien aikana heidän kielitaitonsa oli kehittynyt, oli opittu uusia ilmaisuja ja ymmärtämään

erilaisia puhetapoja sekä luonto- ja retkisanastoa. Kaikki nämä uudet taidot koettiin tärkeiksi integroitumisessa suomalaisiin yhteisöihin.

- Haastateltavat olivat havainneet, että metsä ja retkeily ovat tärkeitä asioita suomalaisille. He olivat retkien aikana oppineet paljon retkeily- ja luonnossa liikkumisen taitoja. Heidän mukaansa heidän kotoutumistaan edistää se, että he osaavat toimia luonnossa ja osaavat nauttia siellä olemisesta. Näin he eivät erotu kantasuomalaisista retkeilypaikoilla. Joidenkin nuorten kotimaissa ei ollut metsää tai sinne meneminen oli ollut pelottavaa tai vaarallista. Suomalainen metsä tuntui retkien jälkeen turvalliselta ja usea aikoi jatkaa retkeilyä vapaa-ajalla.

Mitkä tekijät vaikuttivat tuloksiin?

Kestoltaan pidempiaikaisiin luontopajoihin osallistuneet nuoret arvioivat pajojen vaikutuksen suuremmaksi kuin osapäivän tai yhden päivän mittaisiin pajoihin osallistuneet. Myös avoimissa vastauksissa ja haastatteluissa kävi ilmi, että nuoret toivoivat pidempikestoisia retkiä. Myös pajojen aktiviteetit vaikuttivat tuloksiin. Kun pajojen sisältö oli patikointia ja nuotioruokailua monipuolisempaa, kokivat nuoret vaikutuksen suuremmaksi. Myös sää vaikutti nuorten arvioihin. Jos retki tehtiin talvella räntäsateessa, eikä nuori halunnut käyttää tarjolla olevia kumisaappaita ja sadetakkia, vaan paleli kastuneissa kengissä, ei olo ollut niin hyvä ja mieli tyytyväinen luontoretken jälkeen kuin oli aurinkoisena kevätpäivänä tehdyn retken jälkeen.

Luontopajoihin osallistuneet nuoret olivat syrjäytymisvaarassa olevia ja usealla oli taustallaan erilaisia vaikeuksia ja epätasa-

painoa. Tällaisen nuoren retkipäivän kokemus on paljon riippuvainen myös siitä, millaisella mielellä hän kyseisenä päivänä on yleisesti. Eräs nuorten ohjaaja totesi, että ”nuoret olivat haastavassa elämäntilanteessa olevia yksilöitä, joilla ei ollut yhteistä tavoitetta ryhmätöinnalleen eivätkä he juuri tunteneet toisiaan ennen retkipäiviä. Tämä näkyi mm. siitä, että nuoret eivät keskustelleet toistensa kanssa edes normaalin arkipäiväisen toimintansa tauoilla.” Maahanmuuttajaryhmän nuorilla oli vahva yhteinen nimittäjä, maahanmuuttajataustaisuus. Pajaohjaajan mukaan ”Se sai aikaan tasa-arvoisen tilanteen ryhmän sisälle ja heidän kanssaan saatiin loistavia kokemuksia. Ryhmästä näkyi heti ensimmäisellä tapaamisella hyvä ja avoin yhteishenki”.

Osallistujien sitoutuminen luontopajan toimintaan vaikutti myös tuloksiin. Siksi ennen varinaisia retkipäiviä osallistujien toiveita kuunneltiin ja heitä pyrittiin sitouttamaan jo

ennen retkipäiviä ottamalla heitä mukaan pajojen suunnitteluun. Onnistuneiden kokemusten taustatekijänä oli osallistaminen ja vastuun antaminen nuorille. Nuoret ottivat tehtävät vakavasti, kun siihen liittyi roolin ottamista kypänä ja muista vastuuta kantavina yksilöinä. Yhdeksäsluokkalaisten oma opettaja oli havainnut: ”Päivän suunnistusryhmä toimi erinomaisesti vastuuttamalla ujomia/hiljaisia nuoria, nuoret saivat mahdollisuuden näyttää osaamistaan toiminnan kautta. Käyttivät sen erinomaisesti hyväkseen ja saivat loistavan kokemuksen ryhmän johtajana. Nostivat samalla profiiliaan ryhmän sisällä ja saivat itseluottamusta sekä -varmuutta.”

Yksittäisinä pajapäivinä tapaamiset aloitettiin myös usein ryhmäytävillä harjoituksilla, joissa pyrittiin vahvistamaan me-henkeä ja saada varautuneetkin nuoret innostumaan. Pajoissa hyödynnettyä elämys- ja seikkailopedagogiikkaa pidetään ryhmäytymistä

edistävänä. Myös ryhmien sisäinen ilmapiiri vaikutti luontopajojen onnistumiseen ja nuorten kokemuksiin. Havaitimme pajojen vastuuvetäjien kanssa, että nuoret lähtivät mukaan aktiviteetteihin paremmin, kun heidän ”omien ryhmiensä” aikuiset kannustivat ja olivat myös mukana aktiviteeteissa kuin sellaisissa tilanteissa, joissa ”omat aikuiset” seurailivat taka-alalta.

Nuorilla oli luontopajoissa aktiivinen rooli, joka oli usealle varmasti erilainen kuin tilanteissa, joissa akateeminen osaaminen on keskiössä. Syrjäytymisvaarassa oleva nuori ja maahanmuuttajanuori kokee toisinaan olevansa toiminnan kohteena tai ainakin hieman passiivisempänä vastaanottajana erilaisissa tilanteissa mm. opintoihin liittyen. Ehkä luontopajoista annettu hyvä palaute voi liittyä myös voimaantumisen kokemukseen ja oman elämän edes hetkittäiseen hallinnan tuntemukseen.

"USKALSIN KOKEILLA."

Elämys- ja seikkailupedagogiikka tarjoaa myös nuorelle yksilönä haasteita, elämyksiä ja usein onnistumisen kokemuksia mahdollisesti hyvinkin haastavilta vaikuttavissa tehtävissä. Pajoissa suurimpiin haasteisiin valmistaututtiin harjoittelemalla ennakkoon erilaisia tilanteiden vaatimia taitoja, jolloin useampi oli valmis esimerkiksi kalliolaskeutumiseen hyvin vaativissa olosuhteissa ja sai kokea itsensä ylittämisen tai pelon hallinnan.

Lähes kaikki nuoret, jotka osallistuivat luontopajoihin, joissa toteutettiin ”nuorilta nuorille -mallia”, kokivat sen hyväksi. Osallistuneiden nuorten kanssa saman ikäiset liikunnalliset ja avoimet Vierumäen liikuntaneuvoja-opiskelijat saivat osallistujat innostumaan myös sellaisista pajojen tilanteista, joissa harjoiteltiin tietopuolista asiaa (esim. jokamiehen oikeudet, kartan ja kompassin käyttö, ensiapu maastossa) tai taitoa, kuten kajakin pakkaamista, puukolla vuolemista tai nuotion sytyttämistä.

Myös Vierumäen opiskelijat kokivat saaneensa arvokasta ohjauskokemusta, kun he suunnittelivat, valmistelivat ja ohjasivat koko päivän pituisia pajoja, joissa oli erilaisia aktiviteetteja ja osallistuvilla nuorilla oli erilaisia taustoja.

Lopuksi

Mun juttu -luontopajoista saadut tulokset ovat samansuuntaisia kuin Luonto liikuttamaan -hankkeessa (Kati Vähäsarja, 2015), jossa kehitettiin syrjäytymisen ehkäisyn toimintamalliksi luonnossa ryhmäytyminen mm. elämyspedagogiikkaa hyödyntäen. Mallia toteutettiin käytännössä laajan yhteistyöryhmän avulla ja toiminta nivottiin osaksi oppilaitosten toimintaa, kuten Mun juttu -hankkeessakin. Molempien hankkeiden nuoret toivoivat lisää vastaavaa toimintaa.

Hankemaailmassa kehitettyjen hyvien käytäntöiden jatkuvuus onkin suuri haaste. Kuinka

toiminnasta saataisiin pitkäjänteistä? Vaikka muutaman päivän luontopaja on hyvä alku ja malli luontoliikunnan mahdollisuuksista nuorille itselleen ja heidän oppilaitoksensa tai valmennusryhmänsä opettajille ja muille aikuisille, prosessia pitäisi tukea sekä oppilaitoksissa että ryhmistä eteenpäin lähtevien nuorten keskuudessa. Opettajia ja muita ammattilaisia olisi hyvä perehdyttää käyttämään luontoa oppimisympäristönä ja hyvinvointia lisäävänä toimintaympäristönä arjen työvälineenä. Luontoympäristössä retkeilyn ja liikunnan positiivinen vaikutus nuoreen olisi varmasti syvällisempää, jos toiminta olisi pitkäjänteisempää ja säännöllistä.

Mun juttu -hankkeen maahanmuuttajanuorissa herännyt innostus luontoliikuntaan ja sen positiiviset vaikutukset hyvinvointiin ja kotoutumiseen tulisi hyödyntää. Luonnossa liikkuminen voi mahdollistaa luontevan kohtaamisen maahanmuuttajien ja syntyperäisten

suomalaisten välillä ja näiden ryhmien välillä useinkin vallitsevat epäluulot voivat vähentyä.

Voiko luontoliikunnan vaikuttavuuden saada esiin tällaisella tutkimusasetelmalla, jossa luontopajoihin muutaman kerran osallistuva nuori itsearvioi pajan vaikutusta ja häntä haastatellaan? Uskon, että näin saadaan esiin päällimmäiset ajatukset ja helposti havaittavat vaikutukset. Luontoliikuntaa tulisi kuitenkin jatkaa pidemmän aikaa ja nuoren ajatusten kehittymistä seurata säännöllisesti, että voisi saada tarkempia tuloksia.

Hankkeeseen osallistuneet nuoret eivät kokeneet muutaman päivän luontoretkien erityisesti tukeneen heidän tulevaisuuden suunnitelmiaan, vaikka useita muita positiivisia vaikutuksia luontopajatoiminnalla oli ollut. Kuitenkin nuorten omat opettajat kokivat esimerkiksi, että luontopajojen aikana nuorten haasteiden kohtaaminen, oman tekemisen

reflektointi, itsetuntemus- ja luottamus kehittivät. Nämä ovat taitoja, joita voi hyödyntää myös muilla elämän alueilla. ”Nuoret oppivat havainnoimaan oman ärtymyksensä lähdeksi sekä havaitsemaan omaan toimintakykyyn vaikuttavia tekijöitä.”

Pääosa luontopajoihin osallistuneista nuorista olivat pajojen aikana aktiivisesti mukana toiminnassa. Osa nuorista jäi kuitenkin tulematta pajapäiviin. Ehkä luontopajatoiminnassa tulisi tarjota vielä matalamman kynnyksen vaihtoehtoa osallistumiselle. Yhdeksäsluokkalaisten opettajan mukaan: ”Poisjääneet olivat ne, jotka oman kasvunsa ja kehityksensä kannalta olisivat tällaista kokemusta eniten tarvinneet. Heiltä puuttuu kokemus itsensä voittamisesta ja haastavan tilanteen nujertamisesta”. Tällaiset toiminnan ulkopuolelle jättäytyneet nuoret olivat kuitenkin kuunnelleet retkille osallistuneiden kertomuksia mielenkiinnolla.

Jos elämys- ja seikkailupedagogiikkaa hyödyntävä luontoliikunta saataisiin juurrutettua oppilaitosten ja valmentavien ryhmien arkipäiväiseen toimintaan, ehkä myös suuremmissa syrjäytymisvaarassa olevat nuoret saataisiin mukaan toimintaan ja kokemaan onnistumisia, kannustavaa ryhmähenkeä ja saisivat näin valmiuksia tulevaisuuteensa.

Lähteet

- Vähäsarja, K. (2015). Luonto liikuttamaan ESR-hankkeen 2013–2015 loppuraportti.
Williams, F. (2017). Metsän parantava voima. Minerva.

"ON PAIKKA
MIHIN TULLA."

Michelle Suni

MIKSI LUONTO ON HYVÄ OPPIMISYMPÄRISTÖ NUORILLE?

Taustaa

Luonto on ihmisen elämälle välttämätön. Tutkimusten mukaan sillä on merkittäviä fyysisiä ja psyykkisiä vaikutuksia myös ihmisen hyvinvointiin. Lapsuudessa omaksuttu hyvä luontosuhde tukee kestävästä elämäntavasta sisäistämistä. Siitä huolimatta emme aina huolehdi ympäristöstämme sen ansaitsemalla tavalla tai hyödynnä luonnon mahdollisuuksia hyvinvoinnin lähteenä. Sen sijaan monille luonnosta on tullut vieras paikka.

Nykynuoret elävät hyvin erilaisessa maailmassa kuin mitä edelliset sukupolvet. Maailma on toisenlainen kuin mitä me vanhemmat sukupolvet muistamme. Sukupolville on annettu niitä kuvaavia nimityksiä. Sotien jälkeen vuosina 1945–1950 syntyneistä puhutaan ”suurina ikäluokkina”. 50-luvun lapsia on kutsuttu ”suuren murroksen” sukupolveksi. 60-luvulla syntyneitä pidetään ”hyvinvoinnin sukupolveksi”. 70-lukulaisista käytetään nimitystä

”X-sukupolvi”. 80-luvun nuorista puhutaan ”Y-sukupolveksi”. Nykyiset teini-ikäiset ovat ”Z-sukupolveksi”.

Yleisesti voidaan sanoa, että jokaista sukupolveä yhdistää jokin suuri muutos yhteiskunnassa. Jokaisella sukupolvella on piirteitä, joita on voitu yleistää koko sukupolven ominaisuuksiksi. Toisaalta sukupolvi-identiteetteihin on joskus vaikeaa samaistua näin mustavalkoisin määritelmien. Mutta ne voivat auttaa meitä kasvattajia ymmärtämään nuorten maailmaa ja tarjoamaan tehokkaampaa koulutusta heille. Nykyajan koulutus ei enää palvele nuoria parhaalla mahdollisella tavalla muuttuvassa maailmassa. Jotta voimme tukea nuorten kehitystä ja kasvua entistä paremmin meidän tulisi ymmärtää heitä ja maailmaa jonka he kokevat omakseen.

Simon Beames (2017) viidestä Z-sukupolveä yhdistävästä ominaisuudesta, jotka auttavat

meitä ymmärtämään nuorten ympäröivää maailmaa.

- **Nuoret ovat huolissaan tulevaisuudesta ja maailma näyttää epävarmalta.**
Nuoret ovat syntyneet maailmaan, jossa vallitsee pelko terrorismista, globaalista finanssikriisistä ja ympäristökatastrofeista. *McWilliam* arvioi artikkelissaan, että nykynuoret haluavat todennäköisesti minimoida riskejä eivätkä ottaa niitä. He ovat huolestuneita maailmasta ja haluavat muuttaa sitä paremmaksi.
- **He elävät ja hengittävät online-maailmaa**
Z-nuoret ovat sukupolvi, joka on elänyt elämänsä internetin, sosiaalisen median ja älypuhelinien aikakaudella. He ovat tottuneet langattomaan elämään ja pääsy suureen määrään dataa aina mahdollista. Elämää ennen iPhonea

ei tunneta. Toleranssi palveluiden hitaudesta ja online välineiden puuttumisesta on pieni. Z-nuorten kolme pahinta pelkoa ovatkin kännykän akun loppuminen, WiFi:n puuttuminen ja heikko puhelimen signaali. Toisaalta nuoret suhtautuvat varauksellisesti tiedon jakamiseen omalla nimellään, sillä omaa digitaalista identiteettiä halutaan suojella.

- **Fyysisen ja psyykkisen terveydentilan heikentyminen**
WHO-Koululaistutkimuksessa kerrotaan suomalaisnuorten liikunta-aktiivisuuden vähenevän iän karttuessa selvästi, pojilla jopa muita maita enemmän. 15-vuotiaista pojista enää vajaa viidennes täyttää liikuntasuosituksen, tytöistä joka kymmenes. Mielenterveystalon tutkimuksen mukaan lapsuusiän ylipaino, keskittymishäiriöt ja masen-

nus ovat osittain seurausta huonontuneesta luontosuhteesta. Istuminen ja sisätiloissa vietetty aika lisäävät mielenterveysongelmia. Vaikka toki innovatiivisilla peleillä kuten Pokemon Golla on pystytty yhdistämään ruutuajan viemää aikaa liikunnalta.

- **Pienet perhekoot ja aikataulutettu elämä**
Perhekoot ovat pieniä, vanhemmat ovat iäkkäämpiä ja elämä on aikataulutettua. Z-sukupolvi tulee todennäköisesti asumaan kotona vanhempiansa luona vielä yli 20-kymppisenä, sillä koti koetaan turvallisena mutta myös kallistuneet asumiskustannukset tulevat vaikuttamaan päätökseen.
- **Koulutus ja työpaikat muuttuvat**
Oman elämän hallinta ja työelämässä tarvittavat metataidot korostuvat muuttuvassa yhteiskunnassamme, jossa tulevaisuuden työpaikat eivät tule

olemaan samanlaisia kuin viime vuosikymmeninä. Formaalin koulutuksen ja käytännöntaitojen välinen kuilu on kasvanut. Ennustetaan että seuraavilla sukupolvilla tulee olemaan 17 työpaikkaa ja 15 kotia elämänsä aikana.

Entä mitä Z-sukupolvi sitten tarvitsee?

Koulumaailmassa pohditaan näitä samoja asioita ja uusi opetussuunnitelma onkin tervetullut. Se ottaa huomioon monipuolisesti monenlaiset oppijat ja kannustaa opettajia laaja-alaiseen opettamiseen. *Beamesin* mielestä nuoret haluavat ja tarvitsevat todellisen maailman ongelmanratkaisuhaasteita ja taitoja niiden ratkaisemiseen. He tarvitsevat luovia, vuorovaikutteisia, multimodaalista oppimistapoja ja kriittistä ajattelukykyä ylikuormittunutta tiedonmäärää varten. Vaikka elämä ilman kännykkää voi tuntua suurimmalta pelolta, *Beamesin* mukaan digitaalinen vierotus on

paikallaan myös nuorten omasta mielestä, ainakin lyhyiksi ajanjaksoiksi. Näiden vuoksi luonto voi tarjota mitä parhaimman oppimisympäristön luonnosta vieraantuneille nuorille.

Nykyihmisille ja erityisesti nuorille luonto tarjoaa virkkeellisen ja jännittävän toimintaympäristön. Toiminta luonnossa lisää nuorten fyysisen aktiivisuuden määrää, vähentää nuorten päivittäistä istumista ja paikallaan oloa sekä muuttaa oppimista toiminnallisemmaksi. Se tukee monenlaisia oppijoita ja lisää nuoren luontosuhteen kehittymistä, luonnon ymmärtämistä, kunnioittamista ja siellä liikkumista. Luonto tarjoaa mahdollisuuden viettää arjesta poikkeava hetki ja antaa mielen levätä jatkuvasta tietotulvasta. Se kirkastaa aisteja, kehittää motorisia taitoja, antaa tilaa leikille, luovuudelle ja mielikuvitukselle.

Luonnossa tapahtuva toiminta on oiva tapa tukea nuorten elämänhallinnan taitoja. Mie-

lekäs sekä sopivasti haasteellinen toiminta luonnollisessa ympäristössä mahdollistaa omien vahvuuksien ja mahdollisesti toimivampien käyttäytymismallien sisäistämistä. Aidot vuorovaikutustilanteet ja kilpailua välttävä ryhmätyöskentely edistävät laadullisia oppimista.

Mun juttu – meidän tulevaisuus -hankkeessa olemme käyttäneet elämyspedagogisia menetelmiä nuorten tulevaisuudessa tarvittavien taitojen tukemiseksi. Elämyspedagogiikka tarkoittaa ihmisen kasvun ja oppimisen mahdollistamista sellaisten elämysten kautta, jotka koskettavat ihmistä kokonaisvaltaisesti. Elämyspedagogisen toiminnan oppimisympäristönä on usein luonto. Toimintana voi sisältyä esimerkiksi patikointia, melontaa tai kiipeilyä. Seikkailu, ryhmätehtävät ja erätaitojen opettelu ovat kurssilla kasvatuksen ja oppimisen välineitä, ei itse tarkoitus. Luontoleireillä esimerkiksi arjen rooli helposti unohtuu ja opitaan toimimaan ryhmänä yhteisen hyödyn puolesta.

Elämyspedagogiikan menetelmät nuorisotyössä ovat entistä ajankohtaisemmat yhteiskunnassa, jossa nuorten kokemus luonnosta saattaa olla olematon ja elämä rajoittuu kännykkään ja tietokoneisiin. Elämyspedagogiikan keinoin opetellaan tunnistamaan omia resursseja. Oppimiensa taitojen avulla nuoret voivat itse suunnitella retkiä ja ottaa vastuuta luonnosta, itsestään ja toisistaan. Kokemus itsensä voittamisesta antaa valmiuksia elämän haasteista selviämiseen yleisemminkin.

Toteutimme Heinolan Joustavan perusopetuksen luokalla elämyspedagogisen projektin keväällä 2015. Projektiin kuului kolmen kuukauden aikana neljä yksittäistä tapaamiskertaa, jolloin harjoittelimme luonnossa liikkumisen taitoja, melontaa ja ryhmässä toimimista. Projekti huipentui kolmen päivän melontavaellukseen. Eräs luokanopettaja sanoi projektin jälkeen näin: "Monelle melontaprojekti oli matka pois omalta mu-

kavuusalueelta. Meidän oppilaista suurin osa on sellaisia, jotka haastavan tilanteen tullessa eteen poistuvat paikalta tai jättävät tekemättä. Nyt tällaista toimintavaihtoehtoa ei ollut, vaan haaste oli kohdattava ja siitä oli selviydyttävä. Olen varma, että moni löysi itsestään puolia, voimia ja osaamista, joita ei tiennyt itsellään olevan. Toivoisinkin, että tunne juuri siitä, että ”minä osaan, minä pystyn, minä selviän”, pysyisi nuorilla ja kantaisi heitä eteenpäin.”

Millaisia kasvattajia tarvitsemme?

Suomalaisissa kouluissa on nyt mahdollisuus uuden opetussuunnitelman puitteissa viedä lapsia ja nuoria ulos oppimaan. Lähiluontoa ja ympäristöä voisi ja kannattaisi hyödyntää perusopetuksessa, sillä oppimistyylejä on monia ja luonnossa oleminen saattaa aktivoida nuoret paremmin. Pelkkä opetussuunnitelman uudistaminen ei kuitenkaan riitä. Jotta uudet opetussuunnitelmat jalkautuvat käytännön

työhön, on esimerkiksi opettajien osaamisen kehittämisestä huolehdittava.

Outward Bound Finlandin kouluttajan *Kaisa Pietilän* mukaan luontoyhteyden kadottaminen lienee yksi suurimmista kärsimystä aiheuttavista ilmiöistä modernissa maailmassa. Tarvitaan kasvattajia, jotka uskovat siihen, että joka kerta viedessämme lapsia ja nuoria maastoon, teemme tärkeää, kehittäväää ja jopa terapeuttista työtä.

Lähteet

Beames, S. (2017). Educating Gen Z. Lecture at Ulos-Ut-Out seminar 5.6.2017.

GreenCare: <https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankeet/greencare/voimaa/greencare.pdf>

Ford, T. (2015). 5 tips for teaching Generation Z in college. <https://blog.tophat.com/generation-z/> (viitattu 6.6.2017)

McWilliam, R. (n.d). Teaching Gen Z. www.ericamcwilliam.com.au/teaching-gen-z/ (viitattu 6.6.2017)

McCrinkle, M. (n.d.). Generation Z at school. <http://mccrinkle.com.au/the-mccrinkle-blog/generation-z-at-school> (viitattu 6.6.2017)

Mielenterveystalo www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/oppaat/tietoa_luonnon_hyvinvointivaikutuksista/Pages/luonnon_vaikutus_hyvinvointiin.aspx (viitattu 1.6.2017)

Aira T. Kannas L. Tynjälä, J. Villberg, J. Kokko, S. Liikunta & tiede 4/2013, Nuorten liikunta-aktiivisuus romahtaa murrosiässä: http://www.lts.fi/sites/default/files/page_attachment/lt413_24-29_lowres.pdf

Outward Bound Finland ry 2017: www.outwardbound.fi

Pietilä, K. (2016). Luonto puhukoon puolestaan: <http://www.outwardbound.fi/tutkimustietoa-kirjallisuutta/luonto-puhukoon-puolestaan/osa2-kaisa-pietila->

Prensky, M. (2016). Education to better their world: Unleashing the power of 21st-Century kids. New York: Teachers College Press. (viitattu 1.6.2017)

"ITSENSÄ YLITTÄMINEN."

Petteri Väisänen

LAHDEN KOULUJEN LÄHILUONTOALVEIDEN KARTOITUS

Taustaa

Lahden kaupungin teknisen ja ympäristötoimialan osatoteutukseen Mun juttu -hankkeessa sisällytettiin lähimetsäkartoituksen tekeminen nuorten käyttämistä paikoista. Toteutuksen taustalla on kasvava huoli nuorten elämäntilanteesta, minkä vuoksi lähiluonnon säilyttäminen on erityisen tärkeää heidän kannaltaan. Suunnittelussa olivat mukana Lahden seudun ympäristöpalveluiden ympäristöneuvonnan lisäksi sivistystoimi sekä teknisen ja ympäristötoimialan toimijoista yleiskaavoitus, paikkatietoyksikkö ja metsätoimi.

Kaupungit haluavat kasvaa ja houkuttaa uusia asukkaita. Rakentamista halutaan lisätä lähellä palveluita ja alueita tiivistetään joskus myös viheralueiden kustannuksella. Päiväkotien, koulujen tai asuinalueiden lähimetsien säilyminen ei ole itsestään selvää. Suunnittelijoiden ja metsäammattilaisten työn tueksi on tärkeää saada ajantasaisia

tietoa lähiluontoalueista ja niiden käytöstä eri ikäryhmien toiminnassa.

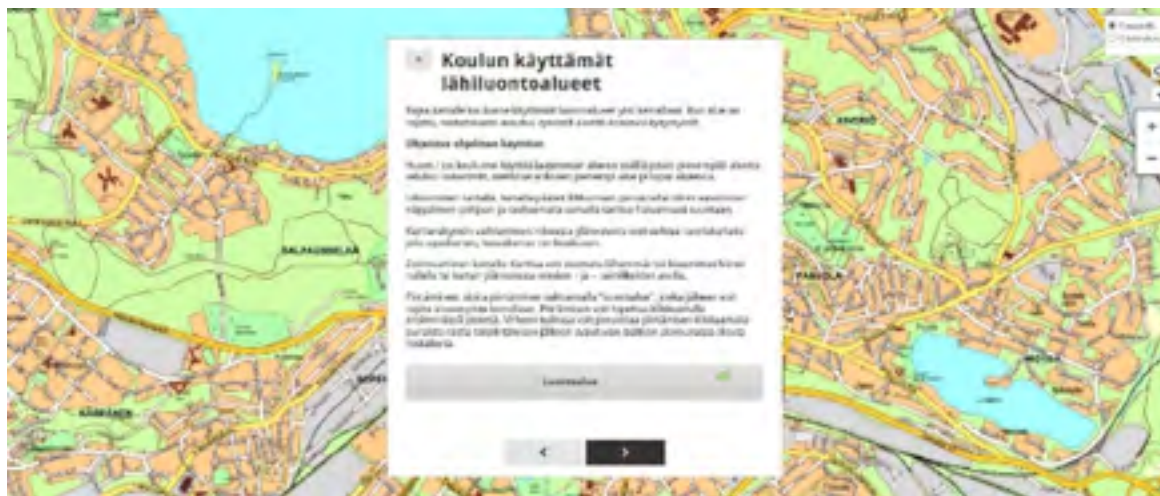
Lahden kaupungin strategiana on menestyä kansainvälisesti rohkeana ihmisten ja yritysten ympäristökaupunkina. Strategia sisältää tavoitteen kehittää yhdyskuntarakennetta sosiaalisesti, taloudellisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla. Asukkaiden osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia halutaan lisätä ja kaupunkia halutaan kehittää nuorten kaupunkina.

Lahden kaupungin päiväkotien ja koulujen lähiluontokartoitus sai sysäyksen Suomen luonnonsuojeluliiton koordinoimasta hankkeesta. Koulumetsät arvoonsa - yhteistyöllä suojelua ja ympäristökasvatusta -hanke toteutettiin vuosina 2012–2013. Hanketta kutsutaan jatkossa lyhyesti nimellä Koulumetsähanke. Hankkeen tarkoituksena oli tunnistaa koulutuksen ja kasvatuksen kannalta tärkeitä

metsiä ja edistää niiden säilymistä, sekä syventää kunnan tietämystä näistä metsistä ja niiden kehitystarpeista.

Koulumetsähankkeessa oli useita toimintamuotoja. Valtakunnallisella koulumetsäkyselyllä selvitettiin koulujen ja päiväkotien lähimetsien käyttöä ja tilannetta. Tähän kyselyyn saatiin vastaukset 14 Lahden päiväkodista. Päiväkotien aktiivinen osallistuminen Koulumetsät arvoonsa -kyselyyn herätti innostuksen selvittää tarkemmin päiväkotien käyttämiä lähimetsiä ja niiden merkitystä. Lahden kaupungin tekninen ja ympäristötoimiala lähti jatkokehittämään työtä yhdessä Suomen luonnonsuojeluliiton projektipäällikön kanssa.

Vuonna 2013 toteutettiin pilottiprojekti, johon valikoitui mukaan muutama kyselyyn vastannut päiväkoti. Pilottipäiväkotien henkilöstölle järjestettiin työpajoja, joissa päiväkotien

Kuva 1. Kuvakaappaus Lahden koulujen lähiluontokyselystä Maptionnaire-ohjelmalla.

käyttämät lähiluontokohteet sekä niiden tarjoamat merkittiin kartoille ja samalla pohdittiin, mitä lähiluonto lapselle tarjoaa. Pilotti lähti liikkeelle paperikartoista, mutta varsin pian päädyttiin kehittämään sähköistä versiota kartta-aineistojen kokoamiseksi helposti käytettävään muotoon. Lahden kaupunki on onnistuneesti käyttänyt Maptionnairea useissa erilaisissa projekteissa, tarinankeruusta mielipaikkoihin tai liikenteen turvallisuuteen liittyviin asioihin. Niinpä lähiluontokartoitus päädyttiin toteuttamaan Maptionnaire-ohjelmalla.

Lähiluontokartoituskyselyn suunnittelussa olivat mukana Lahden seudun ympäristöpalveluiden ympäristöneuvonnan lisäksi sivistystoimi sekä teknisen ja ympäristötoimialan toimijoista yleiskaavoitus, paikkatietoyksikkö ja metsätoimi. Päiväkotikyselyn tulokset saatiin pääosin vuoden 2014 aikana. Sähköisen kartta-aineiston käyttökelpoisuus huomattiin varsin pian käytännön työssä. Nähtiin erityisen tärkeänä sisällyttää Mun juttu – meidän tulevaisuus -hankkeeseen lähimetsäkartoituksen tekeminen nuorten käyttämistä paikoista. Kysely päätettiin toteuttaa perusasteen koulujen sekä lukiodien käyttämistä lähiluontokohteista.

Koulujen lähiluontokyselyn toteutus

Lahden alueen koulujen rehtoreita ja ympäristöyhdyshenkilöitä lähestyttiin kyselyllä sähköpostitse ja myöhemmin osaa myös puhelimitse. Koulujen yhteyshenkilöitä pyydettiin täyttämään Maptionnaire-karttakysely ja merkitsemään kartalle koulun käyttämät lähiluontoalueet (kuva 1). Kysely sisälsi myös muita tärkeitä kysymyksiä lähiluonnon käyttämisestä opetuksessa, liittyen alueiden käyttöasteisiin ja luonnossa opetettaviin aineisiin. Vastaaja pystyi myös valitsemaan ennalta määrättyistä vaihtoehdoista mahdollisen toiveensa yhteistyöstä Lahden kaupungin tai maanomistajan

kanssa. Aluerajauksen tehtyään vastaajalta kysyttiin myös mielipidettä rajatun alueen kehittämisen suhteen sekä vapaamuotoista kuvausta, ja alueen käyttötarkoitusta.

Maptionnaire on selainpohjainen karttakyselypalvelu, joka mahdollistaa tietojen nopean ja tarkan keräämisen. Kyselyyn vastaajan ei tarvitse ladata tai asentaa tietokoneelleen ohjelmaa ja vastaaminen onnistuu nopeasti. Maptionnaire on kevyt ohjelma, joten sen käyttäminen ei vaadi nopeaa internet-yhteyttä tai uusinta tietokonetta. Maptionnairella kerätyt tiedot siirrettiin WebMap-ohjelmaan, jonka jälkeen ne ovat esimerkiksi ympäristö- ja kaupunkisuunnittelijoiden käytössä.

Kyselyn tulokset

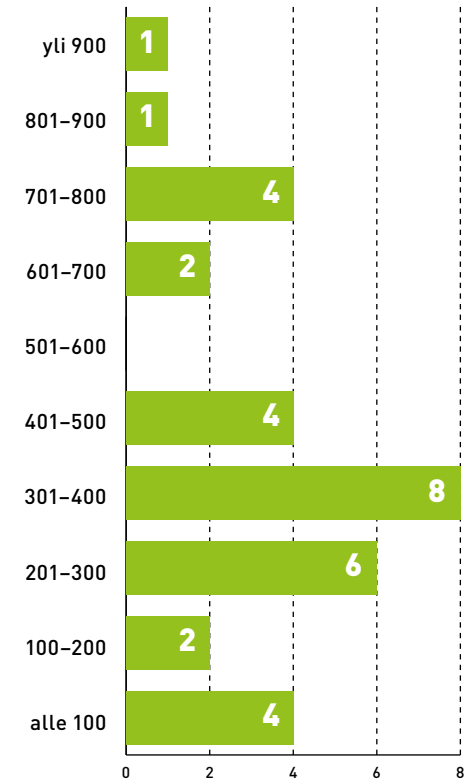
Kyselyyn saatiin vastauksia yhteensä 25 alakoululta, 12 yläkoululta ja 6 lukiolta. Osa kouluista on yhtenäiskouluja. Koulut sijaitsivat

eri puolilla Lahtea ja niiden koot vaihtelivat pienistä alle 100 oppilaan kouluista aina yli 900 oppilaan kouluihin (kuva 2). Alun perin kysely lähetettiin 35 kouluun, joista 31 vastasi ainakin osittain ja 4 jätti kokonaan vastaamatta. Kysely oli avoinna 11/2016–4/2017 välisenä aikana.

Lähiluontoalueiden sijainti ja määrä

Koulut merkitsivät karttapohjalle käyttämässä lähiluontoalueet rajaustyökälulla (kuva 3). Yhteensä rajauksia tehtiin 119 kappaletta ja jokainen vastannut koulu rajasi keskimäärin noin 4 aluetta. Kyselyn vastauksien perusteella alueilla käydään eniten oppituntien aikana ja teema- tai liikuntapäivinä. Alueita käytetään luonnon tutkimiseen, ulkoiluun ja leikkimiseen, maastoliikuntaan ja oppimisympäristönä eri aineissa. Tärkeimmiksi ominaisuuksiksi alueille määritellään läheisyys, turvallisuus, hyvä ja vaihteleva maasto sekä kiinnostavat kasvi-, eläin- tai sienilajit.

Koulun oppilasmäärä

Kuva 2. Koulujen oppilasmäärät.

Kuva 3. Koulujen käyttämät lähiluontoalueet karttamerkintöinä.

Lahden keskusta-alueella useat koulut käyttävät samoja lähiluontokohteita. Alueiden koko vaihtelee ja käytetyimmät alueet ovat tavoitettavuutensa vuoksi sijoittuneet nimenomaan keskustan läheisyyteen. Kolme käytetyintä aluetta Lahdessa ovat Pikku-Vesijärven alue ja Lanu-puisto, Salpausselän ulkoilualue ja Radiomäen maasto, joita käyttää vähintään kolme koulua. Kahdeksan koulua ilmoittaa käyttävänsä vain yhtä aluetta ja niistä viisi on vain yksittäisten koulujen käytössä.

Luonto monipuolisena oppimisympäristönä – poimintoja kyselystä

Koulut käyttävät lähiluontoalueita monipuolisesti hyödyksi opetuksessaan. Useimmin lähiluontoon lähdetään koulusta liikunnan ja biologian tai maantiedon tunneilla (kuva 4). Myös ympäristöoppi, kuvataide ja monilaisien oppimiskokonaisuuksien opetus tapahtuu melko usein ulkona luonnossa. Toista ääripäätä

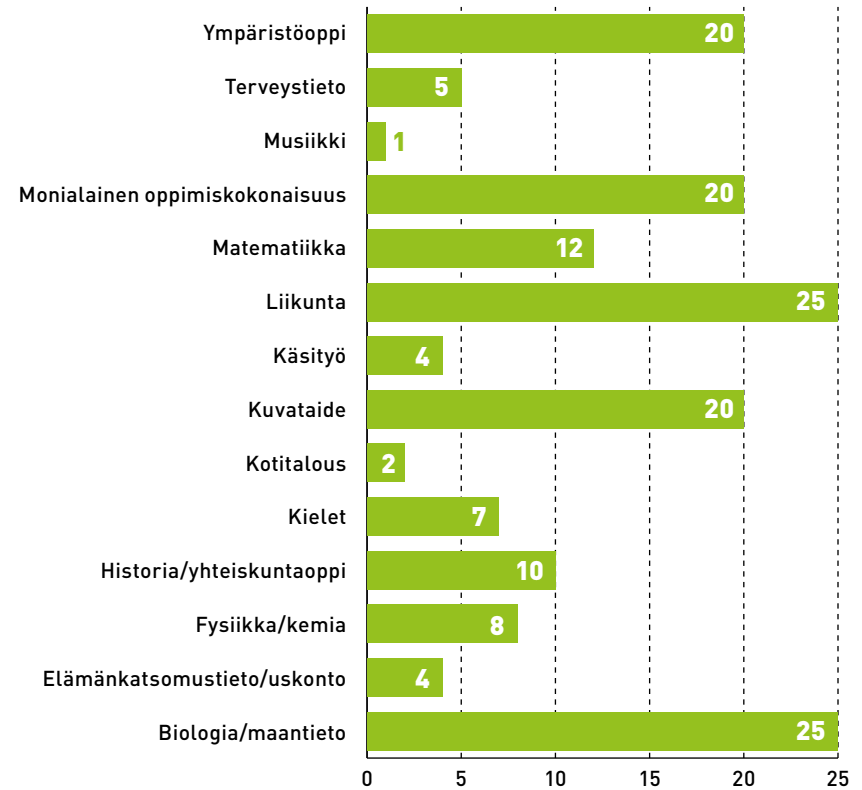
edustavat musiikki ja kotitalous, joita vain muutama koulu ilmoitti opettavansa luonnossa.

Seuraavassa esitellään muutaman koulun esimerkin avulla lähiluonnon käyttöä opetuksessa ja kasvatuksessa. Näillä valituilla kouluilla lähimetsän merkintä oli selkeästi onnistunut ja koulut olivat myös vapaamuotoisesti kuvailleet alueita sekä niillä tapahtuvaa opetusta.

Erstan alakoulu

Erstan alakoulu sijaitsee Nastolan Villähteellä. Alakoulu hyödyntää pientä lähimetsää, jota useat koululaiset myös käyttävät kulkureittinä koululle. Metsän läheltä löytyy entinen sorakuoppa, joka tarjoaa monipuolista kasvilajistoa, erilaisia kiviä, hyönteisiä ja talvisin myös mäenlaskupaikan Retkeily, marjastus, sienestys, askartelumateriaalien keräily, maastoliikunta ja luonnon tutkiminen koetaan onnistuneeksi verrattain pienillä alueilla.

Valitse aineet joiden oppitunteja koulussanne pidetään ainakin joskus ulkona luonnossa

Kuva 4. Koulujen ulkona tapahtuvan opetuksen toteutuminen oppiaineittain.

Eduiksi koetaan metsän ja sorakuopan läheisyys ja turvallisuus. Molempia alueita käytetään oppituntien aikana, teema- tai liikuntapäivissä, iltapäivätoiminnan yhteydessä sekä luontokoulupäivinä. Käyttöä on vähintään kerran viikossa tai useammin eli alueet ovat selkeästi aktiivisessa käytössä. Huoleksi vastaaja nosti sorakuopan mahdolliset rakentamissuunnitelmat, joista ei vielä ollut tarkempaa tietoa. Oppilaita Erstan koulussa on 200–300.

Kasakkamäen alakoulu

Kasakkamäen alakoulu kuvaa Hollolan puolella sijaitsevan Pirunpesän luonnonsuojelualueen ja Tapanilan ulkoilumajan etäisimmiksi lähiluontokohteiksi, joita se käyttää. Niissä päästään etäisyyden vuoksi käymään vain muutaman kerran lukukaudessa. Biologia, maantieto, kuvataide, käsityö ja liikunta sujuvat alueilla, jotka tarjoavat monipuolisia mahdollisuuksia.

Eriyisesti Tapanilan majaa käytetään liikunta-kohteena ja suurimmaksi murheeksi nousee alueen roskaantuminen. Opetusta järjestetään myös aivan koulun pihalla sekä läheisellä pururadalla esimerkiksi liikuntatunneilla useammin kuin kerran viikossa. Aiemmin myös Okerointien toisella puolen sijaitsevaa peltoaukeaa ja sen ympäristöä on käytetty pulkkamäkenä. Oppilaita Kasakkamäen koulussa on 200–300.

Kivimaan yhteiskoulu

Kivimaan yhteiskoulun luontokohteisiin kuuluvat Lanu-puiston ja Pikku-Vesijärven ympäristön lisäksi useat ulkoilualueet, esimerkiksi Vesteråsin metsä. Alueet tarjoavat monipuolista maastoa, metsää ja kallioaluetta hyvillä näkymillä. Kohteet koetaan läheisiksi ja erittäin tärkeiksi koululaisille.

Lähiluonnon kehittämiseksi toivotaan enemmän luontokasvatusta tukevien materiaalien

hyödyntämistä ja ympäristökasvatusohjelmaan liittymistä. Alueille toivottaisiin myös parempia retkeilyä palvelevia rakenteita. Koululta on matkattu myös Merrasjärvelle, mutta etäisyyden vuoksi vain muutaman kerran lukukaudessa. Oppilasmäärä Kivimaalla on 600–700.

Lahden Rudolf Steiner -koulu

Lahden Rudolf Steiner -koulussa hyödynnetään Salpausselän harjun ulkoilualueetta niin ala- ja yläkoulun kuin lukionkin opetuksessa. Lepakkolaavun kunnostusta ja puhtaanapitoa toivotaan, mutta yleisesti ottaen koko alue mielletään erittäin mukavaksi ja monipuoliseksi, jossa voi helposti opettaa ja myös samalla virkistyä. Myllysaaren ranta on myös vähintään kerran viikossa opetuskäytössä ja koulu tekee myös retkiä itse Myllysaareen.

Koululla ei ole omaa liikuntasalia, joten läheistä urheilukenttää hyödynnetään paljon ja se

on myös rajattu käytetyksi alueeksi. Koulun oppilasmäärä on 200–300.

Salinkallion yläkoulu

Salinkallion yläkoulu käyttää Launeen perhepuistoa ja siellä sijaitsevaa Sorsalampea planktonnäytteiden noutamiseen. Saman alueen arboretumissa tutkitaan eri puulajeja, mutta arboretumin puiden kyltit ovat joko kadonneet tai hajonneet.

Salinkallion koulun vieressä sijaitsevaa lähimetsää on myös käytetty paljon, mutta alueen rakentaminen on lohkaissut osan käytettävästä metsästä. Kasvien, sammalien, jäkälien ja sienien tutkiminen on silti vielä alueella onnistunut. Siellä on myös suoritettu matoseurantaa, harrastettu liikuntaa ja luonnontaitaita. Oppilasmäärä koululla on 200–300.

Lahden kaupungin luontoalueet ja niiden kehittäminen

Lahden kaupungin luontoalueet ovat erittäin monipuolisia ja alueita löytyy lähes jokaisen koulun lähiympäristöstä. Ympäristöt tarjoavat oppilaille monia mahdollisuuksia aina vesieliöiden tutkimisesta linnunlaulujen tunnistamiseen ja ympäristötaitteesta liikuntaan. Useimmat alueet ovat myös helposti saavutettavissa. Silti kouluilta esitettiin kaupungille ja muille maanomistajille selkeitä toiveita retkeilyä palvelevien rakenteiden kehittämisestä.

Koulut toivoivat myös roskien siivoustalkoita ja linnunpönttöjen asentamista lähimetsiin, ja kouluille tarjotaankin yhteinen siivoustalkoopäivä joka vuosi toukokuun alussa. Lapsille ja nuorille kaivataan myös mahdollisuuksia osallistua suunnitteluun. Näiden lisäksi luontoarvojen kartoittaminen ja lähiluonnon

opetus- ja kasvatuskäytön periaatteista sopiminen keräsivät kyselyssä paljon kannatusta.

Kouluilta kysyttiin mielipidettä mahdollisuuksista lisätä tai kehittää lähiluonnon opetus- ja kasvatuskäyttöä. Selkeimpänä tarpeena nostettiin esiin valmiiden luontokasvatusta tukevien materiaalien hyödyntäminen. Henkilöstön perehdytys ulkona oppimisen pedagogiikkaan, ryhmien vieminen luontoon ulkopuolisen ohjaajan tuella sekä polkujen merkitseminen tai luontopolun perustaminen maastoon saivat seuraavaksi eniten kannatusta vastanneilta kouluilta.

Muut kommentit ja vapaamuotoiset palautteet kyselystä:

”Meillä on koulun lähistössä runsaasti luontokohteita, joita voi opetuksessa hyödyntää. Ei kuitenkaan ole tietoa kuka maat omistaa, joten yhteistyö on sikäli vaikeaa.”

Minkä asioiden suhteen toivoisitte lisää yhteistyötä Lahden kaupungin / maanomistajan kanssa?

Kuva 5. Koulujen toiveet yhteistyöstä Lahden kaupungin/maanomistajan kanssa.

”Lähteen ympäristöstä kaadettiin pari talvea sitten runsaasti suuria puita. Maisema muuttui huomattavasti ja hämyinen tunnelma katosi.”

”Lahdessa on paljon hienoja paikkoja, joista ei välttämättä tiedetä. Vanhemmat eivät kaikissa perheissä kunnioita luontoarvoja, sen vuoksi koulun tehtävänä on arvokas luontokasvatus!”

”Hyvä, että lähialueen luontokohteet kartoitetaan.”

”On hyvä, että kouluilta kysellään lähialueiden käytöstä. Luontoalueiden säilyttäminen on tärkeää.”

Luonto on enemmän kuin pelkkä oppimisympäristö

Lähimetsien käyttö opetuksessa tarjoaa lapsille ja nuorille varsinaisen oppimisen lisäksi monia muita positiivisia vaikutuksia.

Luonnon merkityksestä ihmisen hyvinvoinnille ja terveydelle saadaan jatkuvasti lisää tietoa. Luontoympäristö houkuttelee liikkumaan melkein huomaamatta ja liikunnan lisääntyminen puolestaan edistää hyvinvointia ja terveyttä. Luonnon monimuotoisuuden ja allergioiden välillä on löydetty yhteys – yksipuolinen ympäristö näyttää johtavan allergioihin ja monimuotoinen luonto kodin ympärillä näkyy ihon bakteerilajiston monipuolisuutena ja suojaavana tekijänä. Luonnossa oleminen vähentää stressiä ja auttaa palautumaan stressistä.

Tutkimuksissa on voitu osoittaa, että metsän ja puiston stressistä palauttava vaikutus alkaa ilmetä välittömästi tai muutaman minuutin metsässä oleskelun jälkeen. Mieliala kohenee ja näin käy jopa pelkästään luonnonmaisemaa katsellessa. Luonnossa keskittymiskyky ja tarkkaavaisuus paranevat ja siellä oleminen edistää myös positiivisten tunteiden syntymistä. Onnistumisen kokemukset vaikkapa

Miten lähiluonnon opetus- ja kasvatuskäyttöä tulisi lisätä tai kehittää?

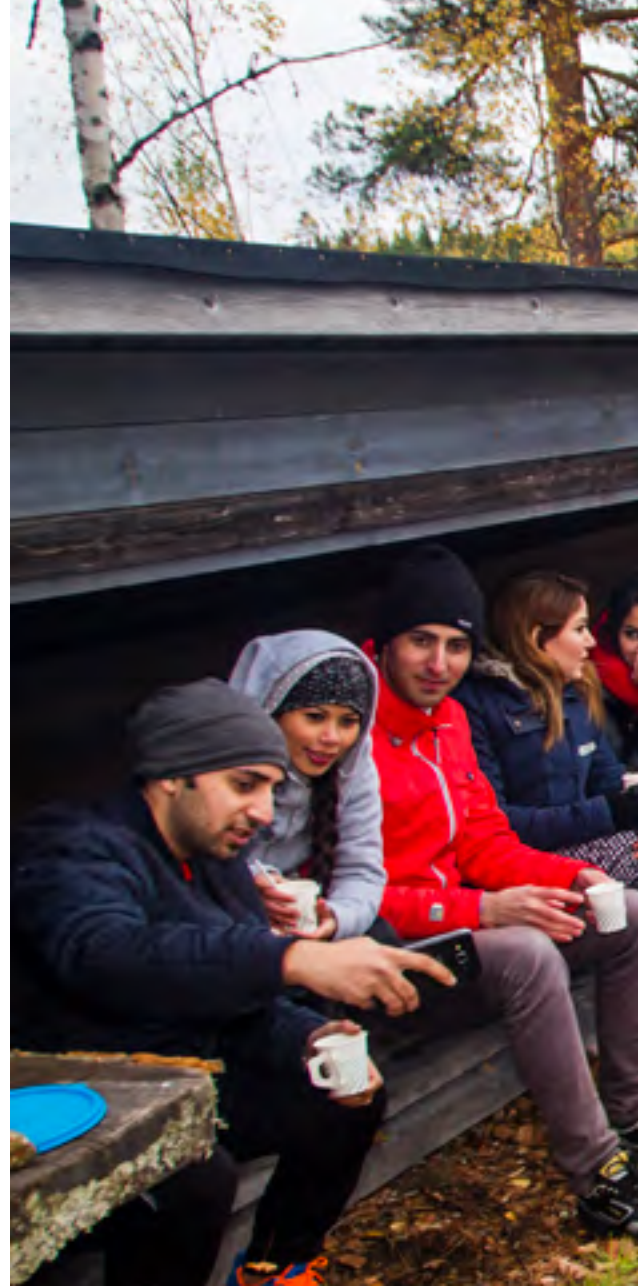
Kuva 6. Koulujen näkemys lähiluonnon opetus- ja kasvatuskäytön lisäämisen tai kehittämisen tarpeesta.

luontoretkeillä vahvistavat lapsen ja nuoren itsetuntoa sekä uskoa omiin kykyihin.

Muuttuva elämäntapa on vähentänyt lasten ja nuorten luontokontakteja. Siksi koulun tarjoamat mahdollisuudet mennä luontoon ovat tärkeitä lapsen ja nuoren luontosuhteen syntymiselle tai vahvistumiselle. Luontokokemukset ovat tärkeitä myös ympäristövastuullisuuden kehittymiselle. Lähiluontoalueiden tärkeyttä opetuksessa ja ihmisten jokapäiväisessä elämässä ei voida kiistää, vaan sitä tulisi korostaa vielä nykyistekin enemmän. Kartoittamalla lähiluontoalueita ja osallistamalla sekä ihmiset, että instituutiot, voidaan luoda maailma johon jokainen pääsee vaikuttamaan ja jossa jokaisen on hyvä elää.

Lähteet

Mapita Oy. Maptionnaire-ohjelma:
<http://www.maptionnaire.com/> (viitattu 29.5.2017)

"MUKAVA TEHDÄ TIIMINÄ."

PILOTTEJA,
PAJOJA,
KATSAUKSIA

"HYVÄ MIELI,
KUN ONNISTUI."

Paavo Heinonen

NUORILTA NUORILLE -TOIMINTAMALLI

Taustaa

Vuoden vaihtuessa uuteen 1.1.2017 tasavallan presidentti *Sauli Niinistö* painotti voimakkaasti pitämässään puheessa kansalaisten, erityisesti nuorten osallisuuden sekä vastuun- tuntoisuuden tunnetta omasta elämästään. Niinistön sanoin:

”Osallisen (kansallis)tunto pohjautuu vuorovaikutukseen; Suomi toimii tavalla, joka huomioi ihmisen, ja tämä puolestaan osallistuu yhteiseen tavoitteeseen. Syntyy yksilön ja yhteisön välinen sanaton sopimus, ja tuloksena on arvostavaa kansallistunnetta ja myönteistä yhteenkuuluvuutta.”

Uudenvuodenpuheessaan presidentti kehottaa meitä ohjaamaan toimintaamme osattomuudesta osallisuuteen. Tähän tavoitteeseen tarttuvat voimakkaasti kaupunkien ja kuntien nuorisotyö sekä sosiaalihuolto unohtamatta lukuisia eri kolmannen sektorin toimijoita.

Samaan, nuorten osaamisen ja osallisuuden tunteen vahvistamiseen, pyrkii myös *Mun juttu – meidän tulevaisuus* -hanke, jonka lukuisat luonto-, liikunta-, taide- ja media-alojen toimijat tuottavat uusia ja innovatiivisia nuorisotyön muotoja.

Tässä artikkelissa avataan yhden hankkeen toteuttajan, Suomen urheiluopiston, toimintamallia, jossa ammattiin opiskelevat liikuntaneuvojaopiskelijat toteuttavat tiimeissä osallistavia projekteja sekä Lahden nuorisopalveluiden että alueen joustavan perusopetuksen ryhmillä. Projektien tavoitteet ovat monitahoisia kohdistuen niin opiskelijoiden ammattitaidon kehittymiseen kuin myös kohderyhmien nuorten osaamisen vahvistamiseen. Artikkelissa keskitytään opetuksessa käytetyn projektipedagogiikan kuvailuun sekä käsitellään oppimista ja tavoitteiden saavuttamista käytännön esimerkkien kautta. Lisäksi kuvataan yh-

teistyössä kehitellyn ”nuorilta nuorille” -toimintamallin hyödyt.

Projektipedagogiikka

Projektipedagogiikka ja tiimioppiminen ovat termejä, joilla pyritään kuvaamaan opetusmenetelmää, joka poikkeaa suomalaisessa koulussa perinteisesti vallinneesta behavioristisesta opetusmuodosta. Behavioristisessa opetusmuodossa oppija nähdään passiivisena tiedon vastaanottajana, johon opettaja siirtää tietoa. Opetusmuoto ei siis itsessään tue opiskelijan kriittistä ajattelua, oma-aloitteisuutta tai sosiaalisten vuorovaikutustaitojen kehittymistä.

Yhteiskunnan ja nykypäivän työelämän tarpeiden muuttuessa behavioristisen mallin rinnalle on viime vuosien aikana noussut ajatusmaailma konstruktivistisesta opetustyylistä, jossa oppija toimii itse aktiivisena

tiedonrakentajana sekä toimijana. Tämä tarkoittaa oppiainerajat ylittävää yhteistoimintaa, jossa opiskelijoista koottu tiimi (noin 4–6 opiskelijaa) ryhtyy toteuttamaan joko itse kehittämäänsä tai opettajan tarjoamaa projektia. Myös projektipedagogiikka tukeutuu vahvasti konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen.

Käytännössä projektipedagogiikalla tarkoitetaan työskentelymallia, jossa opiskelijat suunnittelevat, valmistelevat ja toteuttavat ammattiopintoihin liittyviä projekteja läheisessä yhteistyössä asiakkaan tai työelämän edustajan kanssa. Opiskelijoiden ollessa suorassa kontaktissa työelämän kanssa myös vastuu toiminnasta siirtyy opettajalta opiskelijoille. Vastuu itsestä ja toiminnan laadusta lisää opiskelijan itseohjautuvuutta, aktiivisuutta sekä motivaatiota kehittäen siten tärkeitä työelämässä vaadittavia elämäntaitoja. Kun projektipedagogiikassa vastuu oppimisesta on opiskelijalla itsellään, oppiminen tapahtuu usein ilman opettajaa.

Suurin osa oppimisesta tapahtuu luokkahuoneen ulkopuolella aidossa vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa. Aidot kohtaamiset erilaisten ihmisten kanssa, tulevalle ammatille luonnollisissa ympäristöissä, ohjaa opiskelijan toimintaa työelämälähtöiseen suuntaan. Yhteistyössä työelämän kanssa opiskelija laajentaa ymmärrystään yhteiskunnasta ja kehittää sosiaalisia vuorovaikutustaitojaan. Myös projektissa toimivan tiimin sisäisessä vuorovaikutuksessa oppi tarttuu opiskelijalta toiselle.

Opiskelijan ollessa aktiivinen toimija, mikä jää opettajan tehtäväksi? Opettajan rooli projektipedagogiikassa on tukea sopivalla tavalla opiskelijoiden työskentelyä sekä saattaa keskeinen oppi opiskelijalle itsellensä näkyväksi. Projektipedagogiikassa opettajan tulee luopua aktiivisen toimijan asemastaan ja ryhtyä ohjaamaan toiminnan suuntaa haastamalla opiskelijat ajattelemaan sekä etsimään uusia ratkaisuja dialogin avulla.

Yhdessä keskustellen, jokainen vuorollaan ideansa tarjoten, ryhmän jäsenet tukevat toinen toisensa oppimista.

Toisaalta opiskelijat saattavat ajautua projektissaan myös haasteeseen, johon heillä ei ole riittävää substanssiosaamista kyetäkseen ohjaamaan ryhmää. Tällöin opiskelijat voivat tehdä aloitteen opettajan suuntaan ja pyytää opetusta tarvittavista aihekokonaisuuksista. Näin opettajan ja opiskelijoiden välinen vuoropuhelu jatkuu niin uuden oppimisessa kuin opitun reflektimisessa. Opettajaa voisikin tässä yhteydessä kutsua ennemmin fasilitaattoriksi tai mentoriksi kuin opettajaksi.

Tehokkaimmillaan oppimista tapahtuu projektipedagogiikassa silloin, kuin opiskelijan sisäinen uteliaisuus kehittää hänelle tarpeen ja motivaation oppia uutta jostakin aihekokonaisuudesta. Käytännössä opiskelijat luovat aiheen ympärille projektin, jota

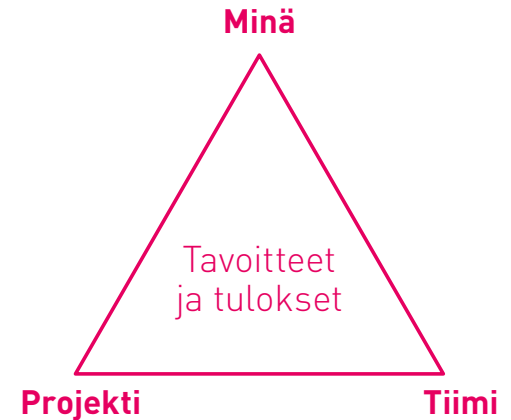
lähtevät toteuttamaan oman tiiminsä kanssa. Tällöin oppija pääsee vaikuttamaan projektin sisältöön alusta alkaen ja kokee työskentelyn mielekkääksi sekä itselle tärkeäksi. Opiskelija tuntee siis vastuunsa projektin suunnittelu-, valmistelu- ja toteutusvaiheessa. Jos projektin aihe tulee opettajalta, opiskelija kokee saattaa alentunutta motivaatiota projektissa työskentelyyn, koska aihe on ikään kuin ”kaadettu ylhäältä” eikä opiskelijalla itsellään ole ollut mahdollisuutta vaikuttaa työnsä sisältöön.

Projektipedagogiikan tavoitteena on valmistaa alan opiskelijoita työelämään vahvistamalla heidän työelämätaitojaan sekä luomalla laajoja ammatillisverkostoja jo opintojen aikana. Yksittäisissä projekteissa niin oppimisen tavoitteet kuin tuloksetkin voidaan jakaa kolmeen tasoon. Ensimmäisellä tasolla on ”minä” eli opiskelijan henkilökohtaiset oppimistavoitteet ja oppiminen, toisella tasolla nähdään tiimi kokonaisuutena ja ryhmän

yhteiset tavoitteet sekä oppimiset, kun taas kolmanteen tasoon liittyvät projektin omat tavoitteet ja tulokset.

Opiskelijan henkilökohtaisena tavoitteena voi projektitehtävistä riippuen nähdä esimerkiksi ammattitaidon kehittymisen ohjaustyössä tai ihmisenä kasvun ennen kokemattoman kohderyhmän kanssa toimiessa. Kohdetaan uusia ja ennen kokemattomia haasteita muuttuvissa ohjaustilanteissa, opiskelija oppii ratkaisemaan ongelmia sekä itsenäisesti että tiimin kanssa.

Tiimin yhteiset tavoitteet ja tulokset puolestaan liittyvät ryhmän työskentelyyn projektin eri vaiheissa. Kuinka tiimi toimii? Onnistuttiinko ongelmat ratkaisemaan yhdessä keskustellen? Miten tiimin sisäinen vuorovaikutus toimii? Kun projektin yleiset tavoitteet on sovittu yhdessä asiakkaan kanssa, on luonnollista, että työelämän edustaja

osallistuu myös palautteen antamiseen ja projektin onnistumisen arviointiin. Tämä antaa opiskelijoille arvokasta kokemusta työelämän kanssa toimimisesta jo opiskeluvaiheessa ja siten valmentaa opiskelijoita työelämään.

Nuori Yrittäjyys (NY) -tiimioppiminen

Monissa ammatillisissa oppilaitoksissa on siirrytty behavioristisesta opetusmenetelmästä työelämälähtöiseen opiskelumalliin Nuori Yrittäjyys (NY) -toiminnan kautta. NY-toiminnassa ammattiin opiskelevat perus-

tavat 2–5 hengen ryhmiä, joissa käynnistävät noin vuoden mittaisen uransa NY-yrittäjinä. Yrittäjänä toimiessa korostuvat opiskelijan työelämätaidot vaihtelevissa ympäristöissä, vastuuntuntoisuus sekä vapaus tuottaa ja toteuttaa itselle mielekkäitä projekteja aitojen asiakkaiden kanssa. Yrittäjyys edellyttää opiskelijalta sitoutumista omaan tiimiinsä, yhteisten tavoitteiden sopimista sekä niistä kiinni pitämistä.

Ryhmässä toimiessa yksilöiden vahvuudet paljastuvat ja oppimista tapahtuu vuorovai-
kutuksessa ryhmän sisällä, jolloin yhteinen aika, haaste ja kärsivällisyys kasvattavat sekä tiimiä että opiskelijoita yksilöinä. Yhteenkuulu-
vuuden tunne sekä tiimin kesken jaettu vastuu liittyvät olennaisena osana NY-toimintaan sekä projektipedagogiikkaan. Mutta miten NY-toiminta tai projektipedagogiikka näyt-
täytyvät käytännössä?

Esimerkki NY-tiimioppimisesta: luonto- ja elämyspalveluita tarjoava Eräretki NY

Esimerkissämme kolme nuorta, viimeisen vuoden liikuntaneuvojaopiskelijaa ovat muodostaneet yhdessä Nuori Yrittäjyys -yrityksen, Eräretki NY:n. Yritys on muodostettu opiskelijoiden yhteisten mielenkiinnonkohteiden perusteella ja heillä on selkeä visio siitä, millaista yritystoimintaa he haluavat harjoittaa NY-vuoden aikana: Eräretki NY tarjoaa luonto- ja elämyspalveluita erilaisille asiakasryhmille hyödyntäen yrittäjien omaa luontoalan kokemusta sekä osaamista. Eräretken opiskelijat haluavat myös kehittää edelleen omia luonnossa vaadittavia taitojaan sekä jakaa luonnossa olemisen mukana tulevaa hyvinvointia asiakasryhmille.

Eräretki NY:n perustettuaan opiskelijoilla on mahdollisuus miettiä ensimmäisiä yrittäjänä toimimisen askeleita. Mietitään tuotteet, joita tarjotaan, kanavat, joita hyödynnetään

markkinoinnissa sekä jaetaan tiimin sisäiset roolit vahvuuksien ja mielenkiinnon kohteiden mukaan. Nopeasti opiskelijat ryhtyvät tarjoamaan palveluitaan asiakkaille perustamalla internet-sivut ja sosiaalisen median kanavat, tarttuvat puhelimeen ja alkavat tehdä asiakashankintaa suoramarkkinoinnilla suoraan yrityksiin.

Kokemusta yritystoiminnasta karttuu ensimmäisestä päivästä lähtien, asiakaskontakteja syntyy välittömästi ja oppimista tapahtuu. Vihdoin Eräretki NY sai asiakkaakseen pienen urheilualan kaupan, joka toivoo työntekijöilleen virkistyksestä melontakokeilua sekä pannukahveja nuotion äärellä. Eräretki-opiskelijat reagoivat asiakkaan toiveisiin ryhtymällä suunnittelemaan sovittulle päivälle toiveiden mukaista ohjelmaa.

Ohjelmaa suunnitellessaan opiskelijat toteavat, ettei heillä ole riittävästi kokemusta melon-

"OMAT MURHEET JÄI SIVUUN."

nasta, jotta pystyisivät hallitsemaan ryhmää vesillä. Opiskelijat ottavat asian oma-aloitteisesti esille viikoittaisessa tapaamisessa NY-mentorinsa kanssa ja esittävät toiveen melonnan tutoriaalista, jossa mentori kouluttaa opiskelijoille riittävät tiedot ja taidot kanootin hallinnasta sekä ohjaa heidät omatoimiseen itseopiskeluun. Näin opiskelijat pystyvät itse ohjaamaan omaa oppimistaan haluttuun suuntaan osana ammatillista kehittymistä.

Melonta-asiakkaan toiveita noudattaen opiskelijat suunnittelevat illan mittaisen toteutuksen järjestettäväksi. Opiskelijat huolehtivat itsenäisesti aikataulun, ohjausvastuiden, tarvittavien varusteiden sekä tilojen varauksista ja valmisteluista. Laadukkaan asiakaspalvelutilanteen varmistamiseksi mentori tarkastaa suunnitelmat sekä varmistaa, että asiakasryhmälle on varmasti lähtenyt riittävät ennakkotiedot tapahtumaan osallistumiseksi.

Hetki koittaa ja asiakasryhmä saapuu tapahtumapaikalle, jossa opiskelijat ovat valmiina ottamaan osallistujat vastaan. Illan aikana tehdään ryhmäyttäviä harjoitteita, melotaan läheisellä järvellä sekä nautitaan nuotion loimusta syysiltana. Opiskelijat suoriutuvat ohjauksestaan hyvin ja asiakas on tyytyväinen. Opiskelijat saavat jopa tärkeää palautetta päivän toteutuksesta suoraan työelämän edustajalta, asiakkaalta. Tapahtuman jälkeen Eräretki, jälleen mentorin avustuksella, valmistelelee sekä lähettää yritykselle laskun ohjelmapalvelutoiminnasta. Tapahtuman jälkeen opiskelijat refleктоivat asiakaspalvelukokemuksensa yhdessä mentorin kanssa, joka kysymyksillä pyrkii edesauttamaan opiskelijoiden ymmärryksen kehittymistä liikunnan ohjaamisesta, liiketoiminnasta sekä omasta oppimisesta.

Yllä kuvatussa esimerkissä NY-yrityksen perustaneet opiskelijat käyvät läpi alusta

alkaen koko yritystoiminnan periaatteet projektipedagogiikan mukaisessa ohjauksessa. Esimerkin projektiin kuului kaikki alun suoramarkkinoinnista toiminnan suunnitteluun sekä lisätiedon hankkimisesta (substanssiosaamisen lisääminen mentorin avulla) laskutukseen ja oman oppimisen havainnointiin. Onnistuneen asiakastoteutuksen aikaansaamiseksi opiskelijat kokoontuivat useaan otteeseen yhteen suunnittelemaan ohjelmaa, jakamaan ajatuksia sekä työstämään prosessia oikeaan suuntaan.

Toisaalta toteutuksen jälkeen opiskelijat kokoontuvat refleктоimaan ohjausta, mikä meni hyvin ja mitä tulee kehittää seuraavien asiakkaiden kanssa. Tämä kehittää opiskelijoiden kykyä refleктоida ja arvioida omaa toimintaansa ja siten edesauttaa heidän ammatillista kehitystä. Mutta miten tämä liittyy esimerkiksi presidentti Niinistön uuden vuoden puheeseen? Miten projektioppimisen

mallilla on mahdollista tukea yhteiskunnallisia tavoitteitamme?

Perinteisessä behavioristisessa eli opettaja-johtoisessa pedagogiikassa opiskelija on totunut asemaansa toimia tiedon passiivisena vastaanottajana ja kysymyksiin vastaajana. Pedagogiikka toimii sellaisenaan tilanteissa, jossa on suuret opiskelijaryhmät, rajoitetusti aikaa käytettävissä sekä tarkat sisällölliset päämäärät. Tämä ei suoranaisesti itse edistä opiskelijan oma-aloitteisuutta, vastuuntuntoisuutta ja vastuunkantokykyä vaan kannustaa opiskelijaa ainoastaan vastaanottamaan tarjottua tietoa.

NY toiminnassa sekä projektipedagogiikassa opiskelija puolestaan on toimija, joka kerää tietoa haluamistaan aihekokonaisuuksista, toimii aktiivisena tiedon käsittelijänä sekä kehittää omia työelämässä tarvitsemiaan taitoja. Nimittäin nykypäivän työelämässä

arvostetaan työntekijän sopeutumiskykyä muuttuvissa tilanteissa, vuorovaikutustaitoja sekä oma-aloitteisuutta, jotka ovat kaikki taitoja, joita ei kirjasta opiskella.

Nuorilta nuorille -malli

Suomen urheiluopistolla, Vierumäellä, Munnjuttu – meidän tulevaisuus -hankkeen yhteydessä on kehitetty yhteistyössä Outward Bound Finland ry:n kanssa niin kutsuttu ”nuorilta nuorille” -nuorisotyön ohjausmalli. Nuorilta nuorille -mallilla tarkoitetaan tilannetta, jossa nuoret (17–21-vuotiaat) liikunta-alan opiskelijat suunnittelevat ja ohjaavat saman ikäisille nuorisoryhmille luontoaktiviteetteja, kuten erätaitoja, melontaa, maastopyöräilyä tai vaellusta. Toimintaan osallistuvat nuorisoryhmät koostuvat erityistä tukea opinnoissaan tai elämänhallinnassaan tarvitsevista nuorista.

Nuorilta nuorille -toimintamallin mukaiset toiminnot lähtevät aina kohderyhmän tarpeesta ja tavoitteesta. Monet nuoret tarvitsevat elämässään itsetuntemuksen ja -luottamuksen vahvistamista, sosiaalisten vuorovaikutustaitojen kehittämistä tai pelkäämään arjen rutiineista irtaantumista. Kurssia suunniteltaessa sekä kohderyhmän nuoret, että ohjaavat opiskelijat pääsevät vaikuttamaan kurssin sisältöihin. Nuorilta kysytään mitä he haluaisivat oppia, kokea tai ohjata, kun puhutaan luontoympäristössä toimimisesta.

Nuorilta nuorille: Retkeilyn ABC -nimeä kantanut kurssi järjestettiin ensimmäistä kertaa Lahden nuorisopalveluiden ryhmälle, tarkoituksena oli auttaa ryhmän nuoria löytämään piileviä voimavarojaan uusien luontokokemusten avulla. Tavoitteena kurssissa oli toteuttaa kolmen yhteisen tapaamisen kestoinen projekti, jossa nuoret oppivat yhteistyö- ja retkeilytaitoja opiskelijoiden ohjauksessa

sekä pääsevät ylittämään itsensä luonnossa tehtävien haasteiden kautta. Kurssin kaksi ensimmäistä tapaamista vietettiin toisiinsa tutustuen sekä luonnossa tarvittavien taitojen harjoitteluun, ja jo kolmannella tapaamisella lähdettiin yhdessä yön yli kestäväälle retkelle Repoveden kansallispuistoon. Kurssin suunnittelusta, valmistelusta ja toteutuksesta vastasivat nuoret liikunnan alan opiskelijat yhdessä tarvittavaa tukea tarjoavan mentorin kanssa.

Retkeilyn ABC -kurssin toteutuksissa todettiin ensimmäistä kertaa toimintamallin hyödyt: kun erilaisista taustoista tulevat nuoret kohtaavat aktiivisen ja positiivisen tekemisen merkeissä, jokainen mukana oleva nuori hyötty tilanteesta. Tapaamisissa ja kohtaamisissa tutustutaan toisiin, opitaan uusia asioita erilaisista taustoista tulevilta vertaisnuorilta sekä saadaan lisää energiaa elämään. Kohderyhmän nuorten huomattiin oppivan kantamaan vastuuta sekä itsestään

että ystävistään, kokevan positiivisia yhteiskokemuksia ja tunnistavan uusia taitoja ja tietoja itsestään. Myös vuorovaikutus- ja ongelmanratkaisutaidot kehittyivät tilanteissa, joissa nuoret eivät olleet aiemmin olleet.

Lahden nuorisopajan kanssa yhteistyössä tehdyn kokeilun jälkeen toimintamallia on laajennettu moniin yhteistyöprojekteihin hankkeessa. Luontoliikuntaan ja hyvinvointiin liittyviä pilotteja on toteutettu paikallisten JOPO-luokkien, nuorisopajojen sekä maahanmuuttajaryhmien kanssa ja myös ohjaavat opiskelijat ovat vaihtuneet. Aidot kohtaamiset aktiivisen tekemisen parissa ovat poikkeuksetta tuottaneet näkökulmien avautumista yhteiskuntaan, ennakkoluulojen murenemistä sekä uusien haasteiden kohtaamista niin mukana olleilla nuorilla kuin ohjauksesta vastanneilla opiskelijoillakin.

Nuorilta nuorille -toimintamalli perustuu projektipedagogiseen ajatusmaailmaan, jossa nostetaan esille yhteiskunnallisesti merkittäviä teemoja, kuten kasvun tuki sekä maahanmuuttajien kotoutuminen. Nuorten opiskelijoiden ohjaamina kohderyhmän nuoret kokevat vertaisuutta sekä näkevät tietynlaisen esimerkin opiskelusta ja elämänhallinnasta. Tällä toiminnalla kasvatamme yhteiskuntaamme osallisia, sosiaalisesti taitavia ja yhteisöllisyyttä tukevia kansalaisia. Juuri sellaisia, joita Niinistö puheessaan painotti.

Kaaviokuva Nuorilta nuorille -mallista.

NUORILTA

NUORILLE

Kouluttajat

- Kouluttaa opiskelijat toimimaan kohderyhmän kanssa
- Ohjaa opiskelijoiden suunnittelutyötä
- Vastaa kokonaisuudesta ja toiminnan turvallisuudesta

Opiskelijat

- Perehtyminen toimintaan
- Toimintapäivien suunnittelu
- Toiminnan ohjaaminen
- Oman oppimisen reflektointi

Nuoret

- Toimintaan osallistuminen
- Suuret seikkailut
- Omien kokemusten reflektointi

Vaikutukset

- Uuden oppimista ja haasteiden kohtaamista
- Vahvistunut osallisuuden tunto
- Kehittyneet itseluottamus ja itsetuntemus

*"TAIDAN SITTEENKIN
OSATA JOTAKIN."*

Anja Kuhalampi

TAIDE AVAA AJATUKSET

Taustaa

Taidepedagogiikassa yhdistyvät taiteen kaksi eri intressiä. Toisaalta voidaan nähdä selkeästi kasvatuksellinen päämäärä, jolloin tietoisesti pyritään vaikuttamaan johonkin. Toinen päämäärä on avoin, jolloin taide itsessään nähdään moniarvoisena, merkityksiä täynnä olevana elämän ilmiönä, joka avaa vaihtoehtoisia näkymiä ymmärtää todellisuutta. Taide on eräänlainen kolmas tila, hyppy tyhjään ulottuvuuteen, jossa on mahdollisuus tutkia omaa itseään ja suhdetta ympäröivään todellisuuteen. (Pääjoki, 2004, Riionheimo, 2016.) Taiteen läsnäolo kasvatuksessa synnyttää ”esteettistä ja eettistä herkkyyttä, jota ilman kulttuurimme ja sivistyksemme perustat ovat koetuksella” (Anttila, 2006).

Taide johdattaa ihmisen aistisen tiedon äärelle. Taiteen keinoin tapahtuva toiminta edellyttää herkistyneelle kokemiselle sopivia tilanteita ja riittävästi aikaa. Jokaisella tulisi

olla mahdollisuus oppia aistimaan herkästi ja kokonaisvaltaisesti: oppia kuuntelemaan, katselemaan, koskettamaan, haistamaan, maistamaan, aistimaan omaa kehoaan tai tilaa liikkumalla. (Sava, 1993.) Ryhmässä toteutettava taide- ja kulttuuritoiminta luo ihmisille mahdollisuuksia kohdata toisiaan, jakaa kokemuksia ja tunteita, sekä pohtia omaan persoonaan liittyviä asioita. ”Taiteen hyvinvointivaikutukset ulottuvat ihmisen persoonallisuuteen, eivät ainoastaan fyysiseen terveyteen” (Houni, 2017).

Taidetoiminta nähtiin ihanteellisena välineenä Mun juttu – meidän tulevaisuus -hankkeessa, koska se mahdollistaa subjektiivisen ajattelun herättämisen sekä luovan tavan käsitellä ympäröivää todellisuutta nuoren omasta näkökulmasta. Erityisesti Taideyliopiston, Mediakasvatusseura METKAN pilottien sekä K.H. Renlundin museon ekososiaalisen työkentelyn ytimessä toimi taide. Tärkeimpänä

tavoitteena oli auttaa nuoria tuntemaan itseään paremmin, jotta he voisivat oman kiinnostuksensa ja osaamisensa pohjalta hahmottaa toiveitaan ja tulevaisuudensuunnitelmiaan.

Nuoret pääsivät kokeilemaan monipuolisesti erilaisia taidemuotoja: draamaa, tanssia, triikkausta, omien biisien tekoa, kierrätys-designia, improvisaatiota, osallistavaa dokumentointia, videoiden ja lyhytelokuvan tekoa, parkouria, tuunausta, ITE-taidetta, graffitien tekoa ja useita muita lajeja. He saivat myös tavata idoleitaan ja keskustella heidän kanssaan tulevaisuuden näkymistä. Hankkeessa tähdättiin itsetuntemuksen lisäämiseen, sosiaalisten taitojen edistämiseen ja nuoren omien ilmaisuvälineiden kehittämiseen. Ajatuksena oli, että taide voisi avata uusia tapoja nähdä asioita ja synnyttää luovaa ajattelua. Taide antaisi myös luvan heittäytyä, etsiä itsestään uskallusta ja rohkeutta uuden edessä.

Kuvaan artikkelissani lähinnä Lahdessa ja Kokkolassa järjestettyä pajatoimintaa, vaikka esimerkiksi Haminan musiikkiin liittyvät sävellys-, biisinteko- ja soittopajat ansaitsisivat ihan oman artikkelinsa. Musiikkipajoissa nuorten mielestä parasta oli ”luomisen vapaus ja yhdessä toimiminen”, ”kehittyminen oman musiikkigenren parissa” ja ”työlleen omistautunut ystävällinen vetäjä”. Sieltä erityisesti *Rock Criminals* -yhtyeen ja laulaja, lauluntekijä *Pinja Viitasaaren* voi nostaa esiin onnistuneesta pajatoiminnasta, jossa nuoret ovat saaneet toivomaansa tukea harrastukselleen. Mikä ilahduttavinta – Haminan kaupunki on Mun juttu -hankkeen hyvien kokemusten jäljiltä jatkamassa toimintaa.

Tarinallinen taidetyöskentely

Taiteellinen toiminta voi parhaimmillaan tavoittaa ruumiillisia, tietoisin käsittelyn ulkopuolelle jääviä kokemuksia, jotka kuitenkin vaikuttavat olemiseemme ja itseyttämyk-

seemme. Taiteellisen toiminnan mahdollisuus on sen aistivoimaisuudessa. Taidetyöskentely voi nostaa esiin olemiseemme liittyviä, taustalle painuneita muistoja ja kokemuksia. Epäselviä ja hahmottomia tuntemuksia ja ajatuksia saadaan näkyviksi ja tietoisin käsittelyn piiriin. Nuorten kanssa paljon työskennelleet taidepedagogit näkevät tärkeinä sellaiset aisteihin vetoavat harjoitteet, jotka auttavat nuorta tavoittamaan itsessään muotoa vailla olevia tuntemuksia ja sysäävät työskentelyprosessin niiden kanssa liikkeelle. (Sava & Katainen, 2004.)

Taidepedagogi ja kuvataiteilija *Virpi Vesanen-Laukkanen* (2004) korostaa sitä, kuinka taiteellisella toiminnalla opitaan ja harjannutetaan taitoja. Mutta yhtä tärkeää on myös taiteen tekemisen mahdollistama pysähtyminen, mahdollisuus viiveeseen ja pohdintaan. Taiteen voi nähdä siltana maailmaan, omaan minään sekä taitoihin ja toimintaan:

”Taide konkretisoituu tekemisen kautta ja vahvistaa tekijässään muun muassa kokonaisuuksien hahmottamisen, tarkkaavaisuuden, keskittymiskyvyn, kärsivällisyyden, arviointitaidon, tunteiden tuntemisen ja niistä tietoisena olemisen ja vastaanottamisen taitoja” (Vesanen-Laukkanen, 2004).

Narratiivinen identiteetti

Narratiivista ajattelua pidetään ihmisen luonnollisimpana ja varhaisimpana tapana ajatella. Narratiivisuus hahmottuu nimenomaan tarinallisuuden kautta siten, että ihmisellä on täysin luontaisia valmiuksia organisoida kokemuksiaan narratiiviseen, kertomuksen muotoon. Narratiivinen identiteetti on ihmisen itsensä rakentama kertomus siitä, kuka hän on ja identiteetti saa ilmauksen kaikessa siinä, mitä ja miten ihminen kertoo itsellensä ja muille itsestään ja elämästään. Myös kertomatta jättäminen on itseilmauksen muoto. (MacIntyre, 2004.)

Taidepedagogien ja tutkijoiden mukaan ihmisen itseymmärrys ja maailmankatsomus rakentuu ja välittyy tarinoiden avulla. Paitsi kertomalla itse omaa elämää voi jäsentää myös toisten kertomilla tarinoilla. Tässä kerronnassa eri taiteenalueilla on tärkeä paikkansa. (Bardy, 1999, 2005; Sava & Katainen, 2004.)

Narratiivinen ajattelu pyrkii suurten totuuk-sien sijasta selittämään yksittäistä inhimillistä ajattelua. Yksilön oma intentio ja sisäinen mentaalinen elämä ovat sen lähteinä. Siksi myös selitykset asioille ovat yksittäisiä, ti-lannesidonnaisia ja ajallisia. Olennaista on, että samalle tapahtumalle hyväksytään useita erilaisia tarinoita, tulkintoja ja totuuksia. Uudet kokemukset, muistijäljet ja oppiminen muokkaavat jatkuvasti ajattelun kartastoa, joka ei pysy samanlaisena, vaan on alituisesti muuttuva. Ihmisen mieli luo jatkuvasti uutta versiota maailmasta. (Bruner, 1986, 1999.)

Mun juttu – meidän tulevaisuus -hankkeessa taidetyöskentelyn avulla päästiin kuulemaan nuorten omaa kertomusta, kokemusta ympäröivästä maailmasta: iloista, peloista ja toiveista. Oli kyse tanssista tai eko-designista, ääni-improvisaatiosta tai ITE-taiteesta, tekemisistä hahmottui nuoren omalla äänellä kerrottu narratiivi, joka antoi muodon sisäiselle kokemukselle ja sitä kautta mahdollisuuden ottaa se tietoiseen käsittelyyn.

Improvisaatiota, tanssia, parkouria

Lahden kaupungin draamapajalaiset osallistuivat useisiin Taideyliopiston koordinoimiin tapahtumiin. Jo draamapajassa oleminen sinänsä koettiin voimauttavana. Draaman tekemistä, ilmaisutaitojen harjaannuttamista ja ryhmänä toimimista kuvattiin henkireikänä hankalassa siirtymävaiheessa, kun ei ollut töitä, opiskelupaikkaa tai ylipäättään suuntaa tulevaisuudelle. Useimmat nuoret

sanoivat draamaharrastuksen jättäneen pysyvän jäljen:

”Vaikka en kulttuurialalle hakeudukaan, draama ja taideharrastus tulee aina olemaan elämässä mukana.”

”Teatterin parissa tulen jatkamaan koko elämäni, vaikka lähdenkin opiskelemaan puutarha-alalle.”

”Draama harrastuksena voi tulevaisuudes-sakin olla henkireikänä, jossa säilyy omilla ehdoilla tekeminen.”

Mun juttu -hankkeen tanssiteatteripajassa, jota itsekkin pääsin seuraamaan, tanssija *Riku Immonen* otti nuoret vastaan rennosti. Jo esittäytyminen viritti tanssimuuveihin, kun Riku pyysi jokaista sanomaan nimensä ja samalla heittämään lonkalta jonkin liikkeen. Ensin haparoitiin ujoja kädenheilautuksia, sitten

vähän rohkeampaa kuviota kunnes viimeiset poseerasivat kunnan tanssiasennoissa ja kertoivat liikkeillään myös omasta temperamentistaan ja luonteestaan.

Vahvan vaikutuksen nuoriin teki harjoitus, jossa nuoret silmät suljettuina, kädet siipinä kuvittelivat lentävänsä ja vapautuvansa. Ilmeet olivat keskittyneitä ja onnellisia. Tilaan virtasi ilmaa, vapautta, kauneutta. Jokaisen nuoren kasvoilla lepäsi taianomainen valo. Palautteissa korostui, kuinka liike avasi ja vapautti ajattelua:

”Ajatukset heräs. Kehossa kolotti hyvällä tavalla.”

”Harjoitusta tehdessäni mietin kaikkia ahdistavia asioita elämässäni, kaikkea pahaa ja surullista... koin olevani valmis päästämään irti niistä asioista, nousemaan lentoon. Hyvä olo valtasi kehon.”

Toiminta on auttanut nuoria itsensä haastamisessa, pysähtymisessä ja omien rajojen etsimisessä. Esimerkiksi Parkour-kurssiin osallistuneet nuoret kokivat omien pelkojen voittamisen tärkeänä:

”Tuntui siistiltä. Itsensä ylittäminen voimaannuttaa, kun tekee jotain mitä ei ole koskaan tehnyt ja onnistuu. Sillä on jopa eheyttävä vaikutus.”

”Uusien asioiden oppiminen, yli sellaisten rajojen ja pelkojen meneminen, joiden olemassaolosta ei ole ollut edes tietoinen. Hieno fiilis kun uskalsi ylittää ne.”

Pajoissa nuorille avautui mahdollisuuksia kertoa taiteen eri keinoin omaa tarinaansa. Ääni-improvisaation tarinateatterimuotoisessa osiossa nuoret kertoivat aiheen, tarinan tai toiveen siitä, mistä haluaisivat muiden heille laulavan. Jokainen pääsi

vuorollaan ringin keskelle kuuntelijaksi. Ohjaaja *Asta Levy* kuvasi kuinka syntyi hienoja, hauskoja ja myös hyvin koskettaviakin lauluja, kuten kimmeltävänä yksittäisenä hetkenä hohtanut Äkillinen ystävän menetys -niminen improvisaatio, jossa kaikki herkistyivät. Nuoret kuvasivat kokemustaan palautteissaan:

”Se oli niin maagista ja uskomattoman hienoa. Liikutuin, koska tämä ihana ryhmäni, ihanat uudet ystäväni, käsittelivät kanssani sen hetken yhtä elämäni kipeintä aihetta.”

”Selät vastakkain harjoitus oli paras, kaunis äänen sointi”,

”Yhteinen sointi oli upeaa. Oli jännää kuunnella omalle tarinalle äänimaailma”.

Outi Mäenpään vetämässä improvisaatiopajassa korostuivat yhdessä tekemisen tärkeys

"KEHOSSA KOLOTTI
HYVÄLLÄ TAVALLA."

ja uskallus heittäytyä. Eniten nuoriin osui Outi Mäenpään esiin tuoma keskeneräisyyden hyväksyminen ja itsensä arvostaminen sellaisena kuin on. Useille kohokohta oli, kun he toistivat yhdessä mantrana: ”Tässä mä olen. Tällainen olen. Rakastan minua.” Syvällisesti koskettivat myös näyttelijän ja kammat ajatukset epäonnistumisesta ja sen kautta vahvistumisesta:

”Jäi mieleen kun Outi kertoi huonommista esiintymiskokemuksistaan ja kuinka se kasvatti hänen lavakarismaansa. Mokien kautta oppii hyväksymään itseään tällaisena kokonaisuuksena.”

”... tapahtumat eivät mene niin kuin itse haluaisin niin kuin elämässä muutenkaan. Ihmiset ovat ennustamattomia. On vain sopeuduttava siihen ja yhdessä näin voidaan luoda jotain mielettömän hienoa, liian loppuun mietitty ja täydelliseksi hiottu kokonai-

suus on epäkiinnostavaa ja tylsää – tämän ideologian aion siirtää myös itseeni.”

”Parasta oli ”tunteidenhakuharjoitukset”. Paitsi että jännitykseni karisi, tuntui myös, että kävin läpi pienimuotoisen terapeutin session.”

ITE-taidetta ja tuunausta

K.H. Renlundin museon piloteissa rakennettiin kollaaseja, tehtiin ympäristötaidetta ja ITE-taidetta taiteilijoiden *Jarmo Valtasen* ja *Tapani Kokon* vetäminä. Taiteen tekemisen kautta päästiin käsittelemään nuoren elämään vaikuttavia vaikeita asioita, kuten työttömyyttä, muuttoa, yksinäisyyttä, sairautta tai opiskeluvaikeuksia.

Alussa töissä korostuivat ristiriidat ja ongelmat ja ympäröivä maailma koettiin jopa uhkaavana. Prosessin myötä alkoi oma identiteetti vahvistua. Kollaasien muodossa

kerätyistä palautteista on luettavissa tarinoita ajatusten selkiytymisestä ja siitä, mihin suuntaan ollaan lähdössä:

”...etsin omaa tapaa olla ja hengittää, alan pikkuhiljaa nauttia askelten keveydestä ja rakkauden tunteesta elämää kohtaan.”

”Eteenpäin, vanhasta ulos”,

”Kohtaamaan uutta ja tuntematonta!”

”I just can't wait for what the future holds!”

Osallistavaa dokumentointia ja kohtaamisia

Mediapajan nuoret työskentelivät ohjaaja *Esa Illin* johdolla. He saivat haasteekseen kuvata hankkeen yhteinen loppuvaellus Padasjoella. Aluksi pajalaiset opettelivat käytännön asioita dokumentin teosta: kuvakulmia, kamera-ajaja

sekä haastattelun tekemistä. Nuorten kokemus dokumenttiprojektista oli antoisa ja kannustava. Omiin taitoihin ja osaamiseen alettiin jälleen uskoa ja tulevaisuus näyttäytyi aiempaa valoisampana.

”Oli hienoa, kun oli aikaa tehdä rauhassa asioita, kuvata, zoomailla ja kokeilla. Alkoi taas parin vuoden työttömyyden jälkeen luottaa itseensä.”

”Musta tuntuu, että kyllä taidan sittenkin osata tehdä tätä kuvaushommaa.”

”Oli mukavaa tehdä kuvaushommaa yhdessä tiiminä, kaikki auttoivat toisiaan.”

Nuoret saivat tavata julkisuudesta tuttuja henkilöitä, jotka tekemisillään tai maailmankuvallaan olivat tehneet vaikutuksen. Kohtaamiset vierailijoiden kanssa koettiin inspiroivina. Keskustelut heidän kanssaan antoivat uusia näkökulmia ja motivoivat ajattelemaan ympäröivää maailmaa

ja suhdetta siihen. Itselle tärkeän ihmisen tarinan kuunteleminen aktivoi pohtimaan ja jäsentämään omia tunteita ja kokemuksia, rakentamaan omaa identiteettiä. Helpottavaa nuorille oli kuulla esimerkiksi *Madventures*-idoliensa takuisesta taipaleesta oman jutun äärelle. Useille nuorille tapaamisista jäi vahva muistijälki:

”Miltei viikottain muistaa *Rikun* (*Riku Rantala*) ja *Tunnan* (*Tuomas Milonoff*) vierailusta pientä elämän ajatusta ja ohjetta, jotain isompaakin oivallusta.”

”Kiinnostavaa kun pääsee keskustelemaan ihmisen kanssa, jonka tekemisiä arvostaa ja joka on nähnyt ja tehnyt huikeasti enemmän kuin itse. Se voi antaa uutta perspektiiviä asioille.”

”On mielenkiintoista kuulla, mitä joku *Arman Alizadin* kaltainen konkari ajattelee asioista ja maailmasta.”

Luomisen vapaus ja yhdessä tekeminen

Mun juttu – meidän tulevaisuus -hankkeessa taidetoiminta ei tähdännyt niinkään huikeisiin taideteoksiin, vaikka niitäkin syntyi, vaan hyödynsi taiteellisen prosessin mahdollistamaa keskittymistä, pysähtymistä ja luovuuden avaamista. Taidepajat auttoivat nuoria sanoittamaan kokemuksia ja tunteita, herättivät uusia ajatuksia ja rohkeita ideoita sekä loivat yhteisöllisyyden ”kannattelevia” hetkiä.

Aina kaikki ei tietenkään mene putkeen. Nuoret arvostivat ohjaajia, jotka antoivat heille sopivassa määrin vapautta - ja neuvoja silloin kun niitä kaivattiin. Pajojen onnistumisen kulmakivi oli ohjaajan ja nuoren kohtaamisessa. Parhaimmillaan se oli aitoa, välitöntä ja pakotonta. Silloin kun oikeaa tekemisen virettä ei pajassa löytynyt, oli palautteista hahmotettavissa kuilu ohjaajan ja nuorten välillä. Kommunikaatio ei syystä tai toisesta

**"PYSTYIN
KESKITTYMÄÄN."**

toiminut: "ei löydetty yhteistä säveltä", "yhteys pätki" tai oli "tyly tunnelma".

Parhaimmillaan taidetoiminta aktivoi pohtimaan omaa identiteettiä ja antoi nuorelle uusia rakennusaineita minuuden vahvistamiseksi. Tulevaisuuden näkymät kirkastuivat, usko omaan osaamiseen lujittui ja löytyi yhteys muihin nuoriin. Monille pajat antoivat ensimmäisiä kokemuksia siitä, että heidän ideansa otettiin vastaan ja että he alusta asti pääsivät itse suunnittelemaan ja toteuttamaan esimerkiksi sävellys-, kuvaus- tai tuunaukonseptiaan. Kaikkienensa taidetoiminta sai ajatukset aukeamaan ja käynnisti prosesseja, jossa oli mahdollista tutkia rauhassa omaa minuuttaan.

Lähteet

Anttila, E. (2006). Taiteen voimalla: taidekasvatuksen mahdollisuudet suomalaisessa peruskoulussa. *Kasvatus : Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja* 37 (2006) : 1, 5. artikkeli Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos 2006 <http://elektra.helsinki.fi/se/k/0022-927-x/37/1/taiteenv.pdf>

Bardy, M. (toim.) (1998). *Esipuhe*. Teoksessa *Taide tiedon lähteenä*. Jyväskylä: Atena.

Bardy, M. ja Känkänen, P. (2005). *Tarinat yksilön ja yhteisön suhteissa*. Teoksessa *Satka*, Karvinen-Niinikoski, Nylund & Hoikkala (toim.) *Sosiaalityön käytäntötutkimus*. Helsinki: Palmenia kustannus.

Bruner, J. (1999). *The Culture of Education*. 5th ed. Cambridge – London: Harvard University Press.

Bruner, J. (1986). *Actual Minds, Possible Words*. Cambridge: Harvard University Press.

Houni, P. (2017) <http://www.artsequal.fi/fi/-/artsequalin-toimenpidesuositus-taide-torjuu-yksinaisyytta> (viitattu 9.9.2017)

MacIntyre, A. (2004). *Hyveiden jäljillä: moraaliteoreettinen tutkimus*. Helsinki: Gaudeamus. Alkuperäisteos MacIntyre, A. (1981, 1985). *After Virtue: a study in moral theory*. Suom. Noponen, N. London: Gerald Duckworth & co. Ltd.

Pääjoki, T. (2004). *Taide kulttuurisena kohtaamispaikkana taidekasvatuksessa*. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.

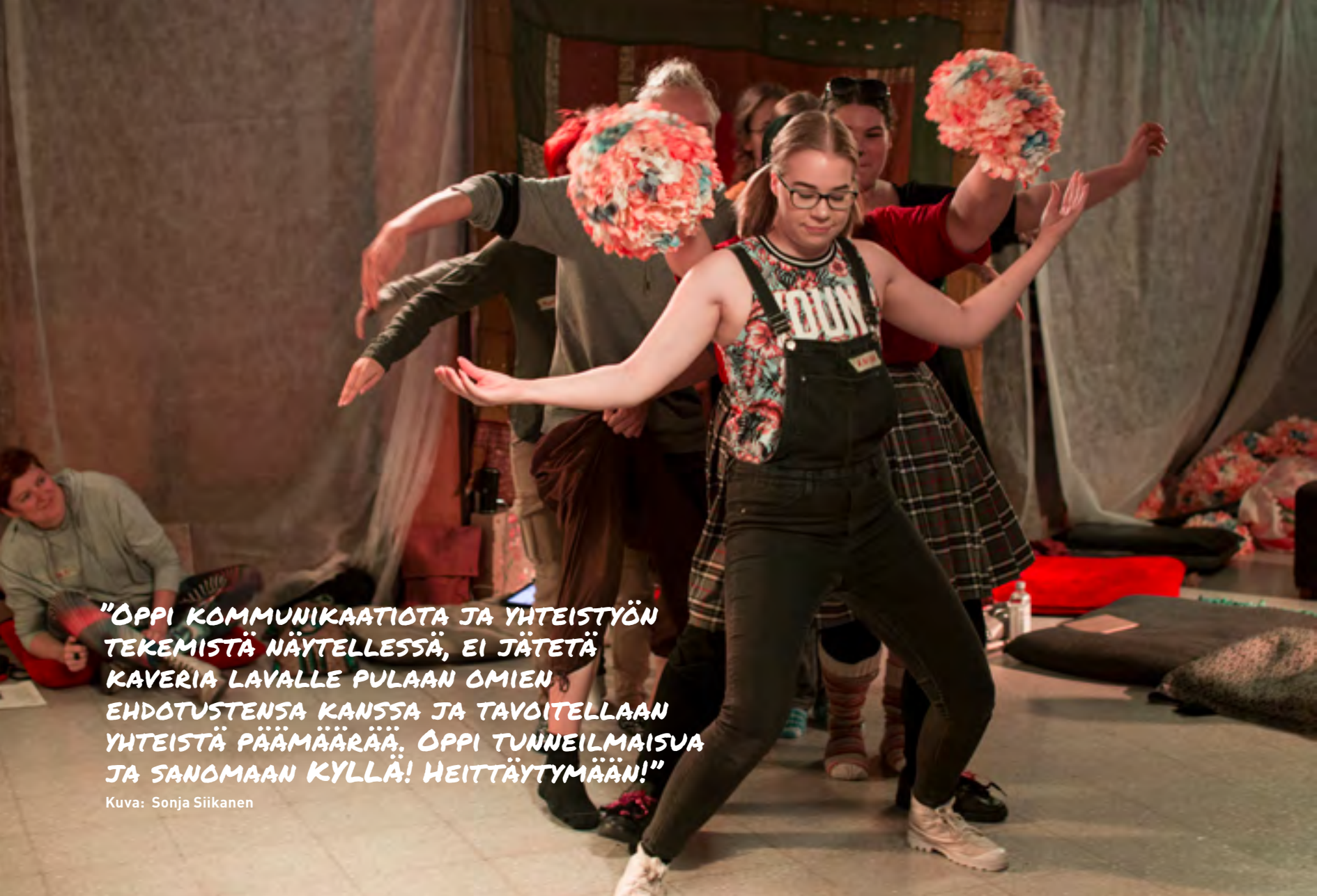
Riionheimo, M. (2016). *Tukea taiteesta – taidekasvatus peruskoulun 10. luokilla*. Teoksessa *Elämäntaitojen äärellä. Taidetyöpaja nuorten elämäntaitojen vahvistajana*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura/Verkkojulkaisuja 102. http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/elamantaitojen_aarella.pdf

Sava, I. ja Katainen, A. (2004). *Taide ja tarinallisuus itsen ja toisen kohtaamisen tilana*. Teoksessa *Taiteeksi tarinoitu oma elämä*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vesanen-Laukkanen, V. (2004). *Katson ulos kuvastani. Taide ja tarinallisuus itsen ja toisen kohtaamisen tilana*. Teoksessa *Taiteeksi tarinoitu oma elämä*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilmitä, F. (2016). *Elämäntaitojen äärellä. Taidetyöpaja nuorten elämäntaitojen vahvistajana*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura/Verkkojulkaisuja 102. http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/elamantaitojen_aarella.pdf

**"OPPI KOMMUNIKAATIOTA JA YHTEISTYÖN
TEKEMISTÄ NÄYTELLESSÄ, EI JÄTETÄ
KAVERIA LAVALLE PULAAKSI OMIEN
EHDOTUSTENSÄ KANSSA JA TAVOITELLAAN
YHTEISTÄ PÄÄMÄÄRÄÄ. OPPI TUNNEILMAISUA
JA SANOMAAN KYLLÄ! HEITTÄYTYMÄÄN!"**

Kuva: Sonja Siikanen

Oona Koivu

NUOREN TARINA TAIDEPAJOJEN MERKITYKSELLISYYDESTÄ

Lahden nuorisopalveluiden draamapajan merkitys

Olin ollut työtön nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja noin kaksi vuotta, kunnes TE-toimisto ohjasi minut Lahden nuorisopalveluiden alla toimivalle draamapajalle työkokeiluun vuoden 2016 syksyllä. Draamapajassa on mukana kaksi ohjaajaa, enintään neljä apuohjaajaa ja enintään kaksitoista työkokeilijaa. Yksi jakso kestää viitisen kuukautta, jonka aikana tutustutaan teatteriin ja jonkin verran myös muihin kulttuurin aloihin. Olin siellä yhden jakson työkokeilussa ja pääsin seuraavalle jaksolle töihin apuohjaajaksi.

Minulle draamapaja oli pelastus. Sain elämäni arkirutiinit ja ihania uusia ystäviä. Opettelin uudelleen pitämään itsestäni ja myös ahdistukseni alkoi helpottamaan. Draamapajalla hoidetaan kokonaisvaltaisesti kehoa ja mieltä. Elämäni oli jälleen aktiivista ja liikuimme myös joka päivä.

Tanssiteatteria

Eräänä päivänä työkokeilujaksollani meille kerrottiin, että pääsisimme mukaan Mun juttu- hankkeen Taideyliopiston Avoimen kampuksen järjestämiin pajoihin ja tapahtumiin. Ensimmäisenä vuorossa oli tanssiteatteripaja. Pajaa ohjasi tanssija, koreografi Riku Immonen. Olin innoissani ja täynnä tarmoa, koska olen elämäni aikana harrastanut tanssia vuosia, mutta viime vuosina minulla ei ole ollut siihen varaa. Pajalla pyrimme vapautumaan liikkeen kautta, poistamaan stressin kehosta edes hetkeksi. Teimme koreografian yhdessä ryhmänä ja pidimme hauskaa. Kun ohjaajamme näki meidän olevan valmiita, menimme ulos.

Ulkona kuljimme liikehtien ryhmänä, hyppien ja pyörähdellen, vapautuen häpeän tunteista ja ihmisten mielipiteistä. Kuljimme korkean mäen päälle ja siellä teimme luottamus- harjoituksen. Sieltä jatkoimme kielekkeen

reunalle ja teimme mielikuvaharjoituksen. Harjoituksessa piti kuvitella olevansa lintu, joka pikkuhiljaa nousee lentoon kielekkeeltä ja vapautuu. Harjoitusta tehdessäni mietin kaikkia ahdistavia asioita elämässäni, kaikkea pahaa ja surullista. Kun vihdoinkin koin olevani valmis päästämään irti niistä asioista, nousemaan lentoon, vierähti kyyneleet poskilleni ja hyvä olo valtasi kehon. Sen harjoituksen tulen muistamaan aina.

Ääni-improvisaatiota

Seuraavaksi oli äänen vuoro. Ääni-improvisaatiopajassa opeteltiin äänen käyttöä, luotiin erilaisia tunnelmia ja leikittiin ääntä käyttäen. Ääni-improvisaatiopajaa ohjasi musiikkipedagogi, säveltäjä, sanoittaja, sovittaja *Asta Levy*. Paja oli äärimmäisen mielenkiintoinen ja hyödyllinen, koska olen koko ikäni laulanut, mutta en ole koskaan päässyt laulutunneille niiden korkeiden hintojen vuoksi.

Tunnelmien luominen oli henkilökohtainen suosikkini pajassa, koska äänellä voi luoda niin paljon erilaisia äänimaailmoja ja fiiliksiä. Istuimme piirissä tuoleilla selkä piirin keskikohtaa päin, niin ettemme nähneet toisiamme. Sai olla silmät joko auki tai kiinni, ihan miten itse halusi. Kukin meistä alkoi tekemään jotain ääntä, alussa vain pitkiä aakkosia. Oli hienoa kuulla yhteinen harmonia, vaikka hyvin harva meistä oli edes koskaan kunnolla laulanut.

Lopuksi kukin halukas sai antaa äänimaailmalle aiheen ja mennä piirin keskelle kuuntelemaan sen, muiden tehdessä. Itse annoin aiheeksi ystävän menettämisen. Se oli niin maagista ja uskomattoman hienoa. Liikutuin, koska tämä ihana ryhmäni, ihanat uudet ystäväni, käsittelivät kanssani sen hetken yhtä elämäni kipeintä aihetta.

Madventuresin vierailu

Työkokeilujaksoni loppui ja kesäloman jälkeen aloitin Draamapajalla apuohjaajana. Heti pajajakson alussa Mun juttu- hankkeen osatoteuttaja Taideyliopisto oli järjestänyt *Madventuresin Riku Rantalan ja Tuomas "Tunna" Milonoffin* kertomaan meille siitä, kuinka he löysivät oman juttunsa. Se oli ihan mieletöntä! Jalat vapisi ja hikeä pukkasi, kun jännitti niin paljon. En ollut koskaan saanut mahdollisuutta tavata heitä ja yhtäkkiä he vaan seisoivat siinä edessämme!

He kertoivat meille alkutaipaleestaan, siitä kuinka paljon he saivat takaiskuja ennen kuin pääsivät tekemään Madventures-ohjelmaa. Heidän viisaat sanansa muistan ikuisesti: "Pitää heittää sata ideaa, joista yhdeksänkymmentäyhdeksän on huonoja ja yksi hyvä, jota aletaan sitten työstämään." He painottivat sitä, kuinka tärkeää oman jutun löytämiselle

on kärsivällisyys ja niiden epämukavienkin duunien tekeminen. Kaikki tapahtuu syystä ja opettaa. Kun he kertoivat meille työttöminä olleille nuorille, kuinka tärkeitä, erityisiä ja omalaatuisia me olemme, koko sali oli hiljaa. Taas minä liikutuin, yllätys sinänsä. He kosketivat meidän sydämiämme. Jokaikisen meistä.

Seminaarin jälkeen saimme mennä juttelemaan heidän kanssaan ja pääsin keskustelemaan Tunnan kanssa. Kerroin hänelle itkien, kuinka heidän ohjelmansa on ollut osana elämäni. Kuinka yksinhuoltajaäitini katsoi meidän kolmen lapsensa kanssa Madventuresia, koska halusi meidän näkevän maailmaa. Meillä ei ollut varaa matkustaa, mutta Madventures mahdollisti sen meille iltaisin television äärellä. Tunna liikututti itsekin ja oli todella kiitollinen tarinastani. Muistelen sitä hetkeä lämmöllä, se oli minulle todella tärkeä ja ikimuistoinen hetki.

Improvisaatiotyöpaja

Teatteria tekeväälle ryhmälle oli äärimmäinen etuoikeus päästä näyttelijä *Outi Mäenpään* kahden päivän intensiivikurssille. Kurssi koostui erilaisista improvisaatioharjoitteista, syvästä keskusteluista, tarinoista, nauruterapiasta, viisaista sanoista ja tsempistä. Vaikka itse pääsin osallistumaan vain ensimmäiseen päivään, sekin antoi minulle todella paljon.

Parhaiten on jäänyt mieleen Outin esitelmä rakentavasta riitelemisestä. Näin tiivistettynä ymmärsin miksi ihminen käyttäytyy riitalanteissa miten käyttäytyy ja miksi erittäin järkeväkin ihminen menee helposti vihaisena lapsen tasolle, lapsiminään. Aloin ymmärtämään läheisiäni ja kaikkia muitakin ihmisiä paremmin sen kautta. Outi tietysti myös antoi hyviä vinkkejä ja ohjeita näyttelemiseen, sellaisia, joita en olisi koskaan saanut tietää ilman häntä.

Välineitä ohjaamisen vuorovaikutustilanteisiin

Näin ammattimielessä erittäin tärkeä ja suuri mahdollisuus oli päästä ohjaajuuskoulutukseen, jonka meille apuohjaajille piti kouluttaja, muutosvalmentaja (NLP trainer) *Marja-Leena Savimäki*. Siellä pohdittiin itseään ohjaajana, omia vahvuuksia ja haasteita sekä miten niitä voisi hyödyntää ja kehittää. Saimme uusia työkaluja rauhoittumiseen ja muiden ymmärtämiseen. Suurin oivallukseni koulutuksessa oli se, että kaikkien ihmisten taustat ja kokemukset muodostavat hänen tapansa lukea ja ymmärtää muita. Se selittää erittäin monet väärinymmärrykset ja riidat ja auttaa minua saamaan inhimillisemmän kuvan ihmisten käytöksestä.

Kiitollisuus

Olen liikuttunut ja ollut useasti kananlihalla tätä tekstiä kirjottaessani, koska olen niin

kiitollinen siitä, että olen saanut kokea nämä hetket. Haluan kiittää näistä mahdollisuuksista, joita en koskaan olisi saanut kokea ilman Draamapajaa ja Taideyliopiston osatoteutusta Mun juttu- hankkeen tiimoilta. Tällaisten asioiden ja kokemusten tarjoaminen nuorille on ihan äärettömän tärkeää, koska itse koin olevani nähty ja kuultu ja se jos mikä on upea fiilis.

Kiitos teille kaikille, jotka näitte, kuulitte ja kohtasitte minut ja monet muut nuoret. Nämä kokemukset toivat minulle voimaa ja toivoa tulevasta. Ne saivat minut uskomaan jälleen siihen, että olen tärkeä ja ansaitseen vain parasta.

**"TAIDE PYSYY
ELÄMÄSSÄNI AINA."**

Kuva: Minttu Nikula

Minttu Nikula

"EDESSÄMME ON LAAJA ELOKUVA, KUN SEN NÄKEE"

Taustaa

Mun juttu- meidän tulevaisuus -hanke on kaksi ja puoli -vuotta kestävä hanke, jota Kokkolassa toteuttaa K.H. Renlundin museo ITE-taiteen, EKO-hyötypuutarhan ja pyöräilyyn liittyvin keinoin. Museo hankkeen osatoteuttajana pystyy tarjoamaan ja tutkimaan perinteisestä poikkeavaa tapaa hoitaa nuorten syrjäytymistä, työttömyyttä ja erillisyyden kokemuksia tarjoamalla helposti tallennettavaa, uutta luovaa ja elävää kulttuuriperintöä.

Hankkeessa luodaan ekososiaaliseen viitekehukseen sijoittuva, nuorten lähtökohdistanouseva EKOThinktank-väline, jossa aktivoidaan nuoria osallisuuteen ja vastuullisuuteen. Ensimmäinen osa EKOThinktankia on nuoria voimauttava taidetyöpaja Tuuni, jonka toimintaa minä kirjoittajana olen ohjannut ja mihin tämä artikkeli pääasiassa keskittyy. Voimavaralähtöinen, itseilmaisua vahvistava säännöllinen taidetoiminta on näyttäytynyt

hankkeen aikana merkittäväksi tekijäksi nuorten osallisuuteen herättäjänä. Taidepaja Tuuni sijaitsi kauniissa K.H. Renlundin museon vanhassa suolamakasiinissa keskellä kaupunkia helposti sisään astuttavassa tilassa. Esteettinen, kaunis tila inspiroi nuoria luovaan toimintaan ja tarjosi paikan mihin kuuluu.

Toisessa, osittain ensimmäisen ja kolmannen kanssa limittäin tapahtuvassa vaiheessa nuorten omaehtoista toimintaa ja ympäristötietoisuutta tuetaan askel kerrallaan antamalla välineitä, aikaa, tilaa, tietoa ja osaamista heidän käyttöönsä mm. EKO-puutarhan, ITE-taidepajojen, museon näyttelyiden, tapahtumien ja nuorille merkittävien paikkojen kautta kulkevan kulttuuripyöräreitin avulla. Kolmas vaihe on, että nuoret jatkavat tilojen, puutarhan, taidepajojen ja reittien toimintoja itsenäisesti, ottaen vastuun toiminnasta ja omasta hyvinvoinnistaan yhteistyössä eri instanssien kanssa ja jatkavat eettistä ja ekologista elämäntapaa.

Tavoitteena ekososiaalisesti sivistynyt ihminen

Mun juttu – meidän tulevaisuus -hankkeen tavoitteet, nuorten omien voimavarojen, itseilmaisun, itsetuntemuksen ja vuorovaiikutustaitojen tukeminen sekä kannustaminen osallistumiseen ja vaikuttamiseen kestävän kehityksen mukaisesti pohjautuvat ajatukseen ekososiaalisesti sivistyneestä ihmisestä, ihmisestä, joka tavoittelee hyvää elämää maapallon resurssien rajoissa. Kestävä kehitys lähtee siitä, että näemme edessämme vaihtoehtoja valmiiden ratkaisujen sijaan ja että tiedostamme olevamme osa isoa kokonaisuutta, johon voimme valinnoillamme vaikuttaa (Bardy & Salonen, 2015). Kriittinen ajattelu ja vallitsevien rakenteiden kyseenalaistaminen on välttämätöntä, jotta muutos nykyisiin ekologisesti kestävämmiin rakenteisiin saadaan aikaan (Helenius 2012; Foster, 2016).

Tarvitsemme ratkaisujemme pohjalle mahdollisuuden riittävään tietoon asiasta ja lisäksi empaattista herkkyyttä toimiaksemme oikein (Bardy, 2015). Jotta taas voimme toimia empaattisesti ja arvostaa toisia ja ympäristöämme, on meidän arvostettava ensin itseämme. Toimijuus syntyy paitsi suhteessa itseensä ja resursseihinsa, myös suhteessa toisiin ja ympäristöön (Hiltunen, 2016). Ihminen kaipaa hyvinvointinsa ja tyytyväisen elämän tueksi arvostusta, nähdäksi ja kuulluksi tulemistä ja mahdollisuutta itseilmaisuuksiin.

Voimauttava, itseilmaisua tukeva, ekologisiin arvoihin ja ympäristötietoisuuteen perustuva kriittinen taidetoiminta voi edistää nuoren itsearvostusta, empaattisuutta ja parantaa tietoisuutta itsestä ja ympäristöstä. Taide antaa meille valmiuksia kyseenalaistaa ja tarkastella käsityksiämme maailmasta ja itsestämme osana kokonaisuutta (Mäkelä, 2016). Nuori voi saada elämänsä näin enem-

män näkökulmia ja vaihtoehtoja ja osaa siten toimia elämässään myös kestävä kehityksen mukaisesti itsestä ja ympäristöstään huolehtivana hyvinvoivana yksilönä.

Muurien takaa ei näe elokuvaa

Taidepaja Tuuniin osallistuvien nuorten elämäntilanteissa useilla on taustalla elämäntilanteita negatiivisesti vaikuttavia haasteita: muuttoja uuteen kaupunkiin, yksinäisyyttä, työttömyyttä, mielenterveydellisiä haasteita ja vaikeuksia suoriutua opinnoista. Erilaiset terveydentilaa ja asemaa kuvaavat määreet kuten dysfasia, syömishäiriö, työtön, läheisriippuvainen tai sairaseläkeläinen määrittävät etenkin toiminnan aluksi nuorten minäkuvaa niin taiteellisessa ilmaisussa kuin keskusteluissakin.

Taustalla oleva koulumaailman tallettava opetustapa ja tukitoimiksi tarkoitettut psyko-

sosiaaliset, ongelmakeskeiset keinot saattavat vain lisätä erilaiseksi koetun nuoren autettavan roolia ja ulkopuolisuuden ja ongelmallisuuden tunnetta (Erkkilä, 2012, 13–15; Häkli ym., 2015, 12–15). Mitään syrjäytymisuhan alla olevaa nuorten homogeenistä ryhmää ei kuitenkaan ole, on vain toisistaan hyvin paljon poikkeavia yksilöitä (Erkkilä, 2012, 12) erilaisissa elämäntilanteissa, ja siksi mitään kaikille sopivaa, yhtä tapaa toimia ei myöskään ole, on vain työkaluja, joilla ihmisen kasvua itseksensä voidaan tukea.

Taide auttaa nuorta kyseenalaistamaan ”totuuksia”, näkemään itsensä arvokkaana, valintoja tekevänä ihmisenä diagnoosien ja leimojen alta ja tulevaisuutensa mahdollisuutena lukkiutuneen tilanteen sijaan. Ulkopuolisuuden tunne on yksinkertaisimmillaan sitä, että ei tunne kuuluvansa mihinkään. Ympäristö- ja kulttuuritietoisuus voi auttaa nuorta asettamaan itsensä ajallisesti ja kulttuurisesti

ympärillään olevaan laajempaan yhteisöön juurettomuuden tunteen tilalle.

Tarvitaan tikkaita ja muureja rikkovia vasaroita

Osallisuuden tunne lähtee siitä, että uskoo voivansa tehdä valintoja. Valintoja ei voi tehdä, kun edessä tuntuu olevan vain seiniä, kuten Tuunin nuorilla oli aluksi. Lukkiutuneessa elämäntilanteessa ihminen tarvitsee rinnalleen niitä, jotka tuovat tikkaita tai auttavat etsimään vasaroita, joilla muureja murretaan. Kasvattajana voi edesauttaa nuorten hyvinvointia ja kasvua kohti vastuullista elämää myönteisen tunnistamisen ja tietoisuustaitojen kasvun kautta innostajan roolissa (Salonen & Bardy, 2015, Kurki, 2006, Häkli, Kallio & Korkiamäki, 2015).

Myönteinen tunnistaminen on arjessa tapahtuvaa sosiaalista tietoisuutta, tilannetajua ja

kunnioitusta, jossa nuorten omaehtoinen toimijuus tehdään näkyväksi positiivisesti vahvistaen, sanoittamalla ja osoittamalla asioita niin, että jokainen nuori kokee itsensä arvokkaaksi omana itsenään ja tulee ymmärretyksi (Häkli ym., 2015, 18–22). Ekopsykologinen näkemys ihmisestä holistisena, kokonaisvaltaisena, ympäristönsä kanssa sopusoinnussa elävästä ihmisestä (mm. Salonen, 2012) näkyy myös EKOThinktank menetelmien takana. Tietoisuustaitoja harjoittamalla tulee enemmän tietoiseksi aistien ja kehotuntemusten aiheuttamista stressaavista tekijöistä ja pystyy paremmin valitsemaan suhtautumisensa ympärillä ja itsessä tapahtuviin tunnereaktioihin ja käyttäytymismalleihin ja näin taidot myös auttavat elämäntilanteiden hallinnassa. Kehollisuus aisteineen pelkän rationaalisen, mekaanisen ajattelun lisänä auttaa rakentamaan kokonaista maailmankuvaa ja omaa paikkaa siinä, ei muun luonnon yläpuolelle, vaan osana kokonaisuutta (Foster, 2016).

EKOThinktankissa ensimmäinen, nuoria ryhmäyttävä ja voimauttava vaihe toteutettiin säännöllisesti kerran viikossa kokoontuvien taidepajojen avulla. Taiteen ja luovan ilmaisun kautta nuori pystyy turvallisesti pohtimaan erilaisia asioita ja kokeilemaan toimintansa rajoja. Luova toiminta, jota ei arvoteta osallisuuden asteen tai toiminnan tulosten kautta antaa nuorelle tunteen, että hän on tärkeä vain olemalla oma itsensä. Taidepajan ohjaajana koin toimivaksi korostaa nuorille rooliani EKOThinktank-välineen testaajana, oppijana ja tarkkailijana, elämää ihmettelevänä ihmisenä ja pyrin tasa-arvoiseen tilanteeseen, jossa luomme yhdessä jotain sellaista, mitä ei ole ennen ollut.

Parhaimmillaan avoimesta dialogista syntyi kohtaamisia, joissa kummankin ymmärrys ja tieto syveni. *Jaana Erkkilän* väitös 'Tekijä on toinen' (2012) on vahvistanut ajatuksiani ohjaajan ja ohjattavan kuvallisesta dialogista

kumpaakin opettavalla tavalla. Esimerkkinä nuoren kollaasityöstä poimittu otsikon lause, ”Edessämme on laaja elokuva, kun sen näkee”, sekä vahvat visuaaliset mielikuvat; ”Vapautta on, mutta mitä sillä voi tehdä?” ja ”Tuettava kakku” auttoivat todella ymmärtämään nuorten tilannetta ja muokkaamaan toimintaa sen mukaisesti. Nuorten teokset johtivat minua pohtimaan taidepajojen merkitystä nuorten elämässä ja luomaan sarjakuvakuvamaisen teoksen koko hankkeen toiminnan merkityksestä ja kokoamaan ajatukseni EKOThinktank-välineestä muureja särkevänä, kasvatuslaatikoita rakentavana myllynä ja ohjaajan roolista siinä.

Millaisin vasaroin muureja murretaan

Tuunin työpajoissa käytettiin menetelminä erilaisia, kuukausiteemoittain vaihtuvia, kriittisyyteen ja ekologisuuteen haastavia taidetoimintoja ja edellä esitettyä myönteis-

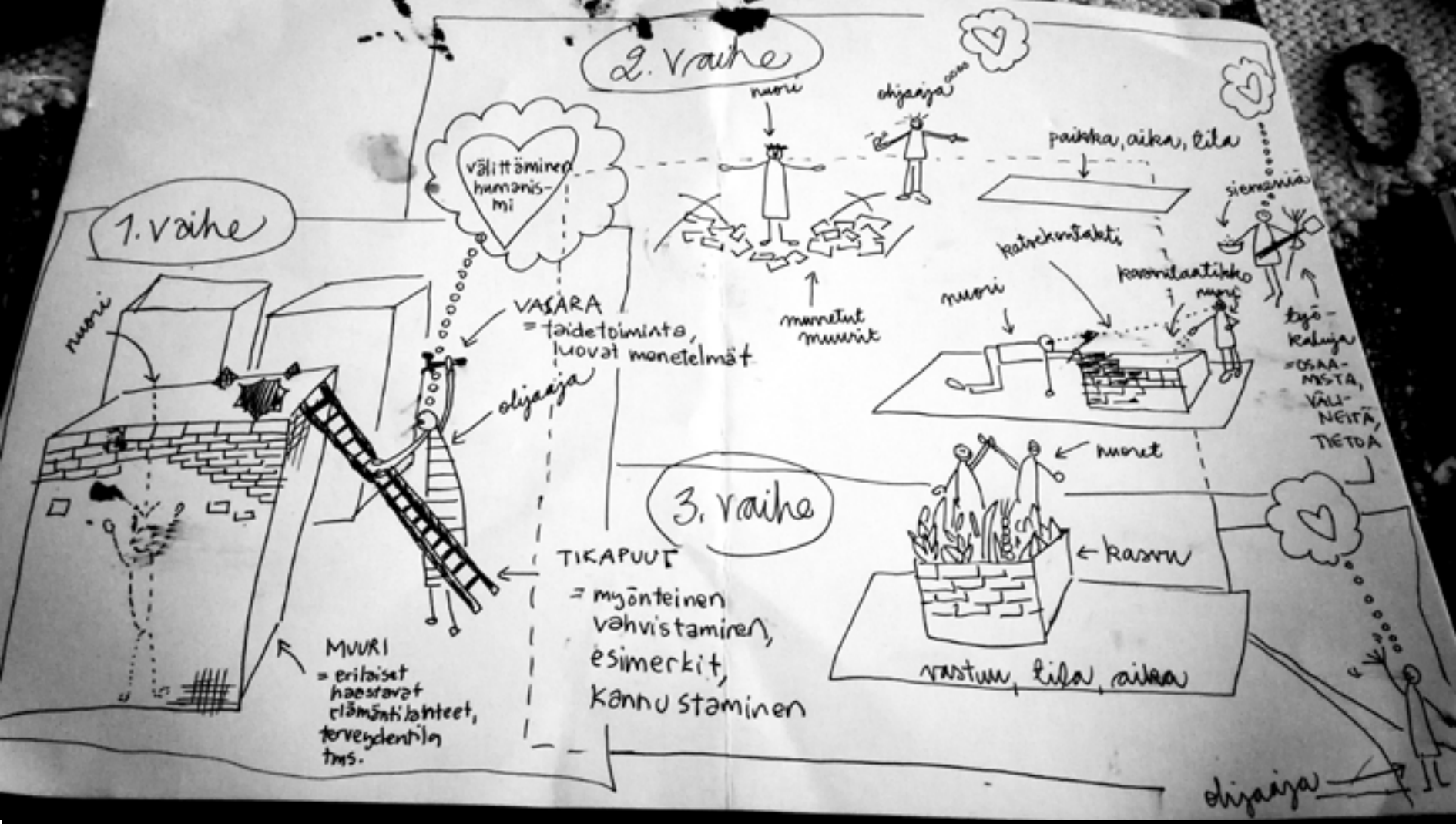
sen tunnistamisen menetelmää. Jokaisen kokoontumisen runko rakentui aiheeseen ja tilanteeseen herättävästä aloituksesta välineeseen, keskusteluineen, uuteen tekniikkaan tai materiaaliin ja teemaan tutustumisesta, varsinaisesta työskentelyvaiheesta ja yhteisen hetken sulkevasta loppukeskustelusta, jossa tarkasteltiin töitä ja annettiin vahvistavaa palautetta toisille. Läpi toiminnan pohdittiin uusia näkökulmia erilaisiin aiheisiin ja pyrittiin ratkaisukeskeiseen ajatteluun.

Eräässä työssään esimerkiksi nuori rakensi ”pesän suojaksi itselleen”. Keskustelu johti kaikille tuttuun tunteeseen kadota ajoittain maailmasta hiljaisuuteen. Useat kokivat tunteen negatiivisena, passivoivana ja ahdistavana. Työssä suoja oli kuitenkin houkutteleva, eikä siitä tullut ahdistavia tuntemuksia. Aiheen pohdinta johti yhteiseen päätelmään, että taiteilijuus ja ihmisyyys vaativat ajoittain vetäytyviä kausia, jotta ympäristöstä tulevia

ärsykeitä saa käsiteltyä. Ilman hiljaisuutta ja vetäytymistä (vrt, syrjäytyneisyys) ei pystyisi käsittelemään erilaisia elämänprosesseja. Näkökulmaa muuttamalla negatiiviseksi koettu asia käännettiin positiiviseksi.

Toisessa esimerkissä rautalankaa työstäessä nuori kertoi huomaavansa, miten hänellä on vaikeuksia materiaalin kanssa, jota ei voi täysin kontrolloida. Aiheesta syntyi oivaltavaa keskustelua elämän hallitsemattomuudesta ja siitä, miten voimme itse valita, miten suhtaudumme yllättäviin tilanteisiin, tunteisiin ja muihin ihmisiin. Tietoisuustaitojen harjoittelu auttoi selvästi stressaavien asioiden käsittelyä.

Tuuni kokoontui kevään ajan joka torstai kolmen tunnin ajan ja syksyllä kahdesti viikossa. Tuuniin sai tulla ilmoittamattakin, tehdä omia töitä, osallistua yhteisiin projekteihin tai vain olemaan ja juomaan kahvia. Tuunin aika oli joustava, eli kolmen tunnin aikana paikalle

sai tulla milloin vain ja lähteä kun halusi. Taidepajojen osallistujien kokoonpano vaihteli kahdesta kahdeksaan ja sitoutuneesti lähes joka kerta Tuunissa kävi kuusi osallistujaa. Uusia osallistujia tuli mukaan pitkin prosessia. Vapaaehtoisuus ja vapaus osallistua tai olla osallistumatta lisäsi nuorten toimijuuden tunnetta ja sitoutti nuoret toimintaan. Ryhmän ideaalinen koko on 4–6, jolloin ryhmä on tarpeeksi suuri, jotta pajassa saadaan aikaan monipuolista dialogia ja tarpeeksi pieni, jotta jokaiselle tulee mahdollisuus tulla kuulluksi ja nähdyksi.

Osa Tuunissa käytetyistä välineistä löytyi hankkeelta jo etukäteen ja suurin osa ostetuista tarvikkeista hankittiin kierrätyskeskuksista, pyöräkorjaamon lattialta ja roskalavoilta. Ekologisuus, kierrättäminen ja kulutuksen vastustaminen sisältyi olennaisesti työtapoihin. Osa työvälineistä ostettiin ja osa lainattiin.

Materiaaliin pohjautuen tehtiin itseä ja ympäristösuhdetta tutkivia töitä esimerkiksi tekstiileistä, metallista ja puusta. Eri materiaalien kautta käsiteltiin ihmisyyteen ja elämänhallintaan liittyviä teemoja, hallinnan ja kontrollin tarvetta, heittäytymistä uuteen, tunteiden käsittelyä tietoisuustaitojen kautta jne. Pajoissa tehtiin kollaaseja tulevaisuuden suunnitelmista ja analysointiin pajatyöskentelyjen antia yhdessä. Kuvataiteen menetelmien lisäksi tehtiin perinteisiä kädentaitoja vaativia töitä ja sanataideteoksia. Kierrätystavaroista rakennettiin koruja ja installaatioita ja vaatteita ommeltiin ja tuunattiin uusiksi. Pajoissa toteutettiin identiteettiä ja paikkoja tutkivia ympäristötaideteoksia ja maalauksia.

Pajojen aikana tutustuttiin ja tutkittiin ITE-taidemuseon taidenäyttelyiden töitä, jäljennettiin ja työstettiin niitä eteenpäin eri menetelmin ja pohdittiin niiden suhdetta omaan itseän. ITE-taiteilijoiden pitämät taidepajat

antoivat nuorille kokemuksia ekologisuuden, kierrätyksen ja ympäristötaiteen parissa työskentelystä, sai nuoret pohtimaan identiteettiään ja opetti heille uusia tekniikoita ja tapoja nähdä maailmaa. ITE-taiteen ja taiteilijoiden omaperäinen luovuus, vaihtoehtoinen tapa elää ja keskustelu teeman ympärillä auttoivat nuoria vaihtamaan näkökulmaa siihen, miten normeista poikkeavuus ei ole välttämättä negatiivinen, vaan jopa positiivinen leima ja auttoi näkemään vaihtoehtoja kulutuspainotteiselle elämäntavalle.

Tuunin nuorten kanssa osallistuttiin moniin kampanjoihin ja paikallisiin tapahtumiin, tavoitteena näyttää kriittisen kansalaisvaikuttamisen tapoja. Nuoret osallistuivat vaihtoehtokulttuurifestivaali Hulinan dekoraation suunnitteluun ja toteutukseen julistetaitteen ja tekstiiliteosten kautta. Osa nuorista osallistui myös festivaalien talkootyöhön ja sai näin kokemuksen nuorten omaehtoisesti järjes-

tämän tapahtuman rakentamisesta. Nuoret rakensivat ambient musiikki festivaaleille valoteoksia ja hankkeen Sadonkorjuujuhliin puihin ripustettavia mielen maisemia osaksi kaikkien hankeeseen osallistuvien nuorten yhteistä pop-up taidenäyttelyä. Nuoret rakensivat ohjaajien kanssa kulttuuripyöräreitit, jossa identiteettiä, omaa paikkaa ja maailmaan jättämiämme jälkiä pohdittiin kehollisuuden, ympäristötaiteen ja luovan kirjoittamisen avulla.

Koko Suomi Kiittää -kampanjan merkeissä Tuuni järjesti sukupolvien välisen tuunauspajan ja pajan tuloksista luotiin nuorten kanssa kiitollisuusteemainen ympäristötaideteos museon pihaan. Osana Siivouspäivän tapahtumaa järjestettiin kaikille avoin, nuorten osittain ohjaama tuunauspaja pyöränosista ja kirpputoritapahtuma. Osa nuorista osallistui Tuunin kautta, mutta virallisten tapaamisaikojen ulkopuolella Elävä kirjasto-tapahtumaan ja

lavasteiden rakentamiseen paikallisen harrastajateatterin näytelmässä. Nuorten kanssa työskenteleville ammattilaisille järjestettiin EKOthinktank-seminaari, jossa hyviä käytänteitä, tietoa ja menetelmiä jaettiin, jotta toimintaa olisi helppo jatkaa myös nuorten arkiympäristöissä.

Tuunista kirjoitettiin lehdissä, työskentelystä kirjoitettiin blogia, ja postauksia sekä valokuvia jaettiin sosiaalisessa mediassa, etenkin instagramissa. Tuunilaisille perustettiin oma Facebook-ryhmä ja whatsappin keskusteluryhmä, joiden kautta yhteyttä pidettiin myös tapaamisaikojen ulkopuolella

Siemeniä ja työkaluja tulevaisuuteen

Osallisuuden tunne syntyy, kun yksilö kokee olevansa osa yhteisöä, johon voi vaikuttaa ja jossa tulee nähdä ja kuulla (Kurki, 2006). Ryhmytymiseen ja yhteisöllisyyden

tunteen muodostumiseen kiinnitettiin erityistä huomiota Tuunissa muun muassa aina uuden osallistujan aloittaessa, jokainen esitteli itsensä eri menetelmiä käyttäen ja aikaa käytettiin rauhalliseen keskusteluun joka työpajassa. Nuoret alkoivat tapaamaan toisiaan myös Tuunin ulkopuolella ja osalla oli lopulta myös omia whatsapp-ryhmiä. Nuoret kertoivat, että yksi tärkeimmistä asioista Tuunissa oli, että löysi itselleen porukan, jossa voi olla oma itsensä, kuten eräs nuori teoksessaan ilmaisi: "Olen saanut tuntea itseni rakastetuksi".

Palautteen, keskustelujen ja nuorten paja-työskentelyn merkitystä pohtivien kollaasitöiden pohjalta usean minäkuvassa oli tapahtunut selviä muutoksia. Diagnoosit ja asemaa määrittävät sanat eivät enää näkyneet kuvissa, vaan taidetta, taiteilijuutta, ja myön-teistä minäkuvaa sekä uuden kohtaamista ja tulevaisuuteen painottuvia asioita oli paljon.

”Riuhdoin itseni irti liian tutusta tilasta uudenlaiseen kaaokseen, turvattuuteen. Välillä tuntuu, etten saa mistään otetta ja silti, ensimmäistä kertaa elämässäni, saan kokeilla siipiäni! Voisin jopa sanoa olevani onnellinen, jos uskaltaisin luottaa siihen. Ehkä pian uskallan! (ainakin joskus vielä...) Vaikka vähän horjun, etsin omaa tapaan olla ja hengittää, alan pikkuhiljaa nauttia askelten keveydestä ja rakkauden tunteesta elämää kohtaan.” (Lainaus nuoren kollaasityöstä)

Tuunin taidepajojen jälkeen suunta nuorten elämässä on selvästi positiivinen. Jokainen on astunut ihan kokreettisiakin askeleita lähemmäs omaa aktiivista toimijuutta joko opiskelujen aloituksen, työllistymisen tai kuntouttavan työtoiminnan kautta. Nuoret ovat myös omatoimisesti perustaneet bändejä, järjestävät tapahtumia ja ovat ystäväystyneet. Osa on muuttanut omaan asuntoon. Nuoret ovat selvästi saaneet rohkeutta toimia

ja uskovat enemmän mahdollisuuksiinsa vaikuttaa ja toimia. Olemme onnistuneet Tuunissa luomaan tikapuut, joiden avulla nuori näkee tulevaisuuteen.

EKOthinktankin ensimmäinen, ryhmäytymiseen ja voimaantumiseen keskittyvä vaihe on mielestäni tärkeä, jos halutaan luoda todellista, nuorten lähtökohdista syntyvää toimijuutta. Tärkeää on, että nuori saa työkaluja itsensä ja maailmasuhteensa pohtimiseen, tietoa ja vahvistavia kokemuksia sekä yhteisön, missä toimia.

Toisessa, aktiivisessa, ulospäin suuntautuvassa vaiheessa osallistetaan nuoria niin toiminnan suunnittelussa kuin toteutuksessa. Ohjaajan rooli on tässä mahdollistajana, eli välineiden, ajan ja paikan järjestäjänä sekä innostajana ja rohkaisijana. Puutarhapajojen, ympäristötaiteen ja pyöräreittien avulla nuoret saavat konkreettisia, toiminnallisia

kokemuksia paikallisesta kulttuuriperinnöstä, kasvusta ja ympäristöstä osana itseään. Nuorille annetaan tarvittavia siemeniä ja työkalut.

Tulevaisuudessa, kolmannessa vaiheessa, toiminta voi jatkua ennallaan muuttuen yhä omaehtoisemmaksi esimerkiksi nuorten omalla vastuulla tilat ja välineet tarjoamalla. Leppoisa, hektiseltä elämänrytmiltä suojaava, elpymiseen mahdollistava tila lisää elämänhallinnan tunnetta ja toimintakykyä. (Kopomaa, 2015). Nuorilta kysyttäessä suurin osa toivoikin nimenomaan ilta-aikaan avoimena olevaa tilaa, joka mahdollistaa vapaan toiminnan (Kiilakoski, 2016, 16–20). Siemenet ovat maassa ja nuoret kasvattavat oman näköistään maailmaa.

EKOpuutarha rakentui hankkeen kuluessa kauniiksi, ITE-taidetta ja hyötykasveja pursuavaksi tilaksi, jossa on paikkoja avoimeen yhdessäoloon, kasvun ihmisten seuraamiseen ja omavaraisuuteen. Tuunin taidepaja on valmis

työtila, jota voisi jatkossakin mahdollisesti käyttää. Nuoria sitoutettiin toimintaan mm. tapahtumien, taiteen ja puutarhan hoidon kautta ja on mahdollista, että he itsenäisesti jatkavat toimintoja.

Tärkeintä kuitenkin on, että hankkeen kautta nämä nuoret kokevat nyt olevansa ehkä ainakin hiukan enemmän osa tätä kokonaisuutta, johon kaikki kuuluu, ei sen laidalla, eikä ylä- tai ulkopuolella. Toivottavaa on, että olemme onnistuneet myös tukemaan eettistä ja ekologista elämäntapaa kohti kestäväää kehitystä. Ekososiaalinen, kulttuuriperintöä ja taidetta painottava toiminta on ainakin näiden nuorten kohdalla osoittautunut toimivaksi.

**"KYLLÄ TÄMÄ KOKEMUS
KANNUSTAA TAAS HAKEMAAN
MEDIA-ALAN TÖITÄ."**

Kuva: Johanna Holmbäck

Lähteet:

Bardy M. & Salonen, A. (2015). Ekososiaalinen siivistys herättää luottamusta tulevaan. Aikuiskasvatus 1/2015. 4-15. Helsinki. Kansanvalistusseura.

Erkkilä, J. (2012). Tekijä on toinen. Kuinka kuvallinen dialogi syntyy. Aalto-yliopiston julkaisusarja. Doctoral dissertations 10/2012. Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu. Helsinki. Taiteen laitos.

Foster, R. (2016). Hiljainen kosketus – kohti ekofilosofista kasvatusta. Taidekasvatus ympäristöhuolen aikakaudella – avauksia, suuntia, mahdollisuuksia. Suominen, A. (toim.). Aalto-yliopiston julkaisusarja – Taide, muotoilu, arkkitehtuuri 3/2016. Aalto ARTS Books. Helsinki. Unigrafia.

Foster, R. (2016). Nykyaidekasvatuksella kohti ekososiaalista oikeudenmukaisuutta. Samassa tilassa. Yhteisöteatteri osallisuuden mahdollistajana. Ekoluoma R. & Hyttinen H. (toim.). Centria Raportteja ja selvityksiä, 15. Kokkola. Centria ammattikorkeakoulu. Saatavilla: <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/121138/978-952-7173-13-8%20.pdf>

Helenius L. (2012). Paradigman muutos kestävän elämäntavan ja kulttuurin pohjana. Yhteyksien kirja. Etappeja ekososiaalisen hyvinvoinnin polulla. Helne T. & Silvasti T. (toim.). Kelan tutkimusosasto. Tampere. Juvenes Print. Saatavilla: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/37654/YhteyksienKirja.pdf>

Hiltunen, M. 2016. Astumista virtaan. Taidekasvatus ympäristöhuolen aikakaudella – avauksia, suuntia, mahdollisuuksia. Suominen, A. (toim.). Aalto-yliopiston julkaisusarja – Taide, muotoilu, arkkitehtuuri 3/2016. Aalto ARTS Books. Helsinki. Unigrafia.

Häkli, J. Kallio K. & Korkiamäki, R. (toim.) (2015) Myönteinen tunnistaminen. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 90. Saatavilla: http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/myonteinen_tunnistaminen.pdf

Kiilakoski, T. (2016). Valvottua tai vapaata, tekemistä tai ei. Nuorten näkemyksiä hyvästä kohtaamispaikasta. Teoksessa Lampela, P., Leppävuori M. & Puomilahti, I. (toim.). 2016. Hengailua, kohtaamisia ja yhdessä olemista, nuoruuden elementtejä ja

työmuotoja julkisissa ja puolijulkisissa tiloissa. Nuorten Palvelu ry. Kuopio.

Kopomaa, T. (2015). Leppoistettu kaupunki. Teoksessa Haapala A., Puolakka K. & Rannisto T. (toim.). Ympäristö, estetiikka ja hyvinvointi. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 1417. Hansaprint. Vantaa.

Kurki, L. (2006). Sosiokulttuurinen innostaminen. Vastapaino. Tampereen Yliopistopaino Oy-Juvenes Print. Tampere

Mäkelä, J. 2016. Höyryurku, apina ja liekinheitin eli erään (r)evoluutioprosessin alkutahdit. Taidekasvatus ympäristöhuolen aikakaudella – avauksia, suuntia, mahdollisuuksia. Suominen, A. (toim.). Aalto-yliopiston julkaisusarja – Taide, muotoilu, arkkitehtuuri 3/2016. Aalto ARTS Books. Helsinki. Unigrafia.

Salonen, K. (2012). Mielen ja luonnon yhteyksiä- eko- ja ympäristöpsykologian näkökulma. Yhteyksien kirja. Etappeja ekososiaalisen hyvinvoinnin polulla. Helne T. & Silvasti T. (toim.). Kelan tutkimusosasto. Tampere. Juvenes Print. Saatavilla: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/37654/YhteyksienKirja.pdf>

"LÖYSIN
YHTEYDEN MUIHIN."

Karoliina Leisti

OSALLISTAVA MEDIAKASVATUS

Taustaa

Mediakasvatus tukee lasten ja nuorten kasvua median keinoin. Osallistava kulttuuri tasaa sosiaalista ja materiaalista eriarvoisuutta. Mediataitoja harjoittelemalla omaa elämää koskeissa asioissa voi tuoda mielipiteensä julki ja vaikuttaa. Parhaimmillaan nuorten nostamat epäkohdat huomioidaan paikallisella tasolla päätöksenteossa kuten belgialaisen Lomap-nimisen sovelluksen kohdalla on tapahtunut. Sovellus kehitettiin osallistavaan toimintaan ja se mahdollistaa helposti lasten ja nuorten mielipiteiden keräämisen. Lapset tallensivat nuorisojärjestö YES:in avustuksella valokuvausta ja tunnetietoja keräävän sovelluksen kautta tärkeitä asioita ympäristöstä ja saivat muutoksia aikaan.

Kasvatuksessa vastuu on vanhemmilla ja yhteiskunnan vastuulla on tukea vanhempia myös mediakasvatuksessa. Medialapsuus voi olla hyvin erilaista riippuen millä vuosi-

kyymenellä vanhemmat ovat viettäneet sitä. Videot ovat vaihtuneet sosiaalisen median kuvavirtaan ja oma tekeminen vahvistunut. Vanhemmat tarvitsevat vinkkejä, miten muuttuneessa tilanteessa toimitaan. Lapset ja nuoret tarvitsevat tasavertaisia mahdollisuuksia median keinojen oppimiseen ja omien ajatustensa julkaisuun. Sosiaalisen median kautta lapset ja nuoret tavoittavat toisensa erilaisten verkostojen kautta ja voivat toimia myös vertaisopettajina toisilleen.

Osallisuus ja osallistava oppiminen

Lasten ja nuorten osallisuus yhteiskunnassa, oikeus vaikuttaa omaan ympäristöön ja päätöksiin on osallistavaa kulttuuria, jonka vaatimus ja tarve nousevat esille opetus- ja kulttuuriministeriön linjauksissa, eurooppalaisissa nuorisotyön strategioissa ja YK:n lasten oikeuksien julistuksessa. Nykyaikainen kasvatuksen, varhaiskasvatuksen ja opetus-

suunnitelmien linjaus on yhdessä oppimista, kestävä kehitystä tukeväksi kansalaiseksi kasvamista. Yksilöä ei arvioida ainoastaan hänen omista suorituksistaan käsin, vaan arviointi on osallistavaa siinä missä oppiminenkin.

Osallistavaan oppimiseen kuuluvat myös toimintamallien jakaminen ja vaihtaminen. Avoimet mallit ja keskustelu mahdollistavat nuoria osallistavien menetelmien kehittämisen nopeasti ja edullisesti. Tavoitteena on nuorten liittyminen yhteisöön, sen kehittämisen ja siihen sitoutuminen. Nuorten osallistavaa toimintaa on käytetty esimerkiksi lastensuojelussa siten, että nuoret ovat saaneet osallistua itseään koskevaan raportointiin. Tulokset ovat olleen hyviä. Osallisuus voimaannuttaa ja vastuuttaa nuoria omasta elämästään. Osallisuuden tikapuita ja portaita on monenlaisia. Niillä mallinnetaan lasten ja nuorten osallisuuden astetta, jossa portaikon alimmalla askeleel-

la on manipulointi ja ylimmällä itsenäisesti asioista päättävä nuori.

Todellisuuden peilaaminen

Suomalainen elokuva- ja televisiokasvatus sai vaikutteita 90-luvun alussa ruotsalaisista menetelmistä, jotka tukivat oman tekemisen kautta oppimista. Oman tekemisen kautta osallistujat oppivat kuinka monta päätöstä yhden mediateoksen tekemiseen kuuluu. Kun toimii itse oman mediateoksen suunnittelijana, on helpompi keskustella mediakriittisesti, tunnistaa tekijöiden rajauksia ja tavoitteita mediateoksen takana sekä miettiä sitä kuka saa päättää ja mistä. Esimerkiksi erilaisia ilmiöitä voi tarkastella näkö- ja kuuloaistien avulla ja miettiä miten todellisuutta voi käsitellä kuvallisen kielen keinoin.

Elokuva, valokuva ja erilaiset muut dokumentoinnin välineet peilaavat todellisuutta.

Kun lapset ja nuoret esittävät omia media-teoksiaan kouluissa ja kotona, heistä tulee teostensa levittäjiä. Samalla he tuovat esille tärkeitä näkökulmia omasta elämästään, mikä voi synnyttää keskustelua asioista, joista ei muuten keskusteltaisi vanhempien ja muiden aikuisten kanssa. Tärkeät lasta ja nuorta koskettavat ristiriitatilanteet juuri kyseisessä kehitysvaiheessa siirtyvät liikkuvaan kuvaan helposti. On helpompi käsitellä asioita fiktiivisen henkilön tai animaatiohahmon kautta.

Osallistava mediakasvatus yhdistää osallisuuden kulttuurin mediataitoihin. Mediateoksien levittäminen, arkistointi, ja arvostaminen ovat olennainen osa osallistavan mediakasvatuksen kiertokulkua. Itse mediateoksen tekeminen havahduttaa lapset ja nuoret tekijyyteen ja saa miettimään teoksia mediakriittisesti ja näkemään päätökset mediateosten takana. Lasten ja nuorten teosten esittäminen voimaannuttaa tekijänsä

ja toimii hyvänä vastavirtana viihteellisessä mediakentässä. Jos oma tekeminen liitetään erilaisiin teemoihin kuten oman tulevaisuuden miettimiseen, saa siihen vielä omakohtaisemman ja syvemmän otteen.

Mediateosten tekeminen on usein ryhmätyötä, jossa harjoitellaan sosiaalisia taitoja, äänestetään demokratian toimintaperiaatteiden mukaan sisällöstä, tehdään kompromisseja, kohdataan pettymyksiä, mutta vahvasti sitoutuneina ja osallisina yhteistä mediateosta koskeviin päätöksiin. Suomen kulttuurirahasto kehitti MYRSKY-hankkeen kautta osallistamisen menetelmiä taiteen keinoin. Yksi hankkeista oli Eläköön esihistoria! Tavoitteena oli tukea syrjäytymisuhassa olevia nuoria kuvaamalla heidän kanssaan animaatioita jotka perustuivat esihistoriallisille alueille tehtyihin retkiin. Nuoret raportoivat kuinka tärkein asia heille hankkeessa oli tulla kuuluksi ja kohdatuksi. Osallistava mediakasvatus

nostaa nuorten äänen esille. Arkistoitujen ja tallennettujen mediateosten kautta mielipiteitä voi jakaa yhä uudelleen.

Oman jutun vahvistaminen

Mun juttu – Meidän tulevaisuus -hankkeen osallistava mediakasvatus on suunniteltu tukemaan nivelvaiheessa olevia nuoria. Työpajoja järjestettiin kolme kertaa 90 minuuttia samalle ryhmälle. Osallistujat saivat ensimmäisessä pajassa kuulla erilaisia vaihtoehtoja mediatyöskentelylle. Vaihtoehtoja olivat valokuvaus, videopäiväkirja tai Instagram-tilin suunnittelu. Osallistujat saivat yhdessä päättää mitä työpajaa he lähtisivät tekemään.

Ensimmäisessä työpajassa keskusteltiin nuorten omasta mediakulttuurista ja kanavista, joita he seuraavat sosiaalisessa mediassa. Menetelminä käytettiin omien kiinnostuksen kohteiden tunnistamista,

kuulemista, keskustelua ja kohtaamista. Työpajan tavoitteena oli vahvistaa nuorten omaa juttua ja sitä kautta tuoda esiin heidän osaamistaan ja näkymiään tulevaisuudesta.

Seuraava paja valikoitui ja painottui nuorten toiveiden ja tarpeiden mukaan. Työpajassa harjoiteltiin kuvankäsittelyä ja tuotiin esille omia, omaan juttuun liittyviä tuntemuksia. Kuvankäsittelyä tehtiin sovelluksella, jossa pystyi rajaamaan kuvia sekä liittämään kuviin tekstiä, puhekuplia ja tarroja. Työpajan tavoitteena oli tehdä nuorille itselle näkyväksi heidän omaa osaamistaan ja vahvistaa sitä keskustelemalla omista jutuista muiden ryhmäläisten kanssa. Jokainen sai esitellä omaa tuotostaan tai ryhmäteostaan. Kuvissa tulivat esille nuorten omana juttuna esimerkiksi sosiaalinen media, äänentoistolaitteiden korjaaminen, moottoripyöräily, nukkuminen, tietokoneet ja pelaaminen.

Lopputuloksena oli yleensä yhdistelmä kaikkia kolmea työpajaa, lisäksi keskusteltiin ja testattiin lisättyä todellisuutta Aurasma-nimisen sovelluksen avulla. Mediakasvatuspajojen tavoitteina olivat oman jutun vahvistaminen ja sitä kautta voimaantuminen, nivelvaiheessa olevien nuorten mediataitojen kehittäminen sosiaalisen median keinoja käyttämällä, monilukutaidon edistäminen tutkimalla audiovisuaalisen kerronnan keinoja kuten kuvakokoja, jatkuvuutta ja visuaalisia tekniikoita (intervallikuvaus).

Vaikeiden asioiden jakaminen

Sara Asedullah on kuvannut osallistavan videotyöskentelyn merkitystä Unicefin 2015 julkaisemassa materiaalissa Participatory Video and Most Significant Change. Hän kirjoittaa kuinka videotyöskentely auttoi tyttöjen ryhmää nostamaan esille yhteisön asioita kuten teiniraskauden ja mahdottomuuden

jatkaa koulunkäyntiä raskauden jälkeen. Tyttöjen ryhmä pystyi jakamaan tarinansa muille ja he voimaantuivat esittäessään ja kertoessaan tarinaansa sadoille muille tytöille. Tyttöjen tarina kosketti ja he tulivat kuulluiksi. Seurauksena osa tilaisuuteen osallistuneista tytöistä halusi jakaa samankaltaisen kokemuksensa muille. Aikaisemmin videoprojektiin osallistuneet tytöt pystyivät auttamaan heitä projektin toteutuksessa. Työskentely tuki sekä vertaisoppimista että auttoi käsittelemään kipeän asian.

Videon tekemiseen liittyvä prosessi eli käsi- kirjoittaminen, kuvaaminen, äänittäminen, editointi ja teoksen esittäminen auttavat miettimään ratkaisuja nuoria koskettaviin ristiriitoihin ja selkiyttämään tilanteita itselle tulemalla niistä tietoisemmiksi median keinoja hyödyntäen. Mediataitojen osalta jo se että oppi miten tiedostoja siirretään laitteelta toiselle, voi auttaa nuorta hakemaan töitä.

Jos yhdessä pystytään tekemään kokonainen teos, voi voimaannuttava kokemus kantaa, ryhmäyttää ja tuoda parhaimmillaan tunteen, että on onnistunut luomaan jotakin, joka koskettaa ja auttaa muista nuoria ymmärtämään tilannettaan tai vaikuttaa ympäristöön tuomalla nuorten äänen esille heidän omien valintojensa kautta.

Lähteet

<https://peda.net/tornio/peruskoulut/kyläjoen-koulu/ops2016/lo> (viitattu 1.4.2017)

<https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveys-erot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus> (viitattu 1.4.2017)

http://www.mediataitokoulu.fi/monimuotoinen_mediakasvatus.pdf (viitattu 12.4.2017)

YouTube / Henry Jenkins <https://www.youtube.com/watch?v=1gPm-c1wRsQ> (viitattu 12.4.2017)

MYRSKY, <http://www.nuori.fi/toiminta/myrsky/> (viitattu 12.4.2017)

Participatory Video <https://www.youtube.com/watch?v=se0stch03j8> (viitattu 12.4.2017)

**"OPPI YHTEISTYÖN
TEKEMISTÄ."**

Suvi-Jonna Martikainen

SISÄLLÄ, PIHALLA VAI RAJALLA?

Sun Ine -kokeilu syys-joulukuussa 2016

Mun juttu -hankkeen eräänä ydinajatuksena on ollut ymmärtää nuorten kokemusmaailmaa ja ajatuksia, nuorten maailmaa ja tarpeita. Lappeenrannan teknillisen yliopiston LUT Lahden osahankkeessa tämän ydinajatuksen ympärille koottiin ammattilaisten klusteria, jota hankkeen nettisivuilla kuvailtiin näin:

”yhteisöllinen ekosysteemi, jonka toiminta toteutetaan käyttäjälähtöisen ideologian näkökulmasta, benchmarkataan osatoteuttajien ohjauskäytänteitä ja yhteistyömalleja sekä kordinoidaan alueellisia kumppanuusverkostoja. Palveluverkostolle avataan mahdollisuuksia opetella ja hyödyntää vaihtoehtoista pedagogiikkaa nuorten palvelemiseksi ja kohtaamiseksi.” (Mun juttu – meidän tulevaisuus, 2017.)

Keväällä 2016 LUT alkoi ideoida ”Sun Ine”-toimintaa osahankkeen kokeiluhenkiseksi

sivuprosessiksi. Kokeilun ajatuksena oli koota sisäpiiri, josta nuorten äänen olisi mahdollista nousta kuuluviin edellä mainitun vaihtoehtoisen, radikaalin pedagogiikan periaatteiden mukaisesti. Mukaan toteutamaan saatiin alueellisia toimijoita, joiden tekemisen sisältö resonoi idean kanssa: Päijät-Hämeen sosiaalipsykiatrisen säätöön (PHSPS) päivä- ja ryhmätoiminta sekä Lahden diakonian instituutti. Molempien yhteistyökumppaneiden ajattelua leimaa vahva käyttäjälähtöinen ideologia, taide- ja kulttuurivetoiset osallistujien ehdoilla toteutetut oppimisprosessit ja palvelujen kehittäminen vaihtoehtoisilla, radikaalisti nuorten tarpeista nousevilla tavoilla.

”Sun Ine”-pilotti käynnistyi syyskuussa 2016. Ryhmä koottiin PHSPS:n päivä- ja ryhmätoiminnan kanssa yhteistyössä. Toimintaan kutsuva teksti kuvasi osaltaan ryhmän tavoitteita ja asennetta, joka pyysi osallistujia enemmänkin kysymään ja ra-

**”SAMANLAINEN, ERILAINEN,
SOPIVASTI KUMMALLINEN
IRRALLINEN, TERÄVÄ
EI KOSKAAN LIIAN ONNELLINEN.
ERILAINEN, SAMANLAINEN
EIKÄ YHTÄÄN KUMMALLINEN
MUSTAVALKOHARMAA SEKÄ
AIVAN LIIAN ONNELLINEN**

**SAMANLAINEN, SAMANLAINEN
MISSÄ NIITÄ LUURAA?
ERILAINEN, ERILAINEN
MISSÄ NIITÄ?
SAATTAA OLLA ETTÄ KAIKKI VIELÄ
TAVATAAN SAMASSA PAIKASSA
TUULIEN HUUHTOMALLA
PALJAALLA KALLIOILLA
PAPERIT HUKASSA...”**

- ISMO ALANKO

Henna Kosonen loi työharjoittelussaan Lahden diakonian instituutilla toiminnalle logon.

kentamaan yhdessä kuin osallistumaan valmiiseen palvelukokonaisuuteen: Millainen maailmasi on? Miltä ympäröivä todellisuus näyttää? Ymmärtääkö sisäisen maailmasi asukas ympäröivää todellisuutta? Voiko sitä ymmärtääkään, pitäisikö?

Kuka on erilainen verrattuna keneen? Vai onko kukaan?

Missä olet sisällä, mihin pitäisi päästä? Missä sanotaan, että pitäisi olla? Kumman näköala on laajempi: sen, joka katselee ulkoa sisään vai sen, joka katselee sisältä ulos?

Sinun ajatuksesi, kokemuksesi ja mielipiteesi ovat arvokkaita. Syksyllä 2016 aloitamme ryhmän, jossa haluamme kuulla kokemuksiasi elämästä ja maailmasta – esimerkiksi siitä, millaisessa todellisuudessa sinä elät, mihin kuulut tai haluaisit kuulua – mihin pitäisi päästä ineen, mihin ineen sinua ajetaan, mikä on

inessä? Missä sinä olet? Kutsumme ryhmää nimellä SUN INE.

Ryhmässä kirjoitetaan ja käsitellään erilaisilla taiteen keinoilla kokemuksia elämästä, maailmasta, yhteiskunnasta, työstä, poluista, valinnoista, vaatimuksista, haaveista, todellisuudesta, totuudesta, minuudesta, unelmista...

Ryhmään ilmoittautui 10 henkilöä, jotka kokoontuivat viikoittain aiheen äärelle. Päävastuun ryhmän vetämisestä otti PHS-PS:n ohjaaja *Heidi Rajala*, jonka ohjauksessa osallistujat käsitelivät teemoja kuvataiteen ja käsillä tekemisen keinoin. Joka kuukauden ensimmäisellä kokoontumiskerralla ryhmä keskittyi kirjoittamaan teemoista luovan kirjoittamisen tekniikoilla, tuolloin kokoontumisen ohjasi *Suvi-Jonna Martikainen* LUT:lta. Lahden diakonian instituutista mukana oli lehtori *Lasse Kantola* opiskelijoihin. Dila-yhteistyössä mm. päästiin

vierailemaan Theatrum Olgassa, jossa Lasse esitteli voimauttavan valokuvan menetelmän elämäntarinan esiin auttajana sekä kertoi taiteen mahdollisuuksista yhteiskunnallisen osallistumisen näkökulmasta. Syksy oli jaettu neljään suureen teemaan: minä itse; mieli ja merkitys; sisällä, pihalla vai rajalla; minä maailmankartalla (eli astetta isommat kuvat).

Sun Ine -toiminnan teoreettinen taustoitus

Koska "Sun Ine" oli pohjimmiltaan vaihtoehtoiseen ajatteluun perustuva oppimisprosessi, toiminnan takaa voi tunnistaa teoreettisia periaatteita, jotka pohjaavat mm. kriittiseen ja radikaaliin pedagogiikkaan, feministiseen ja anarkistiseen yhdenvertaisuuden ajatukseen ja taistelevan tutkimuksen metodologioihin. Brasilialainen pedagogi *Paulo Freire* on "toivon pedagogiikan" käsitteen takana. Tällä

tarkoitetaan metodologiaa, joka tähtää yhteiskunnalliseen yhdenvertaisuuteen ja yhdessä aikaansaamiseen. (Suoranta & Rynnänen, 2014). Muun muassa Freiren ajattelun pohjalta *Juha Suoranta* ja *Sanna Rynnänen* hahmottelevat kirjassaan 'Taisteleva tutkimus' periaatteita, joiden avulla voi tähdätä tiedostamiseen ja yhteistoimintaan:

"Yleisesti sanoen taistelevassa tutkimuksessa toimitaan kaikkien osallisten yhteiskunnallisen tiedostamisen herättämiseksi niin paikallisesti kuin maailmanlaajuisesti ja kehitetään yhdessä toimintavälineitä sosiaalisen todellisuuden muuttamiseksi" (emt., 28–29).

Radikaalin kasvatuksen paradigmassa tavoite on syventää kasvatukseen osallistuvien itsetuntemusta ja yhteiskunnallista tietoisuutta sekä työskennellä oikeudenmukaisemman yhteiskunnan puolesta (Suoranta, 2005, 14.) Siinä

tähdätään esimerkiksi poliittisen ja yhteiskunnallisen toimintakyvyn lisäämiseen. Olennaiseksi painotukseksi nousee tasa-arvoisuus ja yhdenvertaisuus; valmiudet elinikäiseen sivistykseen, toisten huomioon ottamiseen ja todellisuuden epäkohtien havaitsemiseen. Tavoitteena on sekä "pedagogiikan kriittinen analyysi" että "kulttuurin kriittinen analyysi": kokonaisvaltainen käytäntöjen, valtasuhteiden ja status quon tunnistaminen ja arvioiminen. (Suoranta, 2005, 16.)

Joensuun rautatieasemalla on kulttuurikahvila Laituri, jonka wc:stä (myönnetään, yllättävä paikka yhteiskunnalliselle kantaaottavuudelle, mutta toisaalta yhdenvertaisempaa tilaa saa hakea) löytyy "Turvallisemman tilan periaatteet". Haluan mainita esimerkin, sillä ohjeissa todetaan mitä osuvimmin hierarkioiden haastamisen välttämättömyys yhdenvertaisuuden edellytyksenä:

"Huomioi etuoikeutesi ja haasta hierarkiat: Mieti miten erilaiset etuoikeudet vaikuttavat asemaasi ja mahdollisuuksiisi käyttää valtaa, ottaa puhe- ja toimintatilaa [...] Etuoikeuksien tunnistaminen ja hierarkioita luovan käytöksen haastaminen ovat jokaisen vastuu."

Eräs radikaalin pedagogiikan ydinajatuksia onkin hierarkioiden ja etuoikeuksien haastaminen. Tämän periaatteen voisi nimetä koko "Sun Ine" -toiminnan johtoajatuksiksi. Toiminta-ajatus perustui äänen antamiseen yhteiskunnassa vähemmän kuulluille, sekä palveluntarjoajan ja asiakaskunnan luonnollisina ja itsestään selvinä ymmärrettyjen hierarkioiden haastamiseen. Toiminta-ajatuksen takaa on helppo tunnistaa Suorannan ja Rynnäsen määrittelemät taistelevan tutkimuksen tavoitteet: "kriittisen tietoisuuden herättely, osallistumaan innostaminen ja vallitsevan järjestyksen kumoaminen". Vaikka kulttuurikahvila Laiturin ohjeissa tämä todetaankin jokaisen vastuuksi,

voisi korostaa erityisesti niiden vastuuta, jotka toimivat pedagogeina, nuorille tarjottavien palveluiden parissa ammattilaisina tai muuten asemissa, joissa nuori, hänen elämänsä ja tulevaisuutensa on mahdollista kohdata.

Lopulta eräänä kantavana periaatteena Sun Ine -toiminnalle on mainittava inter-sektionaalisuuden tunnistaminen. Inter-sektionaalisuus on käsite ja teoria, joka on noussut esiin 1960- ja 1970 -lukujen feministisissä tutkimuserinteissä, ja sen mukaan yhdenveroisuuden kysymyksiä on tutkittava paitsi sukupuolen, myös rodun, iän, yhteiskunnallisen luokan, taustan, historian, kansallisuuden, äidinkielen, vammaisuuden, vammattomuuden, ja lisättäköön tähän vielä diagnoosien näkökulmista (Samuels & Ross-Sheriff, 2008; World of Management, 2017).

Tämä periaate on läsnä myös Mun juttu -hankkeen ajattelussa, kuten sen luontevasti

täytyisi olla tuttu ja tunnistettu aina kun työskennellään nuorten kanssa tai keskustellaan syrjäytymisestä tai sen uhasta – tai syrjäyttämisestä. Tasa-arvosanaston mukaan:

”inter-sektionaalisuus on [...] teoreettinen ja metodologinen työkalu analysoida kuinka valtaerot ja rajoittavat normit – jotka perustuvat diskursiivisesti, institutionaalisesti tai rakenteellisesti tuotettuihin sosiokulttuurisiin kategorioihin [...] ovat vuorovaikutuksessa ja tuottavat monenlaista sosiaalista epä-tasa-arvoa ja epäoikeudenmukaisia sosiaalisia suhteita.” (World of Management, 2017).

Inter-sektionaalisuuden periaatteiden mukaan toiminta suunnattiin ihmisille, jotka voivat jäädä yhteiskunnassa äänettä ja valtaa, ts. sosiokulttuurisesti rajoitetuiksi, jopa ajatellen omaa tarinaansa ja polkuaan. Näin perinteinen ja totunnainen valta pyrittiin tekemään näkyväksi.

Viimeisenä teoreettisena inspiraationa toiminnalle toimi sovellus *Ivan Illichin* hahmottelemista oppimisverkoista. ”Sun Ine” nähtiin oppimisprosessina, jonka aikana oli mahdollista oppia sekä taitoja ja sisältöä (useita kuvataiteen tekniikoita, kädentaitoja ja luovaa kirjoittamista) että sosio-emotionaalisia ja itseosaamiseen liittyviä taitoja (ryhmässä toimimista, luovaan prosessiin uskaltautumista, itsekritiikin peittoamista ja oman tarinan refleктоimista).

Illichin mukaan ihmiset oppivat usein enemmän koulun ulkopuolella kuin koulussa. Hän ehdottaakin, että oppimista ajatellen, oppimisteknologioiden ja -tekniikoiden kehittämisen ylivallan sijaan tulisi kehittää oppimista mahdollistavia suhteita ihmisen ja ympäristön, tai ihmisten välillä. Illich ehdottaa ”oppimisverkkojen” muodostamista. Oppimisverkot perustuisivat yhdenveroisuuteen, vapauteen, itseohjautuvuuteen ja haluun oppia jostakin

aiheesta yhdessä saman mielisten ihmisten kanssa. Niinpä oppimisverkkoja voisi ajatella myös eräänlaisina kasvuryhminä ja voimaannuttavana mahdollisuutena jakaa inhimillisen elämän kokemuksia, haasteita ja kysymyksiä.

Illichin mielestä instituutiot, kuten koulu, määrittävät ihmisen itsetuntemusta ja luottamusta usein negatiivisilla tavoilla. Kouluaikamme määrittää syvällisesti sitä, miten näemme itsemme ja maailman myöhemmin. (Illich, 1973.) Voisikin ajatella, että koulu koului meidät tietynlaisiksi, tietämään ja osaamaan tietyllä lailla, ja lopun elämämme tehtävä on tarkastella näitä opittuja asenteita, tietoja ja maailmankuvia kriittisesti. Siihen tarvitsemme vapauden ja kriittisyyden periaatteille rakennettuja ryhmiä ja yhteisöjä, joihin turvallisesti liittyä.

Esimerkki: Ääni esiin kollektiivisella runolla

Erityistä roolia Sun Ine -toiminnassa näyttelivät taidelähtöiset menetelmät ja niiden antama mahdollisuus tietämiseen eri tavoilla. Taidelähtöisillä menetelmillä on mahdollista luoda tietoon uudenlainen, kysyvä ja yllätyksellinen suhde: osallistumalla taiteelliseen tekemiseen esiin voi nousta tietoa, jota emme alun perin osanneet odottaa, ja toisaalta ne voivat toisinaan auttaa kiertämään geneerisen tason tiedon ja luulemisen sudenkuoppiin putoamisen. *Otto Scharmer* käyttää käsitettä ”self-transcending knowledge”. Se tarkoittaa tietoa, joka ei ole vielä ottanut tiedon muotoa, mutta jonka on mahdollisuus ennakoida tai ”ennalta tuntea” potentiaalia, ”asioita, jotka eivät vielä ole olemassa” (Scharmer, 2001; Pässilä et al., 2013). Taiteen avulla tällainen tieto on mahdollista tehdä näkyväksi.

Ensimmäisellä kokoontumiskerralla sunineläiset loivat yhdessä runon, jonka aineistona toimivat ryhmäläisten kokemukset. Kokemusten esiin saamiseksi kysyttiin kaksi yksinkertaista kysymystä: Mistä sinä pidät, mikä tuottaa sinulle iloa? Ja toisaalta: mistä et pidä? (Runo seuraavalla aukeamalla.)

Runo osoittaa elämän monimuotoisuuden ja samalla meitä kaikkia yhdistävän samanlaisuuden. Siitä voi löytää suuntaviivoja ihmisten välisille kohtaamisille ja sille, mitä niissä voisi vaalia tai välttää – sekä sen ymmärtämiseen mihin elämässä kannattaa keskittyä ja keskitää huomiota. Kokemukset tuovat esiin mielekkyyden merkityksen kokemukset, ja sen, mihin nuorten elämän merkityksellisyys nivoutuu.

Rakkaus, kunnioitus hellyys myötätunto & oikeuden- mukaisuus	kävely työryhmät [hyvät, toimivat]	kirjat uni lepo uinti rauha eläimet	avokadot tennis kauhuelokuvat muotilehdet sade videopelit luonto	musiikki musiikki pullan tuoksu valokuvaus lanka	olla ulkopuolella jotain jossa haluaisi olla sisällä	hyvä ja terveel- linen ruoka terveys ja hyvinvointi luontaistuot- teet, hemmottelu järvenpinta nukkuminen luonto	riitely silloin kun se rakentaa minun tupakkatauko kynttilöiden katselu palaessa puiden lehden havina pilvien kerääntyminen taivaalla sade	uuden oppiminen ja haltuun otto ruoka muoti vaatteet raku elokuvat tervan tuoksu läheiset jotka antaa voimaa
kumit vaatteet ja korut, kau- nistautuminen	kirjat ja elokuvat taide	pimeys mökki maksapihvit hiljaisuus	kauneus hyvinvointi juhlat ruoka	metsäretki ulkoavaruuden uutiset	sotku ja lika tiskaus velvollisuudet	luonto	kynttilöiden katselu palaessa puiden lehden havina pilvien kerääntyminen taivaalla sade	tervan tuoksu läheiset jotka antaa voimaa
värit	juhliminen rentoilu eläimet viherkasvit puutarhat mökkeily	irtokarkit puhtaat lakanat	urheilu juustokakut lukeminen perhe nukkuminen hyvinvointi shoppailu työt matkustelu hyvä viini ystävät kosmetiikka elokuvat	auttaminen aika tähdet turkoosi siisteys grafiikka hien haju	epäoikeuden- mukaisuus itsekkyyys valehtelu riitely italia rannat	luonto	kynttilöiden katselu palaessa puiden lehden havina pilvien kerääntyminen taivaalla sade	ihmiset tollous parittomat sukat ja kengät
vanhat kaupungit historia zen	eläimet viherkasvit puutarhat mökkeily	irtokarkit puhtaat lakanat	urheilu juustokakut lukeminen perhe nukkuminen hyvinvointi shoppailu työt matkustelu hyvä viini ystävät kosmetiikka elokuvat	auttaminen aika tähdet turkoosi siisteys grafiikka hien haju	epäoikeuden- mukaisuus itsekkyyys valehtelu riitely italia rannat	luonto	kynttilöiden katselu palaessa puiden lehden havina pilvien kerääntyminen taivaalla sade	ihmiset tollous parittomat sukat ja kengät
hengittäminen	nukahtaminen	savukala väri männyt YouTube	perhe nukkuminen hyvinvointi shoppailu työt matkustelu hyvä viini ystävät kosmetiikka elokuvat	auttaminen aika tähdet turkoosi siisteys grafiikka hien haju	epäoikeuden- mukaisuus itsekkyyys valehtelu riitely italia rannat	luonto	kynttilöiden katselu palaessa puiden lehden havina pilvien kerääntyminen taivaalla sade	ihmiset tollous parittomat sukat ja kengät
viileys helle	halaus	männyt YouTube	perhe nukkuminen hyvinvointi shoppailu työt matkustelu hyvä viini ystävät kosmetiikka elokuvat	auttaminen aika tähdet turkoosi siisteys grafiikka hien haju	epäoikeuden- mukaisuus itsekkyyys valehtelu riitely italia rannat	luonto	kynttilöiden katselu palaessa puiden lehden havina pilvien kerääntyminen taivaalla sade	ihmiset tollous parittomat sukat ja kengät
matkustaminen matkallaolo	tonnikala tanssiminen viisikko juutalaiset	kirjastot nukkuminen hieronta	perhe nukkuminen hyvinvointi shoppailu työt matkustelu hyvä viini ystävät kosmetiikka elokuvat	auttaminen aika tähdet turkoosi siisteys grafiikka hien haju	epäoikeuden- mukaisuus itsekkyyys valehtelu riitely italia rannat	luonto	kynttilöiden katselu palaessa puiden lehden havina pilvien kerääntyminen taivaalla sade	ihmiset tollous parittomat sukat ja kengät
						omat koirapojat ja niiden leikki- temmellykset lasten halaus syli hymy lämmiin katse	luonto puut vedet eläimet kaikki hyvä ruoka	

sotku

ennakkoluulot
ehdottomuus
vaikka ei edes
tiedä
liian kova
meteli

huuto ilkeys

epä-
kohteliaisuus
rikkinäiset
asiat
pistokerasia
ikkunan lasi
katto

vuotava vessa

kiistelystä
ahdas-
mielisuudesta
pakko-
puhumisesta
punas-

tumisesta
sikarista
maksalaatikko
ja ne rusinat

Intrum justitia
takuu lupaukset
oikeuden
väärentä-
misestä
petoksesta
kavaltamisesta
valehtelusta
jne.

itsekkyyys
minä
min

hyväksikäyttö
vastavuori-
suuden
puute

matematiikka
kirjoittaminen

liika melu

vihaiset
ihmiset
kissan
irtokarvat
pahat hajut
leviävä kissan-
hiekkä

lupaukset
joita ei
toteuteta
unettomuus
lyhyet yöunet
kiire
odottaminen
ahdistut
stressi

itsekkäät
ihmiset

rasismi
syrjintä

sokeus
vauvan itku
hyväksikäyttö
vallankäyttö

penkkiurheilu
hyttyset
poikaystävä
pikkuveli
ystävä

mummo

kokeileva
musiikki
persoonallisuus
erilaisuus
luovuus
tanssiminen
kohtaamiset

kynällä
työskentely

matkustaminen

kahvi

hiljaisuus

iankaikkisuu-
den
asiat
karma
kuolema
tuonela

kielet

sanat

maalaaminen

liituruaita

herrainkengät

kuumailma-
pallot

keskustelu
kuperkeikka

miehet
naiset
monesti
ihmiset

musiikki

yhdessä
tekeminen

koirat
kesä
raita
kaku
Buddha
sienet

kantarelli

yksinäisyys
sauna
kynntilä
puhtaat lakanat

kaulakorut
punainen

pallopelit

likaiset kädet

kynsilakka
itsellä

sammakot

vallan
käyttö
väärin

kiusaaminen

epäoikeuden-
mukaisuus

paha ruoka

styroksisen
kylmälaukun
ääni

väsytys

kaulakorut
punainen

eläinten ja
luonnon
kaltoinkohtelu

rahan
valta

valehtelu

turhaumat

maksaruuat
sienet

väkivalta

pihatyöt

turha narina

epäoikeuden-
mukaisuus

unettomuus
tekemättömät

työt
jos
en
taju

autolla
ajaminen
kuukautiset

luisteleminen
rumuus

rasismi
valehtelu

pettäminen

väkivalta
riidat
sodat
unettomuus
likaisuus
ötökät
jonottaminen

räntäkelit

Esille pääsevät myös ne kokemukset, joihin liittyy merkityksettömyyden, vähättelyn, turhauman ja ahdingon kokemista. Samalla äänen saa varsin inhimillinen ja jaettava kokemusmaailma, jossa mielekkyyden ja ikävyyden kokemukset eivät sisällä suurta dramatiikkaa, mutta edustavat taatusti tunnistettavia ihmisenä elämisen kokemuksia.

Mitä Sun Ine opetti?

Vaikka Sun Ine -kokeilu oli lyhyt, se opetti huomionarvoisia asioita. Osallistujat muun muassa tunnistivat luoviin prosesseihin osallistumiseen liittyviä odotuksia, pelkoa ja itsekritiikkiä ja kommentoivat useasti, kuinka tärkeää oli saada onnistumisen kokemuksia esimerkiksi kirjoittamisen ja tarinankerronnan yhteydessä. Positiivisilla kokemuksilla on mahdollista purkaa minäkuvaa, joka perustuu negatiivisiin odotuksiin omasta pystyvyydestä.

Prosessin aikana osallistujat usein yllättyivät kirjoittamisen, käsillä luomisen tai tarinan kerronnan helppoudesta, vaikka ennen ryhtymistä olisivatkin ajatelleet, etteivät osaa, pysty tai ei ole mitään mistä kertoa. Kokemuksissa korostuivat luovuuden arkipäiväisyys ja matala kynnyks, mikä auttaa kyseenalaistamaan edelleen lujassa istuvan myytin siitä että luovuuteen tarvitaan erityislahjakkuutta. Itsensä näkeminen luoviin prosesseihin pystyvänä on voimauttava kokemus.

Ryhmässä myös korostettiin tasaveroisuutta nimenomaan yhdessä tekemisen avulla. 'Ohjaajien' ja 'osallistujien' välistä eroa ei juuri ollut, kaikki osallistuivat kaikkeen tekemiseen ja kaikkien kokemukset saivat keskusteluissa yhtä suuren painoarvon.

Tämän kirjoitelman tarkoituksena on ehdottaa Sun Inen kaltaisten oppimisverkkojen luomista nuorten kanssa toimivien

ammattilaisten verkostojen yhteyteen. On syytä tarkastella millaiseen asemaan nuori ihminen palveluja kohdatessaan asetetaan, ja tunnistaa, kuinka valtaa käytetään arkipäiväisissä ja kuitenkin hienovaraisissa vuorovaikutustilanteissa, ja toisaalta, kuinka olisi mahdollista tuoda nuorten aito ääni kuuluviin ja kohtaamisen perustaksi. Sun Inen kaltaisilla, nuorten ääntä vahvistavilla prosesseilla vuorovaikutustilanteisiin liittyvä valta on mahdollista kääntää pääläelleen.

Lähteet

Illich, I. (1973). *Deschooling society*. Middlesex: Harmondsworth.

Munjuttu – meidän tulevaisuus. <http://munjuttu-hanke.fi/fi/tavoitteet>. [Viitattu 5.6.2017]

Pässilä, A., Uotila, T., & Melkas, H. (2013). Facilitating future-oriented collaborative knowledge creation by using artistic organizational innovation methods: Experiences from a Finnish wood-processing company. *Futures*, 47, 59-68.

Samuels, G. M., & Ross-Sheriff, F. (2008). Identity, oppression, and power: Feminisms and intersectionality theory. *Journal of Women and Social Work*, 23(4), 309-311, November 2008.

Suoranta, J. (2005). *Radikaali kasvatus*. Helsinki: Gaudeamus.

Suoranta, J., & Rynänen, S. (2014). *Taisteleva tutkimus*. Helsinki: Into.

Otto Scharmer, C. (2001). Self-transcending knowledge: sensing and organizing around emerging opportunities. *Journal of Knowledge Management*, 5(2), 137-151.

World of Management. Tasa-arvosanasto. Tasa-arvo ja moninaisuus – työhyvinvointia ja tulosta. <http://wom.fi/tasa-arvotietoa/tasa-arvosanasto/>. Viitattu 7.6.2017

"PELKOJEN VOITTAMISTA!"

"PAJASTA LÖYTYI KAVEREITA."

Tuija Oikarinen

YRITTÄJYYSPOJKU – KOKEILUMATKA YRITTÄJYYTEEN

Taustaa

Työelämän muutoksesta puhutaan paljon. Nuoren työura käynnistyy nykyään yhä harvemmin vakituisena työsuhteena suuressa vakaassa organisaatiossa. Eikä nuori tällaista aina haluaakaan. Moni haluaa työtä, josta on mahdollista tehdä ”itsensä näköistä” – seurata omia osaamisia, intohimoja tai periaatteita, sovittaa yhteen vapaa- ja työaika tai mikä se ”mun juttu” itse kullekin onkaan. Nuorten halu perustaa yritys on kasvanut Suomessa nopeasti, ja joka viides alle 25-vuotias uskoo perustavansa yrityksen kolmen vuoden kuluessa. Tämä tarkoittaa, että nuorten yrittäjyysinto on kaksikymmenkertaisesti reilussa kymmenessä vuodessa, sillä vuonna 2003 yrittäjyyttä suunnittelevia nuoria oli vain 1 %. (GEM-tutkimus 2003–2015, Suomen Yrittäjät).

Käsitys yrittäjyydestä on muuttunut. Yrittäjyydestä puhuttiin vielä 1990-luvulla

varsin negatiiviseen sävyyn ja korostettiin yrittäjyyteen liittyvää riskiä, pitkän päivän puurtamista ilman lomaa ja yrittäjyydestä irtipääsyn vaikeutta. Nykyään nuoret ovat realistisia työelämän pirstaleisuuden kanssa, ja ymmärtävät yrittäjyyden myös sivutoimise-
na mahdollisuutena palkkatöiden välissä tai niiden ohessa. Työltä haetaan toimeentulon lisäksi sisältöä: merkitystä, vapautta ja itsensä toteuttamista – ja tähän yrittäjyys tarjoaa mahdollisuuden. (Yle uutiset 27.12.2016 Joonas Mikkilä)

Suomessa on valtava tarve uudelle yritys-
toiminnalle. Startupien varaan ladataan suuria odotuksia Suomen kilpailukyvyyn rakentajina. Työllistäjinä pienet ja keskisuuret yritykset ovat avainasemassa: koko 2000-luvun ajan uudet työpaikat ovat syntyneet pk-yrityksiin (www.yrittajat.fi/suomen-yrittajat/yrittajyys-suomessa-316363). Uusia yrittäjiä tarvitaan myös jatkajiksi jo toimiviin yrityksiin,

sillä seuraavan 10 vuoden aikana ennakoit-
daan noin 78000 yrityksessä tavoiteltavan omistajanvaihdosta nykyisen yrittäjäpolven eläköityessä (Suomen Yrittäjät/SeAMK Valta-
kunnallinen omistajanvaihdosbarometri 2015).

Lahdessa on myös havahduttu tarpeeseen lisätä yrittäjyyttä, sillä tällä hetkellä Lahteen syntyy Suomen muihin suuriin kaupunki-
seutuihin verrattuna vähemmän yrityksiä. Ja toki nuorison työllisyyttä on myös tarve parantaa. Lahden kaupungin työllisyys- ja elinvoimaohjelmassa 2014–2020 linjataan, että yrittäjyyden lisäämiseksi ja uusien työn muotojen tukemiseksi kaivataan yhteistyötä eri organisaatioiden ja hankkeiden välille. Tavoitteena on luoda yrittäjyyteen erilaisia joustavia polkuja, jotka mahdollistavat pienellä riskillä yrittäjyyden kokeilut ja oppimisen. (Lahden kaupungin työllisyys- ja elinvoimaohjelmassa 2014–2020)

Sultahan näkyy tuo kotisivujen koodaus sujuvan. Oletko ajatellut yrittäjäksi ryhtymistä?

Ei yrittäminen välttämättä tarkoita yksin puurtamista. Mitäs, jos etsittäisiin sulle yhteistyökumppani? Lisäksi yrityshommiin on tukeaa ja apua saatavilla, joten yksin sun ei tarvitse jäädä.

Lisäkoulutustakin on kyllä tarjolla.

Raha-asioidenkin selvittämiseen saadaan apua. Sun ei tarvitse jäädä niitä yksin pohtimaan.

Työhönvalmentaja

Yrittäjyyspolulla voit turvallisesti testata, miltä yrittäjyys tuntuu.

Olenhan mä sitä yrittäjyyttä miettinyt, tosin yksin tekeminen hirvittää vähän.

Mutta mä en osaa tehdä mitään graafisia elementtejä sivuille enkä tajua kirjanpidosta.

Entäs rahapuoli sitten? Miten mä tulen toimeen?

Se on kyllä riskipeliä. Entä, jos musta ei olekaan yrittäjäksi?

Nuori

Tää yrittäjyyspolku kuulostaa siistiltä! Voisinkohan mäkin kokeilla yrittäjyyttä?

Haasteena nouseekin esiin, kuinka käytännössä tukea nuoria yrittäjyyteen. Koulutuksella ja yrittäjyyskasvatuksella on merkittävä rooli pohjan rakentamisessa. Mutta ne eivät aina riitä.

Olemme havainneet, että nuoret toivovat mahdollisuuksia tutustua käytännössä, mitä yrittäjyys ja liiketoiminnan pyörittäminen tarkoittavat.

Lisäksi olemme tavanneet yrittäjiä, joilla on halua jakaa osaamistaan, kehittää uusia yhteistyösuhteita tai etsiä jatkajaa yritykselleen.

Tavoitteenamme Lappeenrannan teknillisen yliopiston Lahden yksikössä (LUT Lahti) olikin Mun juttu – meidän tulevaisuus -osahankkeessamme rakentaa nuorten yrittäjyyteen kannustamiseksi uudenlaista yhteistyötä alueellisten toimijoiden kesken (nuoriso- ja työllisyyspalvelut, yrityspalvelut ja oppilaitokset). Yhteistyö fokusoitui pian kysymykseen,

kuinka kohtauttaa yrittäjyydestä kiinnostuneet nuoret ja jo toimivat yrittäjät. Tähän tarkoitukseen olemme rakentaneet Yrittäjyyspolun.

Yrittäjyyspolku

Yrittäjyyspolku on uudenlainen yhteistyömalli, jossa työkokeilua sovelletaan yrittäjyyden kokeilemiseen. Yrittäjyyspolun rakentamista fasilitoi LUT Lahti. Polun rakentamiseen osallistui laaja toimijajoukko ml. Lahden nuorisopalvelut, Lahden Yrittäjät ry, Lahden seudun kehitys LADEC, TE-palvelut, Lahden ammattikorkeakoulu, Koulutuskeskus Salpaus ja Yrityskummit. Yrittäjyyspolku on rakennettu osaksi Matkalla duuniin! -palvelua täydentämään sen muita duunipolkuja (kokeilu-, oppi- ja työpolku). Matkalla duuniin! -palvelun tarjoavat Lahden Yrittäjät ry ja Lahden nuorisopalvelut. Se löytyy osoitteesta www.lahti.matkalladuuniin.fi.

Voiskohan meidän yritys tarjota nuorelle tilaisuuden oppia ja kokeilla yrittäjyyttä?

Meillä olisi ajoittain tarve yhteistyökumppanille, jonka kanssa jakaa töitä.

Mutta mitäs sitten, jos nuori ei olekaan yrittäjäksi tai yhteistyökumppaniksi sopiva? Mihin mä tässä oikein sitoudun?

Mä voisin kohtapuoliin kyllä jo siirtyä etäkkeelle. Mistähän löytäisin jatkajan yritykselle?

Yrittäjä

Suomeen tarvitaan lisää yrittäjiä! Mä voisin jakaa osaamistani ja tukea nuorta yrittäjää.

Yrittäjyyspolku saattaa yhteen yrittäjiä ja yrittäjäksi haluavia nuoria. Tässä on paljon mahdollisuuksia molemmin puolin.

Kun tuet nuorta yrittäjyyspolulla, voit samalla kasvattaa itsellesi uuden yhteistyökumppanin - ja ehkä oppia itekin jotain uutta.

Me tarjotaan tukea sekä nuorelle että yrittäjälle yrittäjyyspolun aikana.

Yrittäjyyspolun kautta voit kouluttaa yrityksesi näköisen seuraajan.

Yritysneuvoja

Parhaimmillaan yhteistyöstä voi syntyä jotain ihan uutta!

Polun ytimen muodostaa siis työkokeilun soveltaminen yrittäjyyskokeiluna (työkokeilusta lisätietoa www.te-palvelut.fi/te/fi/erikoissivut/kaytannot_ja_saannokset/index.html). Näin nuorella on mahdollisuus olla yrityksessä tutustumassa ja käytännössä kokeilemassa yrittäjyyttä 1–6 kuukautta. Yrittäjyyspolulle astuessa ei nuorella tarvitse olla valmista liikeideaa, vaan hän voi lähteä mukaan kokeilemaan, innostumaan ja oppimaan mentoriyrittäjän, Matkalla duuniin! -palvelun työhönvalmentajan ja LADECin yritysneuvojan ohjaamana. Vahvuutena polussa on käytännönläheisyys: töitä lähdetään tekemään heti eikä vain hiota ideoita ja laadita suunnitelmia pöytälaatikkoon.

Yrittäjyyspolulla kohtaavat siis nuoret, jotka ovat kiinnostuneita yrittäjyydestä, sekä yrittäjät, jotka haluavat tarjota nuorille näköalapaikan tai mahdollisuuden yrittäjyyteen.

Yrittäjyyspolulla nuoren ja yrityksen rinnalla reissaavat tiiviisti mukana Matkalla duuniin! -palvelun työhönvalmentajat ja LADECin yritysneuvojat. Matkaevääksi on tarjolla Käyttäjän opas, joka on polulla kulkijoiden yhteinen työkirja. Se auttaa jäsentämään polun eri vaiheita sekä osapuolten tavoitteita, toiveita ja kehittymistarpeita. Työkirjan tehtävät ja apukysymykset toimivat runkona polun varrella käytäville ohjauskeskusteluille.

Yrittäjyyspolun kulku

Yrittäjyyspolun ideana on auttaa nuoria ja yrityksiä, joiden tarpeet täsmäävät, löytämään toisensa. Ennen polulle lähtöä kannattaa pysähtyä pohtimaan omia motiiveja, toiveita ja resursseja.

Yrittäjyyspolkua harkitseva nuori tapaa ensin työhönvalmentajan ja yritysneuvojan. Yhdessä tarkennetaan kiinnostuksen kohteet ja lähtö-

kohdat Yrittäjyyspolulle astumiseksi. Jos polulle päätetään lähteä, voi nuori etsiä sopivaa yritystä Matkalla duuniin! -ilmoitustaululta tai laittaa sinne oman ilmoituksensa.

Samoin yrittäjä, joka on kiinnostunut ottamaan nuoren kokeiluun, tapaa ensin työhönvalmentajan ja yritysneuvojan tarkentaakseen omat tavoitteensa ja valmiutensa. Jos yrittäjä haluaa mukaan Yrittäjyyspolulle, hän voi laatia oman ilmoituksensa Matkalla duuniin! -ilmoitustaululle tai etsiä sopivaa nuorten jättämistä ilmoituksista.

Ilmoitustaululta nuori ja yrittäjä voivat löytää sopivan vastinparin, ja sopia tapaamisesta. Myös työhönvalmentaja ja yritysneuvoja ovat mukana nuoren ja yrittäjän tapaamisessa. Tarkoitus on tutustua ja keskustella tarkemmin, millaisia odotuksia on puolin ja toisin. Jos odotukset kohtaavat, sovitaan yrittäjyysko-

Nuori, mahdollisuutena yrittäjyys

Yrittäjä, hyödynnä Yrittäjyyspolku

TYÖLLISTÄ ITSESI YRITTÄJÄNÄ

Voit tehdä yrityksestäsi itsesi näköisen. Yrittäjyys tarjoaa työnteekoon mahdollisuuksia, joita palkansaajalla harvemmin on.

KOKEILE YRITTÄJYYTTÄ

Yrittäjyyspolulla saat **käytännön kokemusta** ja **oppia** niistä asioista, joihin haluat perehtyä miettiessäsi onko yrittäjyys juuri se oma juttu. Samalla voit antaa **tuoreita näkökulmia** olemassa olevaan liiketoimintaan ja rakentaa niiden ympärille omaa yritysideaasi.

VERKOSTOJA JA TUKEA

Harva yrittäjä toimii oikeasti koko ajan yksin. Yrittäjyyspolulta voit löytää yhteistyökumppaneita, asiakkaita ja verkostoja.

JATKA JO TOIMIVASSA YRITYKSESSÄ

Useat yrittäjät eri toimialoilta etsivät yritykselleen jatkajaa. Olisitko se sinä?

YRITYKSELLESI JATKAJA

Yrittäjyyspolun kautta voit löytää nuoren, josta kasvaa yhteisen alkutaipaleen jälkeen yrityksellesi jatkaja. LADECin yritysneuvojat ja Matkalla duuniin! -palvelun työhönvalmentajat ohjaavat yritystä ja nuorta yhteiseen tavoitteeseen. LADECin yritysneuvojat auttavat mahdollisen yrityskaupan rahoitusratkaisuissa.

YRITYKSELLE YHTEISTYÖKUMPPANI

Kasvata aloittavasta yrittäjästä itsellesi juuri oikeanlainen yhteistyökumppani. Samalla nuori saa kokeneemmalta yrittäjältä rohkaisua, tukea ja tärkeää tietotaitoa.

JAA OSAAMISTA

Useita nuoria aikuisia kiinnostaa yrittäjyys, mutta he eivät ole aivan varmoja, miten lähteä liikkeelle. Yrittäjänä voit auttaa heitä jakamalla osaamistasi ja kertomalla omasta yrittäjyydestäsi. Näin nuori saa tarvitsemaansa kannustusta yrittäjyyden aloittamiseksi. Samalla voit päivittää omaa osaamistasi ja oppia nuorelta uusia asioita.

Hei nuori, pohdi näitä:

- Mikä sytyttää? Mitä haluat tehdä?
- Missä olet hyvä?
Mitä osaat erityisen hyvin?
- Mikä kannustaa kohti yrittäjyyttä?
- Mikä sinua yrittämisessä kiehtoo?
- Mitä sinun pitäisi vielä oppia,
jotta voisit ryhtyä yrittäjäksi?
- Mistä asioista tarvitsisit
käytännön kokemusta?
- Tunnetko alan, jolle aiot yrittäjäksi?
- Oletko ajatellut, että voisit jatkaa
yrittäjänä jo toimivassa yrityksessä?

Hei yrittäjä, pohdi näitä:

- Mitkä ovat omat tavoitteesi, miksi
ottaisit nuoren yrittäjyyskokeiluun?
- Millaista osaamista
sinulla on jaettavaksi nuorelle?
- Mitä nuori voi
teidän yrityksessänne oppia?
- Kuinka paljon olet valmis
panostamaan aikaa ja vaivaa,
jotta nuoresta kasvaisi yrittäjä?
- Miten olisit valmis jatkamaan
yhteistyötä nuoren kanssa, jos
hän ryhtyy yrittäjäksi?
- Odotuksesi nuoren suhteen?
- Minkälainen on sopiva
nuori kanssasi yrittäjyyspolulle?

keilun aloittamisesta ja oppimisen teemoista ensimmäiseksi kuukaudeksi.

Polku ja sillä tarvittava tuki muodostuvat aina kulkijoittensa näköisiksi, kun sekä nuoren että yrityksen tarpeet ja tavoitteet huomioidaan. Yrittäjyyspolun varrella poimitaan yhdessä ratkaisuja osaamisen kehittämiseen, toimeentulon varmistamiseen ja rahoitukseen.

Yrittäjyyskokeilun aikana käydään kuukausittain ohjauskeskustelut nuoren, mentoriyrittäjän, työhönvalmentajan ja yritysneuvojan kesken. Keskusteluissa arvioidaan tavoitteiden saavuttamista, jaetaan kokemuksia ja havaintoja, tunnistetaan kehitystarpeita ja sovitaan jatkosta. Yrittäjyyskokeilua voidaan jatkaa kuukausi kerrallaan kuuden kuukauden ajan. Keskeistä on pysähtyä pohtimaan, mitä nuori vielä tarvitsee voidakseen tehdä päätöksen yrittäjyydestä.

Jos nuori päättää ryhtyä yrittäjäksi, LADECin yritysneuvoja jatkaa yhteistyötä ja auttaa yrityksen perustamiskuvioissa. Yhtä lailla hyvä on myös nuoren päätös, ettei ryhdy yrittäjäksi ainakaan vielä, jolloin hän voi jatkaa muihin kuvioihin kokeilukokemusta rikkaampana.

Nuorten palautetta Yrittäjyyspolusta ja Käyttäjän oppaasta

Yrittäjyyspolku on nyt keväällä 2017 pilotointivaiheessa ja sitä koekäyttävät 17–29 vuotiaat lahtelaiset työttömät nuoret. Haastattelimme kahta Yrittäjyyspolulle aikovaa nuorta sekä kahta pian valmistuvaa, yrittäjyydestä kiinnostunutta opiskelijaa ja pyysimme heiltä palautetta Yrittäjyyspolusta ja Käyttäjän oppaasta. Tässä heidän kommenttejaan:

”Vielä en ole ihan hahmottanut miten yritys saataisiin toimimaan, ketä olisi asiakkaat,

niin ajatusten selkeyttämiseksi ajattelin Yrittäjyyspolkua”

”Kun yrityksen paperipuoli ei ole tuttua, enhän mä tiedä esim. kirjanpidosta, ollaan koulussa käyty yritystoiminnan perusteet, mutta enhän mä osais”

”Tuntuu hyvältä että lähtisi pikkuhiljaa eteenpäin, ja voi lähteä pois tai hyppiä eteenpäin”

”Hyvä että tulee tunne ettei ole yksin.”

”Keventää matkaa yrittäjyyteen, hälventää huolia ja pelkoja.”

”Antaa yksilöllistä tilaa, ei sido liikaa eikä pakota perustamaan yritystä.”

”Tuo esiin että on erilaisia yrittäjiä ja erilaisia tapoja yrittää.”

”Tää on hyvä että yrityksen perustamisen vaiheet koottu oppaaseen yhdelle sivulle - ja kerrotaan mistä on tuki siihen saatavissa.”

Yhteenveto

Yrittäjyyspolku on siis yksi tapa pyrkiä madaltamaan yrittäjyyden kynnyksiä nuorille. Polku tarjoaa mahdollisuuden tutustua ja kokeilla yritystoimintaa käytännössä ja rakentaa omannäköistä yrittäjyyttä. Polulla nuoret pääsevät sisään niin yritysten yhteistyöverkostoihin kuin yritysneuvonnan tukiverkostoihinkin.

Mentoriyrittäjä, joka ottaa nuoren yrittäjyyskokeiluun, voi myös itse oppia ja saada nuorelta uusia ideoita oman liiketoimintansa kehittämiseen. Tyypillinen esimerkki tällaisesta on vanhempi yrittäjä, joka saa nuorelta some-osaamista käyttöönsä yrittäjyyskokeilun aikana ja tulevaisuudessa yhteistyötahon, jolta ostaa palvelua.

Yrittäjyyspolku perustuu monien eri tahojen yhteistyölle. Polun rakentamiseen osallistuneet toimijat eri yrityksistä, julkisista palveluista, yhdistyksistä ja oppilaitoksista tutustuivat toisiinsa, synnyttivät uusia toimintamalleja ja yhteistyökäytäntöjä. Yrittäjyyspolun lisäksi syntyi mm. päätös, että LADECin yritysneuvontaa annetaan Ohjaamossa nuorille. Yrittäjyyspolun rakentamisen voi nähdä sosiaalisena innovaationa Lahti LivingLabissa, missä toimintamallin rakentaminen ja testaaminen tapahtui yhteistyössä palvelun tuottajien ja käyttäjien kanssa. Merkittävää oli julkisen ja yksityisen sektorin ja toimialojen rajat ylittävä yhteistyö monitoimijaisessa verkostossa.

Yrittäjyyspolku

Madaltaa kynnystä yrittäjyyteen tarjoamalla nuorille

- mahdollisuuden käytännössä kokeilla yrittäjyyttä
- eväitä oman yritysideoon työstämiseen
- yrittäjyysasennekasvatusta
- kehittymismahdollisuuksia

Kannustaa omannäköisen yrittäjyyden luomiseen, oli tavoitteena sitten

- työllistää itsensä
- perustaa oma ”unelmien” yritys
- jatkaa yrittäjänä jo toimivassa yrityksessä

Perustuu räätälöityyn henkilökohtaiseen ohjaukseen

- käytännön taitojen oppimiseen
- näkemyksen ja itseluottamuksen kehittämiseen
- verkostoitumiseen yrittäjien, mentoreiden, kehittäjien, valmentajien ja toisten nuorten kanssa

Mahdollistaa ristipölytystä ja uusia innovaatioita

- nuorten ja mentoriyrittäjien jakaessa osaamista syntyy potentiaalia uusille liiketoimintamalleille ja yhteistyösuhteille

Yrittäjyyspolku

**"LUONNOSSA RAUHOITTUVU
JA SAA VOIMAA ARKEEN."**

Kaisa Ottavainen-Nurkkala

TIEDOTTAMISESTA YHDESSÄ TEKEMISEEN

Taustaa

Henkilöstölähtöinen ja yhteistoiminnallinen kehittäminen on toimintatapana Mun juttu – meidän tulevaisuus -hankkeen Kajaanin yliopistokeskuksen osatoteutuksessa. Toimintamalliksi on valittu kehittäjäryhmätyöskentely. Tavoitteenamme on vahvistaa nuorten parissa toimivan palveluverkoston yhteistyötä, tiedonvaihtoa ja resurssien yhteiskäyttöä sekä kehittää uudenlaisia toimintatapoja. Toimintaympäristön suuret muutokset haastavat meitä aiempaakin enemmän tekemään töitä ja kehittämään toimintaamme yhdessä. Yksittäisen työntekijän osaamisen ja työskentelyprosessien kehittäminen ei enää riitä, vaan tehokkuus ja paremmat tulokset syntyvät todennäköisesti verkostotyötä hyödyntämällä.

Henkilöstölähtöinen yhteistoiminnallinen kehittäminen

Yhteistoiminnallisuus tarkoittaa lähestymis-

tapaa, jossa muutamat periaatteet ovat jatkuvasti läsnä. Niitä on noudatettu osatoteutuksen suunnittelussa, toteuttamisessa ja tullaan hyödyntämään myös sen arvioinnissa. Keskeisiä yhteistoiminnallisuuden tuntomerkkejä ovat:

- positiivinen sosiaalinen riippuvuus ryhmän jäsenten kesken,
- yksilöllinen vastuu ryhmässä,
- osallistava, avoin vuorovaikutus ryhmän sisällä,
- sosiaalisten taitojen hallinta ja harjaannuttaminen ja
- yhdessä tapahtuvat reflektointi (Hellström ym., 2015, 24).

Henkilöstölähtöisen kehittämisen vaikutavuuden taustalla on oletus, että jokainen työntekijä on oman työnsä paras osaja sekä asiantuntija (Jauhiainen ym., 2014, 9). Kyseessä on pitkäkestoinen prosessi, jossa moniammatillisen yhteistyön ja sitä kautta

nuorten ohjaustyön edistäminen kytketään työn kehittämiseen. Oleellista on toisilta oppiminen ja uskallus antaa kokemuksensa ja osaamisensa toisten käyttöön. Muutos on liian tärkeä jätettäväksi pelkästään asiantuntijoiden hoidettavaksi. Jokaisen on oltava muutosagentti, koska kukaan yksittäinen henkilö ei voi täysin ymmärtää muutoksen kaikkia osatekijöitä eikä vastuuta voi jättää toisten käsiin (Fullan, 1994, 68).

Jokainen osallistuja on siis yhteistyön kehittäjä ja muutosymmärrys lähtee työntekijästä itsestään. Arjen innovaatiot eivät monestikaan ole monimutkaisia, kalliita ja johtolähtöisiä. Kun yhteistyötä kehitetään, vaaditaan kykyä ymmärtää toisen työtä, aitoa kiinnostusta toisten organisaatioiden tehtäviä kohtaan sekä yhteistyön harjoittelua. Tämä vaatii paljon keskustelua, yhteistyön ja verkostojen johtamista sekä tutustumista toisiin ihmisiin.

Henkilöstölähtöinen toimintatapa mahdollistaa kokemuksen työn merkityksellisyydestä ja auttaa kehittämään työtä mielekkäämmäksi. Vaikuttamisen mahdollisuus motivoi, ja sitoutuminen yhteistyöhön on helpompaa, kun sitä on saanut itse olla rakentamassa. Koska ratkaisut tehdään itse, toiminta ei tarvitse erillistä juurruttamista käytäntöön hankkeen jälkeen. Olemassa olevalla resurssilla saadaan aikaan lisää vaikuttavuutta.

Ratkaisut voidaan rakentaa vain yhdessä

Elinikäisellä ohjauksella tuetaan ihmisiä löytämään polkunsä koulutukseen, ammattiin tai työhön. Lisäksi se tarkoittaa, että ihmisiä autetaan tunnistamaan omat valmiutensa, taitonsa ja kiinnostuksensa. Ohjauksella autetaan hallitsemaan ja suunnittelemaan tulevaisuutta. (ELO-opas – kohti elinikäistä ohjausta, 2017.) Sitä tekevät mm. oppilaitokset,

monet viranomaiset, 3. sektorin toimijat sekä erilaiset hankkeet ja projektit.

Ohjauspalveluja tarvitsevien nuorten tilanteet ovat monimuotoistuneet. Koulutukseen ja työelämään siirtyminen on muuttunut yksilöllisemmäksi, ja samalla nuorten ohjausta ja sen palvelujärjestelmiä haastavat monet toimintaympäristön muutokset. Kainuussa näitä ovat esimerkiksi väestörakenteen muutokset, harvaanasutun seudun palvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu, 2. asteen koulutuksen rajut leikkaukset ja usean perinteisen toimialan muutokset. Resursseja ei todennäköisesti lisätä, vaan tarvitaan toiminnan ja toimintojen uudelleenjärjestelyä. Tarvitaan uudenlaista toimintakulttuuria, keinoja ja välineitä mielekkääseen, tulokselliseen yhteistyöhön.

Elinikäisen ohjauksen haasteena meillä Kainuussa – ja ainakin osittain myös valtakunnallisesti – on lisäksi ohjauksen sekto-

roituminen: joku toimija ohjaa ainoastaan pitkäaikaistyöttömiä, joku ohjaa alle 29-vuotiaita maahanmuuttajataustaisia henkilöitä, joku korkeakoulutettuja jne. Ohjauspalvelujen toimijoita ja palveluntuottajia on runsaasti. Nuorten ohjauksen katvealueet johtuvat paitsi sektoroitumisesta myös erilaisista rahoitusmalleista ja verkostomaisen työskentelyn haastavuudesta. Toisaalta taas eri toimijat tekevät päällekkäisiä tehtäviä. Esimerkiksi Kainuussa on paljon erilaisia työryhmiä, mutta tiedonkulku niiden välillä ja niistä ulospäin ei toimi tehokkaasti.

Elinikäisen ohjauksen kehittäminen on monitahoinen haaste. Kun sitä yrittää ratkaista yhdestä näkökulmasta, aiheuttaa se todennäköisesti suurempia ongelmia toisista näkökulmista katsottuna. Tähän on usein viitattu käsitteellä ”pirullinen ongelma”. Koska tehtävä on valtava, se voi johtaa omien etujen valvomiseen. Siksi haasteita tulee motivoida

ratkaisemaan yhdessä ja olennaista on keskittyä yhteyksien solmimiseen.

Yhteistoiminnallisuuden periaate positiivisesta sosiaalista riippuvuudesta näkyy siinä, että elinikäinen ohjaus ei onnistu esimerkiksi pelkästään oppilaitoksen työnä, kuten ehkä perinteisesti on ajateltu. Oppilaitosten yhteistyötä tulee tehostaa ja mukaan tarvitaan muita toimijoita. Koska keskiössä ovat yhteiset asiakkaat, oman työskentelyn onnistuminen edellyttää kaikkien muiden toimijoiden onnistumista (Hellström ym., 2015, 24). Jokaisella toimijalla on kuitenkin tehtävänsä ja roolinsa verkostossa, eli yksilöllinen vastuu. Verkostomaisen työskentelyn tulokset ovat heikkoja, mikäli mukana on vapaamatkustajia. Positiivinen riippuvuus tarkoittaa myös, että mikään toimija ei voisi yksinään hoitaa koko elinikäisen ohjauksen kenttää.

Kehittäjäryhmätyöskentely nuorten ohjauksen ja palveluverkoston yhteistyön parantamiseksi

Henkilöstölähtöisen kehittämisen toimintamalliksi olemme valinneet kehittäjäryhmätyöskentelyn. Kajaanin yliopistokeskuksella on siitä paljon kokemusta opetustoimen uudistamisessa. Opetusalalla kollegiaalinen kouluttaminen on tunnistettu parhaaksi käytännön työn kehittäjäksi. Toimintamalli on tehokas ja erittäin osallistava, ja siitä seuraa pysyviä vaikutuksia, kun työskentely kytetään olennaisesti arkityöhön. Koko prosessin ajan painotetaan yhteistoiminnallisuuden, yhteistyön ja verkostomaisen työskentelyn harjoittelua. Varmaan lähes jokaisen toimijan strategiassa yhteistyö, kumppanuudet tai verkostotyöskentely nimetään arvoksi tai niiden lisääminen tavoiteltavaksi. Tarvitaan konkreettisia toimintamalleja siihen, kuinka ne saadaan toteutettua.

Toiminnan osallistava suunnittelu

Mikäli toimintatavaksi valitaan yhteistoiminnallisuus, tulee sen periaatteita noudattaa jatkuvasti. Mitä löysemmin yhteistoiminnallisuuden periaatteet ovat osana toimintaa, sitä todennäköisemmin yhteistoiminnallisen työskentelyn johtaminen epäonnistuu. (Hellström ym., 2015, 22–23.) Prosessi kärsii, mikäli välillä käytetään yhteistoiminnallista otetta ja välillä ei.

Kehittäjäryhmien teemat valittiin alueen Kainuun Elinikäisen ohjauksen -työryhmässä (ELO-työryhmä), jota vetää ja koollekutsuu Kainuun ELY-keskus. Työryhmässä on jäseniä oppilaitoksista perusopetuksesta korkeasteelle ja vapaaseen sivistystyöhön, TE-toimistosta ja ELY-keskuksesta. Valtakunnallisesti elinikäistä ohjausta koordinoi Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) sekä Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) yhdessä. Aluksi

"TSEMPPAAYA TUNNELMA."

keräsimme nuorten ohjaukseen liittyviä ajankohtaisia sekä pitkään esillä olleita aiheita, joita tulisi kehittää yhdessä. Niitä karsimalla ja yhdistelemällä päädyttiin viiteen teemaan.

Kehittämisen teemoiksi valittiin elinikäisen ohjauksen strategia, ohjauksen verkostotyö, monikulttuurinen ohjaus, ohjausosaaminen sekä yritysysteistyö. Ryhmiin kutsuttiin mukaan henkilöitä, joiden työ liittyy nuorten ohjaukseen. Teemat valittiin siten, että strateginen, organisaatioiden sekä varsinaisen ohjaustyön kehittämisen taso huomioitiin. Muutoksessa sekä ”ylhäältä alas” että ”alhaalta ylös” -strategiat ovat välttämättömiä (Fullan, 1994, 64). Jotta muutoksia saadaan aikaan, tulee kehittämistä viedä noilla jokaisella tasolla samaan suuntaan.

Henkilöstön osallistaminen kehittämistyön eri vaiheessa sitouttaa työskentelyyn ja yhteisesti sovittuihin tavoitteisiin. Muutosyri-

tykset, jotka alkavat ohjelmien laatimisella organisaatioiden henkilöstöjärjestelyjen tai hallintokulttuurin muuttamiseksi, tulevat väistämättä epäonnistumaan. Kun yritetään saada aikaan uudistusta, tulee muodollisten organisaatioiden rakenteita ja järjestelmiä muuttaa viimeiseksi. (Fullan, 1994, 103.)

Kehittäjäryhmien organisointi

Yhdessä kehittäminen vie enemmän aikaa kuin yksin tekeminen. Vaatii aitoa toisten toimijoiden ja tehtävien tuntemista, jotta arkityöstä löydetään tarpeeksi yhteistä. Vaikuttavuuden saamiseksi henkilöstön sitoutuminen on onnistumisen edellytys. Nuorten ohjauspalvelujen haasteita ei todennäköisesti saada hallintaan, mikäli kehittäminen on vain johdon ja esimiesten varassa. Mukana on muutamia johtotason jäseniä, mutta suurin osa noin 40 kehittäjästä on juuri nuorten ohjaustyössä toimivia henkilöitä.

Toimijoina on esimerkiksi oppilaitoksia (perusopetus, lukio, ammatillinen koulutus, ammattikorkeakoulu, kansalaisopistot, aikuiskoulutus), Kainuun työ- ja elinkeinotoimisto, Kainuun ELY-keskus sekä Kainuun kuntien elinkeinoelämän kehitysyhtiö Kainuun Etu. Mukana on myös 3. sektorin toimijoita ja eri tahojen nuorten ohjaukseen liittyvien hankkeiden henkilöstöä.

Yksi yhteistoiminnallisuuden periaatteista on osallistava ja avoin vuorovaikutus. Ryhmien on oltava kooltaan niin pieniä, että jokaisella on mahdollisuus osallistua ryhmän toimintaan. Ryhmädynamiikan lakien mukaan sosiaalisten vuorovaikutusten monimutkaisuus kasvaa nopeasti ryhmäkoon kasvaessa. (Hellström ym., 2015, 24.) Kehittäjäryhmissä on 7–12 jäsentä. Kun ryhmäkoko ylittää kymmenen, on suunniteltava tarkkaan ryhmien tapaamisten kulku. Tällöin ei voida enää edetä pelkäämään keskustellen, koska vuorovaikutuksen

määrä jää yksilötasolla liian alhaiseksi. Siksi ryhmissä on käytetty esim. pariporinoita, palapelityöskentelyä ja työpistetyöskentelyä. Olennaista Mun juttu -hankkeen kehittäjäryhmissä on ollut, että jokaisella ryhmällä on ollut alusta lähtien nimetty vetäjä, joka on vastannut ryhmien koollekutsumisesta, ryhmien tapaamisten suunnittelusta yhteistyössä koordinaattorin kanssa ja kehittäjäryhmien tilaisuuksien ohjaamisesta.

Kehittäjäryhmien toiminta

Jokainen ryhmä on laatinut toimintasuunnitelman, ja ryhmät kokoontuvat säännöllisesti. Välillä kaikki kehittäjäryhmät ovat yhtä aikaa koolla koordinaattorin kutsumina. Jokainen tilaisuus on moniammatillista työskentelyä, kollegiaalista kouluttamista, verkostotyön harjoittelua ja yhteistyön juurruttamista. Ryhmien tapaamiset sisältävät tiedottavia asioita, mutta pääpaino on yhteistoiminnalli-

sessä työskentelyssä. Tämän vuoksi niillä on selkeä koulutuksellinen ote, vaikka varsinaista ulkopuolista kouluttajaa ei olekaan.

Yhteenvetoa

Yhteistoiminnallisen työskentelyn vahvistuminen irrallisista metodeista ja tekniikoista arkityön intuitiiviseksi toiminnaksi edellyttää yhteistoiminnallisuuden jatkuvaa harjoittelua (Hellström ym., 2015, 22). Sen eri vaiheita (esim. pelisääntöjä ja tutustumista) ei kannata ohittaa, koska yhdessä tekemisen tulokset todennäköisesti kärsivät tai prosessi ainakin hidastuu. Jokaisesta kehittäjäryhmästä on muotoutunut dynamiikaltaan ja toiminnaltaan erilainen. Jotkut ryhmistä ryhmäytyivät nopeasti, joillakin se on kestänyt kauemmin. Parempien tulosten saavuttamiseksi ryhmien yhteisiä tapaamisia olisi kannattanut olla enemmän.

Työskentely ryhmässä vaatii myös asioiden kokeilua ja työstämistä ryhmien tapaamisten välillä. Ryhmät voivat tutustua toistensa työskentelyyn yhteisessä sähköisessä työskentely-ympäristössä. Kokemusten jakaminen kollegoiden kanssa ei kaikille asiantuntijatyötä tekevillekään ole itsestäänselvyys. Joskus yhteistoiminnallisuuden periaatteiden mukainen toiminta saatetaan kokea niin vaativaksi, että se aiheuttaa vastarintaa. Uusien työtapojen harjoittelu saattaa loppua vastoinkäymisiin, jotka saavat kokeilijan luopumaan työskentelyotteesta. (Hellström ym., 2015, 25.) Tarvitaan rohkeutta ja sinnikkyyttä sekä osallistujilta että toiminnan suunnittelijoilta, kun halutaan kokeilla jotakin uutta.

Kehittäjäryhmiin osallistuminen on ollut vapaaehtoista. Mukaan on pyritty saamaan eri yhteisöistä ja erityyppisistä työtehtävistä olevia jäseniä, jotta näkökulmat olisivat monipuolisia. Koko järjestelmää ei voi muuttaa

kerralla ja muutoksia on mahdollista saada aikaan vain omaa ympäristöään muuttamaan pyrkivien yksilöitten avulla (Fullan, 1994, 68).

Suurin osa kehittäjistä on kokenut työskentelyn mielekkäänä ja sitoutunut työskentelyyn. Muutama kehittäjistä on jäänyt ryhmissä lähinnä kuulijan rooliin tai ei ole osallistunut aktiivisesti työskentelyyn. Heidän osallistamisensa toimintaan olisi vaatinut vielä tavoitteellisempaa ohjausta. Isoja näkyviä ristiriitoja ei ole tullut esille, mutta ryhmien tavoitteiden ja tehtävien selkeyttämiseen on tarvittu paljon keskustelua. Ryhmäläiset ovat joutuneet sietämään epävarmuutta sen suhteen, että valmista tehtävänantoa ei annettu, ainoastaan teema, jota halutaan kehittää. Tämä on ollut joillekin jäsenille haastavaa. Konfliktit ovat kuitenkin tarpeen kaikissa onnistuneissa muutosyrityksissä (Fullan, 1994, 51), joten asioiden ihmetteleminen yhdessä on ollut tervetullutta.

Jotkut ryhmät ovat edenneet reflektio edellä, jolloin he ovat pohtineet yhdessä teemaansa liittyviä käsitteitä, arvoja ja tavoitetilaa. Osa ryhmistä on edennyt käytännön kautta järjestämällä teemaansa liittyviä koulutuksia ja tilaisuuksia. Kaksi ryhmää kartoitti aluksi nykytilannetta ja olemassa olevia verkostoja sekä yhteistyömalleja teemaansa liittyen. Näin kaikki ovat löytäneet puuttuvia lenkkejä elinikäiseen ohjaukseen ja nuorten ohjauksen palveluverkoston, vaikka ovat edenneet työskentelyssä eri tavoilla.

Yritysyhteistyön kehittäjäryhmä aloitti tekemällä kartoituksen, millaisia yritysyhteistyöhön ja työmarkkinoiden ennakointiin liittyviä prosesseja, työkaluja ja hankkeita oman ryhmän jäsenten organisaatioilla on. Yhdessä tunnistettiin Kainuun näkökulmasta merkittäviä toimialoja, jotka tulevat tarvitsemaan uutta työvoimaa, mutta niiden alojen koulutukset eivät vedä opiskelijoita. Näiden pohjalta jat-

kettiin suunnittelua, miten voitaisiin parantaa yhteistoimintaa muuttuvilla toimialoilla yritysten, oppilaitosten ja muiden toimijoiden kesken. Ryhmä järjesti yrittäjyyskasvatukseen liittyviä Money talks -tilaisuuksia perusopetuksen, lukioiden ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoille. Tavoitteena oli innostaa nuoria yrittäjyyteen ja tuoda esille, että Kainuussa on kaikki mahdollisuudet tehdä monenlaista kansainvälistä liiketoimintaa.

Ohjausosaamisen kehittäjäryhmä on järjestänyt koulutuksia ja suunnitellut, kuinka osaaamista saadaan jaettava verkostossa. Erityisen hyvänä pidettiin verkko-ohjaukseen liittyvää koulutusta, sillä nuorten ohjausta tehdään yhä enemmän erilaisilla keskustelufoorumeilla, -ryhmissä ja chateissa. Verkostotyön kehittäjäryhmä kartoitti aluksi, mitä nuorten ohjaukseen liittyviä verkostoja ja työryhmiä on jo olemassa. Tavoitteena on tehostaa tiedonkulkua näiden ryhmien välillä. Ryhmä myös uudisti

ja monipuolista urasuunnitteluun liittyviä tilaisuuksia. Ohjaustyötä tekevien maakunnallista yhteistyötä tuettiin ohjauksen teemapäivillä.

Monikulttuurisen ohjauksen kehittäjäryhmä aloitti rajaamalla ryhmän painopisteet neljään alueeseen: räätälöidyt ja yksilölliset ohjauspolut; perheen ja erilaisten perhetilanteiden huomioonottaminen nuorten ohjauksessa; ohjaukseen liittyvän tiedon ajankohtaistaminen ja monikulttuurinen opinto-ohjaus. Ryhmä on tuottanut vuorollaan käytännön esimerkkejä edellisiin sisältöihin liittyen ja suunnitellut mm. vieraskielisten oppijoiden opintopolkuihin liittyvän seminaarin.

Strategiaryhmä on pohtinut laajasti Kainuun elinikäisen ohjauksen tavoitetilaa ja yhteistyön mahdollisuuksia. Ryhmä on järjestänyt toiminnallisia seminaareja, joissa on määritelty käsitteitä, kirjoitettu yhteisöllisesti ja reflektoitu yhdessä. Kolme yhteiseksi

tavoitteeksi olemme määritelleet: ohjaus on osuvaa ja osaavaa; ohjausverkosto on joustava ja toimiva ja ohjausosaamista kehitetään yhteistyössä. Kunkin tavoitteeseen on päätetty keskittyä kausittain Mun juttu-hankkeen päättymisen jälkeen.

Yhteistoiminnallisessa työskentelyssä yhdessä tapahtuva arviointi ja pohdiskelu tarkoittavat sitä, että sekä tiedollista että yhteistyötaitojen oppimista vahvistetaan samanaikaisesti (Hellström ym., 2015, 25). Koordinaattori toimii ryhmien työskentelyn tukena, ei varsinaisesti niiden jäsenenä substanssin näkökulmasta. Yhteistyön kehittäminen vaatii jatkuvaa yhteisten tavoitteiden kirkastamista. Tarvitaan myös yhteisten käsitteiden luomista, jotta asioiden reflektointi ja yhdessä kehittäminen onnistuvat. Verkostotyön johtaminen edellyttää säännöllistä yhteydenpitoa ja vuorovaikutusta: yhteistyö ei onnistu käskemällä tai olettamalla.

Lähteet

Auvinen S., Auvinen V., Heiniö M., Kärki S., Lyyra S., Mattila K., Nousiainen L., Porevuo M. & Vähätiitto H. (2014). Lupa tehdä toisin – Henkilöstölähtöinen tuottavuuden kehittäminen. Helsinki: Sitra.

ELO-opas – kohti elinikäistä ohjausta. (2017). <http://www.elo-opas.fi/1-elinikainen-ohjaus/>

Fullan, M. (1994). Muutosvoimat. Koulunuudistuksen perusteiden pohdintaa. Painatuskeskus Oy.

Hellström M., Johnson P., Leppilampi A. & Sahlberg P. (2015). Yhdessä oppiminen. Yhteistoiminnallisuuden käytäntö ja periaatteet. Helsinki: Into Kustannus.

A person with long dark hair, wearing a green tank top, a purple jacket tied around their waist, and khaki shorts, stands on a wooden dock. They are looking out over a calm, blue lake that reflects the surrounding forest. The forest consists of tall, thin trees, likely pines or spruces, under a clear blue sky. The scene is peaceful and scenic.

*"CAN'T WAIT WHAT
THE FUTURE HOLDS."*

Kuva: Kati Komulainen

Mun juttu – meidän tulevaisuus -hanke kietoutui toiminnallaan osaksi laajaa hankkeiden ja kehittämistoiminnan verkostoa, jossa nuorten osallistamista vietiin aktiivisesti eteenpäin. Hankkeessa nuoret eivät olleet passiivinen toimenpiteiden kohde, ja ryhmätoiminnan aikanakin nuoret saivat olla yksilöitä.

Toiminnan kirjoon kuului liikuntaa, luontokokemuksia, taidetta, kulttuuria, yrittäjyyttä ja mediaa nuorille sekä verkostoja, uutta pedagogiikkaa ja kohtaamisfoorumeja nuorten kanssa työskenteleville ammattilaisille. Näistä yksittäisistä toimenpiteistä syntyi vuolas tapahtumien virta, jossa yli tuhat nuorta ympäri Suomea sai tukea ja vinkkejä arkinsa hallintaan, oman juttunsa löytämiseen ja ennen kaikkea uskoa itseensä. Ammattilaiset puolestaan pääsivät oppimaan uutta ja kohtaamaan toisiaan yli sektorirajojen.